

Minden játékban előfordul több vagy kevesebb mozgás. Lázár Katalin felosztása szerint ebbe a csoportba tartoznak azok a játékok, melyek központi eleme, a mozgás elvégzése a játék lényege és célja. Nála ebben a fejezetben fordulnak elő az ölbeli gyermekek játéka is. Játékaink egy tetemes része a mozgásos játékokba sorolható. Ez a legnépesebb, egyben a legheterogénebb fejezetünk. Ide tartoznak a hintáztatók, sötörös, láncszakító, guggolós körjátékok, kifordulós körjátékok, utánozó játék, páros szökdelők, páros forgók, páratlan számú játékosok, versenyfutás, kendős játékok, fogócskák, kombinált játékok és a különböző vonulások.

(A fejezet összválozatainak száma 385, ebből 318-at közlünk főszövegben és jegyzetben, 203-at kottával.)

Hintáztatók (264–299. sz.). A hintáztatók célja, hogy több gyermek között igazságosan megoszson egyetlen hintát. Amíg az ének tart, hintázhat, aki fent ül, aztán másik váltja fel. Mindegyiknek végig éneklük a hintáztatót. Legtöbbjük ülőhintára vonatkozik, de hintáztathatnak ketten is egy harmadikat úgy, hogy összefogott kezükre ültetve lóbálják (299. sz.). A hintáztató is számolással indít, csak a kiolvasóktól eltérően, nem egytől négyig, hanem egytől tízig, ritkábban egytől kilencig (267, 286. sz.). Kiss Áron „Hintáztató mondókák” cím alatt közli őket. A mondókákkal és a kiolvasókkal még szoros kapcsolatban állnak. Az indító számolás után (*Egy süveg [üveg] alma, Egy ángyomnak egy ládája*) valamilyen kiszámoló következik. Pl. a „*Még azt mondja, pofon vág*” (*Azt mondja, hogy pofon vág*) motívum a 213–215. számú kiolvasókból előfordul a 271–278, 280–283, 288, 289, 293, 295–297. számú hintáztatókban. Ennél azonban sokkal több szövegegyezés is megjelenik (l. a kezdő sorok és motívumok betűrendes mutatójában). A hajdani mágikus rítusokkal csakúgy kapcsolatban vannak, mint a mondókák és a kiolvasók. A vízbefúlt kihalászása *csintek-csontok* segítségével (pl. 264–279. stb. sz.), vagy a *Tekerd be lóörbe, tehénörbe, hogy ki ne jöjjön belőle* (287. sz.) nagy valószínűséggel varázsoló szertartásos mesterkedések emlékei. A mondóka befejező része (ha van ilyen) kifejezetten a hintázásra utal (pl. *Szállj le, barát/kakas, a hintáról*, vagy hasonló 281–287. sz.). Az indító számolás nem minden felvételen szerepel, mivel vagy az énekesek, vagy a gyűjtők hozszallották a hintáztatókat teljes terjedelmükben, ezért gyakran nem énekeltek vagy nem rögzítették az egyforma szövegindításokat (265, 266, 269, 275, 294–296. sz.). A leghosszabb hintáztatók 69 ütemből állnak.

10 hintáztatóban több-kevesebb hanglejtés is előfordul. Legtöbb köztük a hexachord (22 db), de szólhatnak csak ritmusban is, ezenfelül minden terjedelemben, még oktávban is. (41 összválozatból 40-et közlünk főszövegben, 34-et kottával.)

Sötörös *Mit látsz?* (300–304. sz.) Kétszemélyes játék. Egymásnak háttal állva, összekulcsolt karokkal az egyik előrehajol, és hátára emeli a másikat, végül megrázza, vagy lehuppanítja a hátáról a mondóka végére.

Hangkészletük két-három hang, hanglejtéssel mindkettő bővül. (9 változatból 6-ot közlünk főszövegben, 2-t kottával.)

Láncszakító (305–313. sz.). Két csapat egymással szemben áll láncba fogódzkodva, és felváltva próbálják egymás láncát elszakítani. Akinek sikerül, az a szakítás helyéről elvisz magával a saját csapatába egy játékost, esetleg a lánc kisebbik felét. Ha nem sikerül a szakítás, maga is benmarad az ellenfél csapatában. Fiúk játéka főleg, de lányok is szívesen játszották.

Szövegtípusok: *Adj, király, katonát (Király, király, nagy katoná)* (305–309. sz.), *Hiss, gágaria (Ten-gericskék)* (310, 311. sz.), *Eltörtétek hidunk lábát* (312, 313. sz.), *Eresszetek át a Jordán vizén* (313j).

Deklamáló és dallamos hanglejtésben hangzanak el. (15 változatból 11-et közlünk főszövegben és jegyzetben, 2-t kottával.)

Guggolós körjáték (314–328. sz.). Lányok játéka, játékbahívogató. Céljuk a harmonikus mozgás- és ritmusfejlesztés, ezenkívül a szoknyaviselés mikéntjére is megtanítja a lányokat: a hirtelen leguggolásnál a bő szoknya kereken feldudorodik a földön. Ha körben járva guggoltak le, a kör nagysága attól függött, mekkora tányért kerekítettek a szoknyák. Láncbafogódzkodva is járhatják. Aki elkésik a guggolással, vagy elesik, az vagy kiesik a játékból, vagy valamilyen más büntetést kap.

Szövegtípusok: *Mit játsszunk, lányok (Gyertek, lányok)* (314–320. sz.), *Sétálunk, sétálunk* (321–323. sz.), *Gyerünk az erdőbe* (326. sz.), *Ég a gyertya, ég* (324, 325. sz.), *Kis kácsa fürdik (Fürdik a kácsa)* (327, 328. sz.).

Hathangnyi terjedelmű a legtöbb, ezenkívül 2-4 hangra szorítókozó dallamok is vannak. (29 változatból 20-at közlünk főszövegben és jegyzetben, 15-öt kottával.)

Kifordulás körjáték (329–371. sz.). Ezt is inkább lányok járák. A kör ütemre forog, akinek a nevét kiéneklük, az kifelé fordul, és úgy folytatja a körbenjárást, hogy a mellette járónak az ellenkező kezét fogja, mint befelé fordultában. Egyes játékváltozatokban a körön kívül jár egy lány, aki mindenkinek sorban megérinti a hátát. Akit a dal végén utoljára érintett, az kifordul, és annak a nevét éneklük ki. Egy-egy kifordulásnál a kör forgása irány is változtatható. Ha mindenki kifordult, akkor a nevek kiéneklésekor befelé fordulnak, míg mindenki vissza nem fordult. Kombinálható guggolással is, ilyenkor az egy kifordulásánál mindenki egyszerre leguggol.

Szövegtípusai: *Kiskácsa fürdik (Fekete kácsa)* (329–339. sz.), *Haj, szénája, szénája (Haj, szénárú, szénára)* (340, 341. sz.), *Lánc, lánc, eszterlánc (Estelánc, eszterlánc, cernalánc)* (342–359. sz.), *Ispiláng, ispiláng* (360–369. sz.), *Elementem Bécsbe* (370, 371. sz.). A két legnépesebb szövegtípus, a *Lánc, lánc, eszterlánc* és az *Ispiláng, ispiláng* csak indító motívumaikban különböznek, tartalmukban egymás közeli változatai. Egyes kutatók szerint az *Ispiláng* német eredetű, az „*Ich spiel' ein*” (= én játszom egy...) kifejezésből származik, mások a *kis pilláncs* (= lepke) szóból eredeztetik. Az „ispilángi rózsa” számos változata közül némelyiket már száz évvel Kiss Áron kiadványa előtt (az 1700-as évek végén) feljegyezték (Kiss Á.: 513. lap). A játékok kapcsolatban lehetnek az egykori tavaszi évkezdő szokások rítusaival is (Burány Béla a május 24-i Eszter-napi szokások közé sorolja. BB I: 343. lap).

Hexachord terjedelmű a legtöbb (25 db). A hexachord olykor a felső oktávhanggal bővül, anélkül, hogy a 7. fokot érintené. Meglepően sok az oktáv terjedelem (17 db). Egy mixolid hangsorú (367. sz.), egy strofikus (371. sz. ún. „volta” dallam), egyben (366. sz.) a „karácsonyi szext” motívuma szerepel. A többiben a dúr skála felső tetrachordjának hivalkodó kidomborítása a jellemző. (60 változatból 52-t közlünk főszövegben és jegyzetben, 43-at kottával.)

Utánzó játék *Ádámnak volt két fia (Jákoknak volt hét fia)* (372–373, 373j. sz.). Körben állva játszzák. Egy közepén áll, amit az tesz, a többinek is meg kell csinálnia. Úgy is folyhat a játék, hogy az énekelt dal szövegét bizonyos mozdulatokkal kísérik. Hexachord hangkészletűek, egyik terjedelmű hanlejtéssel bővült (3 változat, mind közölve, kottával 2).

Páros szökdelő (374–395. sz.). Leginkább elől keresztezett karokkal ugrálnak, a dal végén kezüket átfordítva ellenkező irányba fordulnak. A változatokban a karokat hátul is keresztelhetik. Egy részükben a végén leguggolnak (377, 379, 382–387, 392. sz.). A *Hej, polena, polena* kezdetű „páros szökdelő”-nek van csoportos formája is (383–385. sz.), egyik változatára pedig nem szökdelőt járnak, hanem forgót (382. sz.).

Szövegtípusai: *Erre, kakas, erre, tyúk* (374–381. sz.), *Hej, polena, polena* (382–385. sz.), *Gombolyag cérna* (386. sz.), *Új a csizmám* (387. sz.), *Án-tán-ténijom (titijom)* (388–389. sz.), *Ici polka, mit csinálsz* (390. sz.), *Búzát viszek a malomba* (391. sz.), *Kalivór; kalivór (Kariló, Kavilló, Záriló)* (392–395. sz.).

Ritmusban és hanglejtésben elég sok változat szól. A 2-3 hangnyi terjedelemtől az oktávig minden ambitus előfordul. (37 változattól 29 közölve főszövegben és jegyzetben, 22 kottával.)

Páros forgó (396–410. sz.). Zentán és környékén „mosókázás” a neve a hozzá énekelt leggyakoribb dalocska kezdőmotívumáról („Mosó, mosó tányérka”). Egyéb nevei: pórúmozás, pörgés, kocszás, túrózás, kerembózsza stb. Ketten keresztezve kezét fognak, lábukat összevetik, karjukat és derekukat kifeszítik, azaz felső testüket hátradöntik, úgy forognak a dal ütemére. Ez a sima változat (400, 402. sz.). A másik változat végén leguggolnak (398, 401, 407–410. sz.). Ilyenkor a szoknyáknak minél széjjelőbb kell terülniük. A harmadik féle játékmódban, ami voltaképpen fogócska, a gyors forgás közben repülő szoknyát elkapja egy harmadik lány (ritkábban fiú, pl. 403. sz.). Ha leguggolás előtt sikerül elkapnia a szoknyát, beáll forogni, a másiktól pedig szoknyafogó lesz (396, 397, 399, 403–406. sz.). Valószínűleg a páros forgónak is van csoportos formája (410. sz.), ritkábban páros szökdelőt járnak rá páros forgó helyett (401. sz.)

Szövegtípusok: *Mosó, mosó tányérka* (396–399. sz.), *Tányérca babica* (400–403. sz.), *Szédülj, szédülj, babica* (404. sz.), *Túrót ettem, elejtettem* (405. sz.), *Rece-ruca pogácsa* (406. sz.), *Húzd, húzd magadat* (407. sz.), *Forog, forog Pistika (Forom, forom)* (408, 409. sz.), *Csicseri borsó* (410. sz.).

Ritmusban, hanglejtésben és szinte valamennyi hangterjedelemben felhangzanak. Mind a páros szökdelők, mind a páros forgók oktávig terjedő változataiban a dūr skála felső tetrachordjának hivalkodó kidomborítása a jellemző. (22 változat, mind közöljük, 15-öt kottával.)

Páratlan számú játékos (411–413. sz.). Körben állva vagy körben járva játsszák. Egy a közepén járka a körrel ellenkező irányban. Az ének végén mindenki igyekszik párt fogni magának. Mivel páratlan a létszám, egynek nem jut pár, így ennek kell egymagában középre állnia.

Szövegtípusok: *Kácsa, kácsa, özvegy kácsa* (411. sz.), *Kiskácsa fürdik* (412, 413. sz.).

Strofikus, vagy strófaához közel álló szerkezetek, mixolíd hangsorúak, kettő heptachord (412, 413. sz.), egy oktáv terjedelmű (411. sz.). (9 változattól 8-at közlünk főszövegben és jegyzetben, 3-at kottával.)

Versenyfutás – *Hogy a kakas* (414–415. sz.). Kört alkotnak simán vagy párban. A „vevő” kívül járja a kört, egy helyen megáll és alkuszik. Az alku után körbeszaladnak mindketten, de ellenkező irányban. Aki fürgébb, beáll az üresen maradt helyre. Aki lemarad, az lesz az új vevő. (9 változattól 2-t közlünk, mindkettőt kottával.)

Kendős játékok – *Ne nézz hátra* (416, 418. sz.), *Tüzet viszek* (417. sz.), *Róka, róka köztetek (Jön a farkas)* (419–421. sz.), *Elvesztettem zsebkendőmet (keszkenyőmet, fehér kendőm)* (422–432. sz.). A játék lényege, hogy valaki a körön kívül kendővel a kezében körben jár. Ebből alakul aztán ki – a lehető legkülönbözőbb módon – valamiféle kergetősdí. A kört kerülő valakinek a háta mögött észrevétlenül elejti a kendőt. Az felkapja és kergeti vele az elejtőt, aki a ledobás után rögtön szaladni kezd, hogy beállhasson az üresen maradt helyre. Ha sikerül neki, a kergető lesz az új körüljáró. Ha a kergető megüti a kendővel az elejtőt, mielőtt ennek sikerül beállnia a kergető helyére, ez visszakapja a kendőt, és ő jár megint a körön kívül. Zártojás lesz, és a kör közepére kell állnia, míg egy másik zártojás le nem váltja: a) aki nem veszi észre a háta mögé ledobott kendőt, b) aki hátranéz, c) akit a kergető megüti a kendővel, mielőtt elfoglalná az ő helyét. Ilyenkor az lesz az új kendődobó, akinél a kendő van. Variálható úgy is a játék, hogy a kendőfelvevő maga is eldobja a kendőt egy másik játékos háta mögött. Ilyenkor hárman is szaladnak a kör körül. Másik változatában a kívüljáró valaki kezébe teszi a kendőt, aki ekkor a mellette lévő kezdi ütni a kendővel. Ez fut az ütések elől, és igyekszik beállni a körbe, új helyet szorítva magának (416. sz.).

Régi táncszokás emléke az *Elvesztettem zsebkendőmet* kezdetű játékdal (422–432. sz.). A magyarokon kívül más népeknél is ismert hajdani vánkostánc főként a lakodalmak szórakoztató táncjátékaiban fordult elő. A felnőtt ifjúság tánca volt. A Duna menti településeinken, a Szerémségben és az al-dunai székelyeknél ma is eleven még az emléke. Egy táncos (férfi vagy nő) a kör közepén párnával táncol, majd valaki előtt ledobja a párnát, erre mindketten rátérdelnek, csókot váltanak, és helyet cserélnek: a kiválasztott megy a körbe a párnával, majd maga is újra választ. A párnát később felváltotta a kendő, végül a kendőre sem térdelnek rá többet, csak elejtik valaki előtt (mellett). Aki felveszi, csókot kap érte. A mi változatainkban a kendős játékokhoz hasonlultak a régi párnatáncok. A szövegben a „Szabad péntek, szabad szombat” rész a legállandóbb. Ez előtt olykor megjelenhet egy ritkább részlet: „De az anyám azt mondta, hogy ne adjak érte” (430, 431, 431j. sz.). Zárórészként előfordulhat egy lány- és/vagy fiúcsúfoló is „Lányok, lányok, szépek vagytok” kezdettel (429, 429j. sz.).

Különféle hangterjedelemben fordulnak elő, legnagyobb a hétfokú. Az *Elvesztettem zsebkendőmet* változataira jellemző a kolomejka, azaz kanasztánc ritmus. Olykor a strofához is közel állnak, de ütempáros részekkel vegyülnek, de lehetnek strofikusak is (pl. 427–429. sz.). Párválasztó játékokban is megjelenik a dal, mint füzér (562, 576, 588. sz.). (28 változatból 27-et közlünk főszövegben és jegyzetben, 16-ot kottával.)

Fogócskák (433–461. sz.). Fiúk, lányok vegyesen játszhatják.

Sima fogók, árokcica (macskabosznatók) (433–439. sz.). Kiolvasóval választanak egy „macskát”, aki kergeti a többieket. Akiket éppen nem kerget, azok mondogatják a macskabosznatót versikéket. Az „egerek” menedéke a „ház”, ami megbeszélés szerint lehet egy bizonyos hely, vagy egyszerűen csak leguggolás. Ha a macska elkap valakit, az lesz az új fogó.

Az „árokcicát” vagy „gödörmacskát”, mint a neve is jelzi, árok mellett játsszák. A fogó beáll az árokba, az „egerek” pedig átugrálják az árkot. Akit ugrás közben elkap a „macska”, az lesz az új fogó. Árok helyett két párhuzamos vonalat is húzhatunk a földön, ez jelzi az árkot.

Szövegtípusok: *Kavarom a kását* (433, 434. sz.), *Süssünk, süssünk* (435. sz.), *Esteli málé* (436. sz.), *Ha én cica volnék (Árokcica volnék)* (437–439. sz.).

Szembekötődsi. Erre csörög a dió (440–442. sz.). A kiválasztott fogónak bekötött szemmel kell megfognia valakit. Akit megfogott, annak kell helyébe állni, szintén bekötött szemmel. Nehezíthető a játék, hogy a bekötött szemű fogót háromszor megforgatják a tengelye körül, és csak ezután kergethet, vagy ki kell találnia a nevét annak, akit megfogott, esetleg a körbenálló „egerek” titokban helyet változtatnak.

Libás játék (443–450. sz.). Változatos, drámai vonásokban igen gazdag játékfajta. Hasonlót ismernek a németek is. Szereplői a gazdasszony, a farkas és a libák (443–447. sz.). A játékosok létszámától függően több farkas is lehet, esetleg egy-két gazdasszony is. Kijelölik a földön a terepet, elkülönítik a házat, a mezőt és a nádas (erdőt), azaz a gazdasszony, a libák és a farkas területét. A párbeszéd a gazdasszony és a libák között zajlik. A libákat hívják haza, azok nem mennek, mert félnek a farkastól. Mikor futni kezdenek, a farkas (farkasok) előugranak, és igyekeznek minél több libát elfogni. Akit elfognak, vagy kiesik, vagy viszik az erdőbe (nádasba). Addig tart a játék, míg a libák el nem fogynak. A játékban lehet egy negyedik szereplő is, a szolgáló vagy pásztor a libákkal együtt a legelőn. Ez esetben a párbeszéd közte és a gazdasszony között folyik (448–450. sz.). A libákat többféle ígérettel csalogatják. Egyes változatokban megbeszélük titokban, melyik lesz az az ígéret, melyre a libák elkezdnek hazafutni, vagy a szolgáló melyikre kezdi el őket terelni (445, 450. sz.).

Kiss Áron utal a libás játék és a lakodalmi szokások egy részének összefüggésére is. A lányok háztól a menyasszonyt ugyanis nem adják ki egykönnyen: a vőlegény násznépét igyekeznek mindenféle csalafintasággal tévútra vezetni. Végtére is a vőlegény felei kisebb ostrom alá vetik a lányos házat. „Mintha ugyanennek a szokásnak az emléke maradt volna fel a mi libás játékunkban is” (Kiss Á.: 512. lap).

Szövegtípusok: *Anyám, anyám, éhes vagyok* (443–445. sz.), *Gyertek haza, ludaim (libuskáim)* (446, 447. sz.), *Ludaimat hajtsd haza (Szolgálóm, hajtsd haza)* (449, 450. sz.).

Egyéb fogócskák (451–456. sz.). Kétfajta fogócskánk tartozik ide, közülük az egyik a tyúkozás. A tyúkanyó mögött a csirkék szorosan összekapaszkodnak, a kányának közülük kell egyet-egyet ellopni minden párbeszéd után, egészen addig, míg a csirkék el nem fogynak. Megszorító szabályként, egyes változatokban a kánya mindig csak az utolsó csirkét szakíthatja le. A másik fajta fogócskánk a kerti tolvaj. Itt a gyerekek körben kertet alkotnak, belül a tolvaj (kecske), kívül a gazda. A párbeszéd után a tolvaj is, a gazda is a körön ki-be bújkálva kergetőzhet. Az elfogott tolvajból gazda lesz (vagy fordítva), a régi beáll a körbe, új tolvajt pedig választanak. Egyes esetekben a körből kieresztett tolvajra a gazdának kendővel kell ráütnie (455. sz.).

Szövegtípusok: *Mit szedegetsz, kánya* (Tyúkozás) (451–453. sz.), *Mit keresel az én kiskertemben* (454, 455. sz.), *Kecske ment a kiskertbe* (456, 456j. sz.). A ludas játék és a tyúkozás deklamáló hanglejtésben szólal meg.

Fogócskával kombinált játékok *Cikken-cakkon* (457. sz.), *Cim-cimdrálom (Cini-dárom, Cincidálom)* (458–461. sz.). Többféle játékból álltak össze egygé: kiolvasók, fogócskák, esetleg alakoskodások elegyei. Nem tipikus játékok, létszámuk sem sok, de előfordulnak. Lehetséges, hogy hajdanán gyakoribbak voltak. Szövegükben közös, hogy valamennyi idegen nyelvutánzó halandzsa, függetlenül származási helyétől (Torontál megye, Bukovina, Dél-Dunántúl).

A fogócskák dallamai kis terjedelműek. Itt is a hexachord a domináló mennyiség. (Összesen 47 változat, ebből 25-öt közlünk főszövegben és jegyzetben, 15-öt kottával.)

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyolc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tiszt - ta víz, o - lyan, mint a fo - lyó - víz.
 Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya
 be - le - halt a Ti - szá - ba.

Széd - jünk ösz - sze cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - val te - mes - sük el! [Restelkedve nevet.*]

RÁBÉ, Dobróka Györgyné Pópitay Teréz (84).

Bodor A., 1997.

* Az időseket vallásossága készítette restelkedésre a vízbefúlt temetésével kapcsolatos babonás hiedelmek miatt.

Hintából rendszerint kevesebb van, mint hintázni akaróból. A hintáztatók arra szolgálnak, hogy mindenki igazságosan sorra kerülhessen. Amikor a mondóka véget ér, a hintázónak is le kell szállnia, hogy más is felülhessen.

Hintáztató mondókáink rokonait l. Kiss Áron: 50–56. oldal is.

♩ = 92

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind a fo - lyó - víz.
 Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya
 be - le - halt a Ti - szá - ba.

Széd - jünk ősz - sze csin - tē - ket, cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - va' ha - lász - szuk ki!

HÓDEGYHÁZA, Jaksa Mihályné Ágó Julianna (63).

Burány B., 1972.

A bevezető számolás 1-től 10-ig nincs a felvételen.

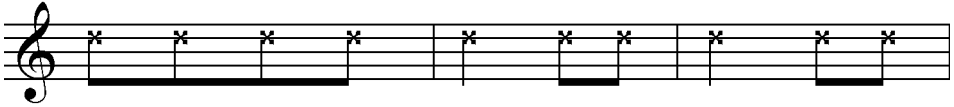
♩ = 100

Tíz, tíz, tisz - ta víz, in - gém, ga - tyám esu - pa víz.
 Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya
 be - le - füt a Du - ná - ba.

Mi - ve' ha - lász - szuk ki?

Széd - jünk ősz - sze esin - tē - ket - cson - to - kat,

av - va' ha - lász - szuk ki! [Én tovább nem...]

OROMHEGYES, Szél Istvánné Szabó Julianna (74).

Burány B., 1973.

A bevezető számolás 1-től 10-ig nincs a felvételen.

Ęgy ü - veg al - ma,
 két ü - veg al - ma,
 há - rom ü - veg al - ma,
 négy ü - veg al - ma,
 öt ü - veg al - ma,
 hat ü - veg al - ma,
 hét ü - veg al - ma,
 nyóc ü - veg al - ma,
 ki - lenc ü - veg al - ma.

Tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.

Án - gyom - nak a lá - nya bē - e - sētt a Du - ná - ba.

Szēd - jünk ősz - sze csin - tē - ket - cson - to - kat,

av - va' ha - lász - szuk ki! [Nevet.]

MARADÉK, Molnár Pálné Nagy Irma (73).

Bodor A. – Bodor G., 1998.

Éggy ü - veg al - ma, Tíz, tíz, tíz,
 két ü - veg al - ma,
 há - rom ü - veg al - ma,
 négy ü - veg al - ma,
 öt ü - veg al - ma,
 hat ü - veg al - ma,
 hét ü - veg al - ma,
 nyóc ü - veg al - ma,
 ki - lenc ü - veg al - ma,
 tíz ü - veg al - ma.

tisz - ta víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.

Án - gyom - asz - szon lá - nya be - le - je - sített Du - ná - ba.

Gyer - tők, lá - nyok, széd - jünk ősz - sze

csin - to - kat - cson - to - kat, av - va' ha - lász - szuk ki!

DOBRADÓ, asszonyok.

Bodor A. – Paksa K., 2002.

♩ = 84

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.
 Án - gyom - nak a kis - lá - nya
 be - le - je - sített Du - ná - ba.

Gyer - tők, lá - nyok, széd - jünk ősz - sze csin - to - kat - cson - to - kat,

av - va' ha - lász - szuk ki!

DOBRADÓ, Majorcsik Péterné Répási Mária (73).

Bodor A. – Paksa K., 2002.

A számolást 1-től 10-ig kihagyta az énekes, csak onnan énekelte, ahonnan „máshogy tudta”.

Egy ü - veg al - ma,
 két ü - veg al - ma,
 há - rom ü - veg al - ma,
 négy ü - veg al - ma,
 öt ü - veg al - ma,
 hat ü - veg al - ma,
 hét ü - veg al - ma,
 nyolc ü - veg al - ma,
 ki - lenc ü - veg al - ma,
 tíz ü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind a fo - lyó - víz.

Án - gyom - asz - szon lá - nya be - lé - halt a Du - ná - ba.

Mi - vel ha - lász - szuk ki? Csin - ték - kel - cson - tok - kal,

av - val ha - lász - szuk ki!

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mint a fo - lyó - víz.
 Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya be - le - fült a Ti - szá - ba.

Szöd - jünk ösz - sze csin - to - kat - cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

az - zal ha - lász - szuk ki!

Túl a Ti - szán egy ha - lász sü - ti - fő - zi kol - bá - szát.
 Ké - rek tő - le, de nem ád, még asz mond - ja: po - fon vág.

Vág, vág, vág, a kis - ku - tyá sütt lu - kát!

♩ = 96

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mint a fo - lyó - víz.
 An - gyom - asz - szon kis - lá - nya be - le - halt a Ti - szá - ba.

Széd - jünk ösz - sze cse - re - pe - ket, cson - to - kat,

av - va' ha - lász - szuk ki!

Túll a Ti - szán egy ba - rát, sü - ti - fő - zi a hur - kát.
 Ké - rek től - le, de nem ad, még asz' mond - ja: po - fon vág!

Vág, vág, a kis - ku - tyá sűt lu - kát!

Ba - ba ül a szék - be, ka - lác s a ke - zé - be.

Ké - rek től - le, de nem ád, még azt mond - ja: po - fon vág!

PADÉ, Bezdán Sándorné Palatinus Katalin (42), Melánk Miklósné Vastag Erzsébet (44). Burány B., 1972.

♩ = 120

Ęggy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyolc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind a fo - lyó - víz.
 Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya
 be - le - halt a Ti - szá - ba.

Széd - jünk ősz - sze csin - tē - ket, cson - to - kat, ese - re - pe - ket,

av - va' ha - lász - szuk ki!

Túl a Ti - szán a Ba - lázs
 sü - ti - fő - zi a kó - bászt.
 Kér - tem tő - le, de nem ad,
 még asz mond - ja: po - fon vág!

Po - fon ám az á - dán* kis - ku - tya lu - kát!

The image shows a musical score on a single staff with a treble clef. The melody consists of several notes, some marked with an 'x'. A bracket above the staff spans the notes for 'á - dán*' and is labeled with the number '5', indicating a quintuplet. The lyrics are written below the staff.

* Jelentése ismeretlen.

CSÓKA, Banka Mihályné Hecksó Erzsébet (57).

Burány B., 1972.

♩ = 116

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mint a fo - lyó - víz.

Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya be - le - e - sőtt a Du - ná - ba.

Húz - zuk ki cson - tok - ka', cse - re - pek - ke',

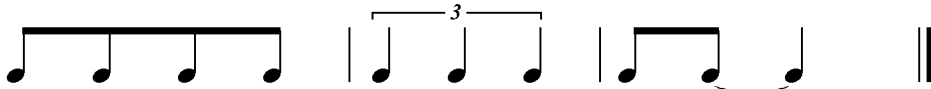

av - va' ha - lász - szuk ki! [E'felejtém!]

Csak ritmizálva:

A - mott van egy kis ház, Ab - ba' la - kik egy ba - rát,
 sü - ti - fő - zi kó - bá - szát.
 Ké - rünk tó - le, de nem ad,
 asz' mond - ja, hogy po - fon vág.

Po - fon ám, a kis - ku - tyá

lu - kát!

MAGYARMAJDÁNY, Bodó Jánosné Ágoston Katalin (60).

Bodor A., 1997.

Nyóc sü - veg al - ma, Tíz, tíz, tisz - ta víz,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

o - lyan, mind a főr - ró víz.
 Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya
 be - le - halt a Ti - szá - ba.

Szöd - jük ösz - sze csin - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - val ha - lász - gas - suk.

Túl a Ti - szán van egy ház, an - nak is a szűk lu - kát!
 ab - ba la - kik egy ba - rát,
 sü - ti - fő - zi a gan - cát,
 kér - tem től - le, de nem ad,
 még asz' mond - ta: po - fon vág!
 Po - fon ám a kis - ku - tyát,

HÓDEGYHÁZA, Piri Pálné Sós Rozália (62).

Burány B., 1972.

A felvétel a Nyolc süveg almától kezdődik.

♩ = 132-126

Egy sü - veg al - ma, tíz sü - veg al - ma.
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,

Tíz, tíz, tiszt - ta víz, o - lyan, mint a fo - lyó - víz.

Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya be - le - halt a Ti - szá - ba.

Széd - jünk ősz - sze csin - tē - ket - cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - va' ha - lász - szuk ki!

A - mo - da van egy kis ház, sü - ti - fő - zi kó - bá - szát,
 ké - rők tő - le, de nem ad,
 még a - szon - gya: po - fon vág!

Po - fon ám, po - fon ám, a kis - ku - tyá lu - kát!

OROSZLÁMOS, Prágai Jánosné Selymes Mária (70).

Burány B., 1975.

Egy ágyomnak egy ládája,
 két ágyomnak két ládája,
 három ágyomnak három ládája,
 négy ágyomnak négy ládája,
 öt ágyomnak öt ládája,
 hat ágyomnak hat ládája,
 hét ágyomnak hét ládája,
 nyóc ágyomnak nyóc ládája,
 kilenc ágyomnak kilenc ládája.
 Tíz, tíz, tiszta víz, olyan, mind a folyóvíz!
 Ágyomasszony kislánya belehalt a Tiszába.
 Mive' halásszuk ki?
 Szödjünk össze cserepeket és csontokat,
 a' val halásszuk ki!
 Túl a Tiszán egy barát süti-főzi a hurkát,
 kérünk tüle, de nem ad, még aszongya: pofon vág!
 Pofon bizon a kutyát, annak is a kis lukát!

SZAJÁN.

Kálmány L., 1882.

♩ = 116

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyolc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tíz - ta víz, o - lyan, mind a fo - lyó - víz.

Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya be - le - halt a Ti - szá - ba.

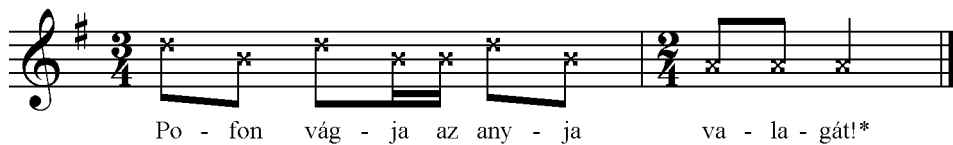
Széd - jünk ősz - sze cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - va' ha - lász - szuk ki!

Ar - ra la - kik egy gu - lyás, sü - ti - fő - zi a kol - bász.
 Kér - tem től - le, de nem ád, azt mond - ja, hogy po - fon vág.

Po - fon vág - ja az any - ja va - la - gát!*

* *vagy*: picsáját

TÖRÖKKANIZSA, Radács Sándorné Holló Erzsébet (63) és asszonyok a népdalkörből. Bodor A., 1995.

♩ = 92-108

Ęgy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tiszt - ta víz, o - lyan, mint a fö - lyó - víz.
 Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya
 be - le - halt a Ti - szá - ba.

Szöd - jünk ősz - sze cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - va' ha - lász - szuk ki!
 A - mott van egy hin - tó,
 ben - ne ül egy rin - gyó.

Hej, rin - gyó, ro - po - gó, te - mős - vá - ri bu - gyo - gó!

ossia

TÖRÖKKANIZSA, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (59, 79).

Burány B. – Gubás J., 1977, Bodor A. – Németh I., 1997.

Szövegváltozatát l. 178. sz.

♩ = 92

A - mott van egy kis ház, ab - ba la - kik egy ba - rát.
 Sü - ti - fő - zi kol - bász - szát,
 kér - tem től - le, de nem ad.
 Asz mond - ta, hogy po - fon vág!

Po - fon ám, po - fon ám, a kis - ku - tya vén lu - kát!

A - mott gyün egy hin - tó, ben - ne ül egy rin - gyó.

Hej, rin - gyó, ro - po - gó, te - mős - vá - ri bu - gyó - gó!

TÖRÖKKANIZSA, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (77).

Bodor A., 1995.

Az előző hintázatot „máshogy is” elénekelte, de csak az eltérő résztől.
 Szövegváltozatát l. 178. sz.

♩ = 132-138

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyolc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, *o - lyan, mint a fo - lyó - víz.
 Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya
 be - le - halt a Ti - szá - ba.

Szed - jünk ősz - sze csin - tē - ket - eson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - val ha - lász - szuk ki! A - mott van egy kis ház,

sü - tik - fő - zik a hur - kát. an - nak is a vén lu - kát!
 Kér - tem tő - le, de nem ad,
 még azt mond - ta: po - fon vág!
 Po - fon ám, a kis ku - tyát,

E' - sza - ladt a lá - bos fá - zē - kas - tol.
 te - le rán - tot - tá - va',
 u - tá - na a mol - nár

6) ———

**Tol - tol - tol, fa - zë - kas - tol.

*Majd meg - lás - suk es - té - re, Én, én, a - pám,
ki jül az ágy szé - lé - re! én, én, a - nyám!

Szájj le, ba - rát, a hin - tá - ról,

nem a te pén - zed kós - tál - ja! Hopp!

[A gyerekek hintáznak, és mindenkinek addig szabad vót,
amíg ez a szöveg el nem mondódott.]

1) 2) 3) 4) 5) 5),6)

ossia ossia ossia ossia ossia ossia

* Kiss Lajos felvételén ez a rész nincs.

** Kiss Lajos felvételén: tol-tol, fazëkastol.

HORGOS, Magócsi Andrásné Varga Etelka (59).

Burány B., 1972., Kiss Lajos, 1972.

♩ = 112

Pad a-latt, pad a-latt egy kis ház, ben - ne la - kik Mi - ku - lás.
 Sü - ti - fő - zi a hur - kát,
 ké - rek tő - le, de nem ád.
 Még azt mond - ja: po - fon vág!
 Po - fon ám a kis - ku - tyát,
 an - nak is a vén lu - kát!
 Maj még - lás - suk es - té - re,
 ki ül az ágy szé - lé - re.

Én, a - pám, Hopp, ba - rá - tom, szájj lè a hin - tá - rú!
 én, a - nyám!

VÖLGYES, Engi Imréné Komjáti Erzsébet (53).

Bodor A., 1995.

Az énekes szerint nem számolással kezdődő hintázható.

Egy ü - veg al - ma,
 két ü - veg al - ma,
 há - rom ü - veg al - ma,
 négy ü - veg al - ma,
 öt ü - veg al - ma,
 hat ü - veg al - ma,
 hét ü - veg al - ma,
 nyolc ü - veg al - ma,
 ki - lenc ü - veg al - ma,
 tíz ü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, te - ke - nyő - be ko - vász víz.

Szállj ki, ba - rát a hin - tá - ból, nem te pén - zed á - ra!

Én pén - zem á - ra, tíz fo - rint az á - ra!

Pad a - latt, pad a - latt volt egy ház, ab - ba la - kik kis sza - kács.
 Sü - ti - fő - zi a hur - kát,
 kér - tem tő - le, de nem ád.
 Asz mond - ja, hogy po - fon vág!

Po - fon ám a kis - ku - tyát!

♩ = 96

Ęgy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tiszt - a víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.
 Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya
 be - le - fűt a Du - ná - ba.

Mi - vel ha - lász - szuk ki?

Széd - jünk ősz - sze csin - to - kat - cson - to - kat,

av - vá ha - lász - szuk ki!

Szájj lę, ba - rát a hin - tá - rú, nem a pén - zęd á - ra!
 Pén - zęd á - ra, pén - zęd á - ra, száz fo - rint az á - ra!

[Ahogy löktük, úgy mondtuk. Hogy nę csak Ęgy hintázzon. Vagy, hogy az Ęgyik nę hintázzon tovább, mint a másik.]

♩ = 100

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, in - gém, ga - tyám csu - pa víz.

Szállj lē, ka - kas az ü - lő - rű, nem so - ká - ig tán - cós!

♩ = 96-108

(↓)

Egy ü - veg al - ma, ki - lenc ü - veg al - ma.
 két ü - veg al - ma,
 há - rom ü - veg al - ma,
 négy ü - veg al - ma,
 öt ü - veg al - ma,
 hat ü - veg al - ma,
 hét ü - veg al - ma,
 nyóc ü - veg al - ma,

Tíz, tíz, tisz - ta víz, ke - se - rű ja me - leg víz.

Vess föl, án - gyom, vess föl to - ron te - te - jé - re,
 még an - nál is mesz - szebb: az Is - ten há - zá - hoz!

Vess ku - tyá - nak sza - lon - nát,

nő u - gas - sa ezt a szé - gény ka - to - nát!

Tá - nyé - ri - ca ba - bi - ca, az én lá - nyom Ka - ti - ca.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - ma - tos a pa - pucs - csa,
 pa - pucs - csa.

Án - gyom, án - gyom, ad - jál gyű - rőt, Kap szok - nyát!
a - kár ké - ket, a - kár ző - det!

[Mos' köllene mondani:
Száj j lë, barát...]

Száj j le, ba - rát a hin - dá - ró', nem a pén - zöd á - ra!

Ha ja pén - zöd á - ra vol - na, lë is köll - ne gyün - ni!*

II.a
ossia

I.a
ossia

* szállnod

DOROSZLÓ, Tancsik Lajosné Horvát Rozália (51).

Bodor A. – Burány B., 1972.

Először kifejejtette a Tányéricsa kezdetű részt. Utólag énekelte bele, a végét megismételte.

♩ = 96

Egy sü - veg al - ma, tíz sü - veg al - ma.
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mint a for - ró víz.

Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya be - le - e - sött a Ti - szá - ba.

Szöd - jünk ősz - sze cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - val ha - lász - szuk ki!

I - mitt - a - mott egy kis ház, Még asz' mond - ja: po - fon vág.
 sü - tik - fő - zik a kó - bászt.
 Kér - tem tó - le, de nem ád.

Po - fon ám, a kis - ku - tyá - nak azt a füs - tös lu - kát!

Hajts fő, paj - tás, ma - gos - ra, pal - lás te - te - jé - re!
An - nál is ma - go - sabb - ra, to - rony te - te - jé - re!

E - redj, paj - tás, hoz' be a fej - szét, vág' le a fe - jét!

Te - ker' be ló - búr - be, te - hén - búr - be,

hogy ki ne gyűj - jön be - lü - le!

Szállj le, paj - tás, a hin - tá - ról, nem a te pén - zed á - ra!

Sem a - nyá - dé, sem a - pá - dé, csak a Sós Pis - tá - jé!

Beszélve: Pü-pü! Kopaszodjon meg, aki a hintán ül!

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

♩ = 88

Ęgy sü - veg al - ma, tíz sü - veg al - ma.
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyóc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mint a fo - lyó - víz.
 Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya,
 be - le - fűt a Ti - szá - ba.

Szöd - jünk öz - sze csin - to - kat, cse - re - pe - ket,

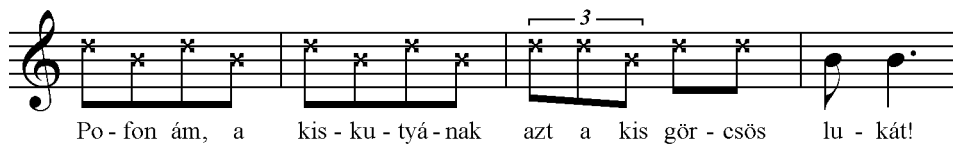
av - va' ha - lász - szuk ki!

I - mitt - a - mott egy kis - lány, sü - ti - fő - zi a kol - bász - t.

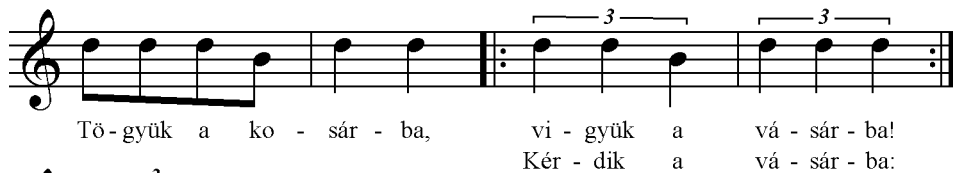
Kér - tem tő - le, de nem ad. Még azt mond - ja: po - fon vág.

Po - fon ám, a kis - ku - tyá - nak azt a kis gör - csös lu - kát!

Hozd ki, Jan - csi, a bal - tát, hagy vág - juk le a nya - kát!

Tö - gyük a ko - sár - ba, vi - gyük a vá - sár - ba!
Kér - dik a vá - sár - ba:

Mi van a ko - sár - ba? A - rany - al - ma, a - rany - di - ó!

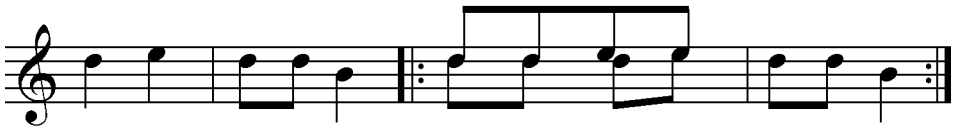
Beszélve: Tessék vásárolni belőle!

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péterné Kéri Piroska (63).

Bodor A., 2006.

Egy sű - veg al - ma,
 két sű - veg al - ma,
 há - rom sű - veg al - ma,
 négy sű - veg al - ma,
 öt sű - veg al - ma,
 hat sű - veg al - ma,
 hét sű - veg al - ma,
 nyolc sű - veg al - ma,
 ki - lenc sű - veg al - ma,
 tíz sű - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind a fő - ró víz.
 Án - gyom - asz - szony ku - tyá - ja,
 be - le - halt a Ti - szá - ba.

Szöd - jünk ősz - sze csin - to - kat - cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - val ha - lász - szuk ki!

E - mitt - a - mott egy kis ház, még azt mond - ja: po - fon vág!
 sű - tik - fő - zik a kó - bászt.
 Kér - tem tő - le, de nem ád,

Ha po - fon vág, mög - ha - lok, ré - pa - föld - be ki - visz - nek.*
el - visz - nek az an - gya - lok,
bé - ka - luk - ba te - met - nek,

* (*megakad*) Hódiné: Én így tudom: Békalukba temetnek, kilátszik a feje – és akkó „lerúgták” a fejit, akkó ugrik le a hintáru.

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Cirok Józsefné Fehér Anna (54), Hódi Jenőné Szilágyi Ilona (46).

Bodor A., 2000.

Zárórészét l. 213, 214. és 293. sz.

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyolc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tíz - ta víz, o - lyan, mint az a - rany - víz.
 Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya
 be - le - e - sett Du - ná - ba.

Szed - jünk ősz - sze csin - te - ket - cson - to - kat,

av - val ha - lász - szuk ki!

- Mis - ka, fi - am, Mis - ka,
 hajtsd ki a te - he - net!
 - Ho - vá, ho - vá, án - gyom?
 - Kis - ke - men - ce mel - lé.

Ott tar - ká - dzik, egy fe - ke - te hol - ló.
 ott bar - ká - dzik

Pi - ros ken - dő, pi - pi - pi, a - lat - ta van va - la - mi:

Két kis - e - gér, két kis nyúl, száll-jon le az i - fi - úr!

ossia

¹⁾ [És akkor annak le köllött szállni. És akkor ült föl a másik.]

TOPOLYA.

Lázár K., 1995.

A dallam zárórésze műdalokban szokásos szekvenciákkal építkezik. A Piros kendő részt l. a kiolvasóknál (261. sz.).

Egy sű - veg al - ma,
 két sű - veg al - ma,
 há - rom sű - veg al - ma,
 négy sű - veg al - ma,
 öt sű - veg al - ma,
 hat sű - veg al - ma,
 hét sű - veg al - ma,
 nyolc sű - veg al - ma,
 ki - lenc sű - veg al - ma,
 tíz sű - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mint az a - rany - víz.
 An - gyom, án - gyom kis - lá - nya
 be - le - fűlt a Ti - szá - ba.

Szed - jünk ősz - sze csin - te - ket - cson - to - kat,

av - val ha - láz - zuk k!

- Tris - ka, fi - am, Tris - ka, Ott tar - ká - dzik,
 hajtsd ki a te - he - net! ott bar - ká - dzik
 - Ho - vá, é - des - a - nyám?
 - Kis - ke - men - ce mel - lé!

sár - ga lá - bú kis - ka - kas, ki - szál - lott a gyöp - re,
 gyön - ge fe - szü - let - re.

I - ci - ci, i - ci - ci, az a - latt van va - la - mi:
egy kis - e - gé, egy kis - nyúl.

Le - száll - hat az i - fi - úr!

[Amikor elénekeltük, aki a hintán ült, az leszállt, és akkor következett a másik.]

GUNARAS-TOPOLYA, Csaba Ferencné Bulyovcsics Etelka (56).

Lázár K., 1995.

Vö. Kiss Á.: 45/XVI. fejezet.

Egy sü - veg al - ma,
 két sü - veg al - ma,
 há - rom sü - veg al - ma,
 négy sü - veg al - ma,
 öt sü - veg al - ma,
 hat sü - veg al - ma,
 hét sü - veg al - ma,
 nyolc sü - veg al - ma,
 ki - lenc sü - veg al - ma,
 tíz sü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mint az a - rany - víz.

Ha nem tisz - ta, add viz - sza, majd meg - isz - sza a ci - ca!

Pad a - latt, pad a - latt egy kis ház, ab - ba la - kik egy ci - gány.

Sü - ti - fő - zi a hur - kát. Ké - rek tő - le, de nem ad.

Fogd meg, fi - am, a ka - szát, hagy vá - gom el a nya - kát!

Gondolkodás után beszélve folytatja:

– Riska, Riska lányom, hozd ki a tehenet!

– Hová, hová, édesapám?

[Látja, elfelejttem!]

KISHEGYES–TOPOLYA, Szakmány Lajosné Izsák Piroska (66).

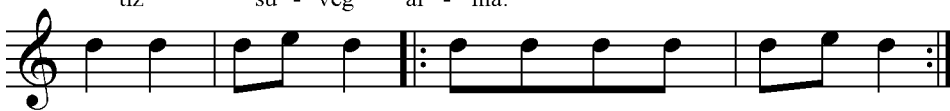
Lázár K., 1995.

A végén már csak mondja ritmus nélkül. Töredék. Ép alakjait l. a következő hintázatokban, egyéb szövegekronait a kiolvasókban. Hasonló mondókával ütögetik a falhoz a labdát Heves megyében (MNT I: 48. sz.).

♩ = 104

Ęgy sű - veg al - ma,
 két sű - veg al - ma,
 há - rom sű - veg al - ma,
 négy sű - veg al - ma,
 öt sű - veg al - ma,
 hat sű - veg al - ma,
 hét sű - veg al - ma,
 nyóc sű - veg al - ma,
 ki - lenc sű - veg al - ma,
 tíz sű - veg al - ma.

Tíz, tíz, Ti - sza - víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.
 An - gyom - asz - szon kis - lá - nya
 be - le - fűt a Ti - szá - ba.

Széd - jünk ősz - sze csin - tē - ket - cson - to - kat,

av - va? ha - lász - szuk ki!

- Szuk ki, Pis - ta, fi - am,
 hajtsd ki a te - he - net!
 - Ho - vá, ho - vá hajt - sam?
 - Kis - ke - mēn - ce mel - lé!

Ott á - zik, ott fá - zik pi - ci - ke ma - dár - ka.

Pad a - latt, pad a - latt  gy kis ház, ab - ba la - kik M  - ku - l s.
S  - ti -   - zi a hur - k t.

K  - r k t l - le, de nem  d. M g azt mond - ja, po - fon v g!

Ha po - fon v g, m g - ha - lok, el - visz - nek az an - gya - lok.

T R KFALU-ZENTA, Nagy Mátyásné Letenai Rozália (45).

Burány B., 1972.

Z r r sz t l. 213, 214.  s 289. sz.

♩ = 108

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind a for - ró víz.

Án - gyom - asz - szon kis - lá - nya
be - le - fűt a Ti - szá - ba,
mi - ve' ha - lász - szuk ki?

Széd - jünk ősz - sze cson - to - kat, cse - re - pe - ket,

av - va' ha - lász - szuk ki!

- Pis - ta, fi - am, Pis - ta,
hajtsd ki a te - he - net!
- Ho - vá, ho - vá hajt - sam?
- Kis - ke - mën - ce mel - lé!

Ott ta - nyá - szik, egy fe - ke - te hol - ló.
ott bar - ká - szik

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány Béláné Bodor Julianna (63), Burány Ferencné Kaszás Klára (70).

Burány B., 1972.

A bevezető számolás 1-től 10-ig nincs a felvételen.

♩ = 132

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.

Án - gyom - asz - szony kis - lá - nya
 be - le - je - sőtt Du - ná - ba.

Széd - jünk ősz - sze csin - tē - ket - cson - to - kat,

su - ba - da - ra - bo - kat, av - vá ha - lász - szuk ki!

- Mís - ka, fī - am, Mís - ka, hajtsd ki a te - he - net!

- Ho - vá, ho - vá, ho - vá? Sü - ti - fő - zi a hur - kát.
 - Kis - ke - mēn - ce mel - lé! Ké - rēk tő - le, de nem ad.
 Ott űl a bá - ba
 fe - ke - te ru - há - ba.

Még azt mond - ja: po - fon vág!

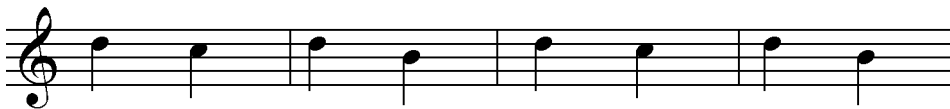
♩ = 88

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.

Ko - má - asz - szon lá - nya be - le - e - sőtt Du - ná - ba.

Gyer - tők, lá - nyok, szény - nyi ősz - sze

esin - to - kat - cson - to - kat, cu - ha - da - ra - bo - kat!

- Mis - ka, fi - jám, hajtsd ki a te - he - net!

- Ho - vá, ho - vá, ho - vá? - Kis - ke - mēn - ce mel - lé!

Ott ül a bá - ba fe - ke - te ru - há - ba!

Sü - ti - fő - zi a gan - cát, ké - rők től - le, de nem ad.

Még azt mond - ja: po - fon vág! Vág, vág, vág!

Kö - röst - a - nyád va - la - gát!

DOBRADÓ, asszonyok.

Bodor A. – Paksa K., 2002.

A végén zűrzavaros ricsaj a befejezés körül. A különböző befejezések:

Aszongya, hogy vág, vág! Köröstyányád picsáját! Köröstyányádnak a seggit!

Vág, vág, vág! Köröstyányád picsáját!

A bevezető számolás 1-től 10-ig nincs a felvételen.

♩ = 92-96

Egy ü - veg al - ma,
 két ü - veg al - ma,
 há - rom ü - veg al - ma,
 négy ü - veg al - ma,
 öt ü - veg al - ma,
 hat ü - veg al - ma,
 hét ü - veg al - ma,
 nyóc ü - veg al - ma,
 ki - lenc ü - veg al - ma,
 tíz ü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind az a - ran - víz.
 Án - gyom - nak a kis - lá - nya

be - le - je - sőt Du - ná - ba. Gyer - tők, lá - nyok,

széd - jük ősz - sze csin - tē - ket - cson - to - kat,

av - va' ha - lász - zuk ki! Av - va' ha - lász - zuk ki!

- Mis - ka, fi - am, hajtsd ki a te - he - net!

- Ho - vá, ho - vá, ho - vá?
- Kis - ke - mën - ce mel - lé!

Ott ül a bá - ba fe - ke - te ru - há - ba,

sü - ti - fő - zi a gan - cát. Ké - rök tő - le, de nem ád.
Még asz' mond - ja: po - fon vág!

- Vág, vág, vág, kö - röst - a - nyád pi - csá - ját!

[Nevetés.]

DOBRADÓ, asszonyok.

Bodor A. – Németh I. – Németh P., 2002.

Egy ü - veg al - ma,
 két ü - veg al - ma,
 há - rom ü - veg al - ma,
 négy ü - veg al - ma,
 öt ü - veg al - ma,
 hat ü - veg al - ma,
 hét ü - veg al - ma,
 nyóc ü - veg al - ma,
 ki - lenc ü - veg al - ma,
 tíz ü - veg al - ma.

Tíz, tíz, tisz - ta víz, o - lyan, mind az a - rany - víz.

I - gyá, paj - tás, be - lü - le, sze - rel - mes lë - szé tü - le!

[Akkó fölút a másik, annak is e'danóták.

– Hiss lë, kakas az ülörü! *Nevetve kérdezi:* Az is benne van?]

DOBRADÓ, Terebesi Józsefné Oszvald Julianna (82).

Burány B., 1978.

Egy süveg alma,
 két süveg alma,
 három süveg alma,
 négy süveg alma,
 öt süveg alma,
 hat süveg alma,
 hét süveg alma,
 nyolc süveg alma,
 kilenc süveg alma,
 tíz süveg alma.
 Tíz, tíz, tiszta víz, olyan, mint az aranyvíz.
 Nézz az égre, köpj a földre!
 Tiszta szívű angyal!
Vagy:
 Tiszta szívű ördög!

KISHEGYES, Péter Mária (59).

Péter Mária, 1995.

Leginkább hármasként csoportokban játszották. Ketten keresztkezfogással egymással szemben álltak, a harmadik gyerek ráült a kezükre. A hintáztatók énekelnek. A hintázónak csukva kell tartania a szemét az ének ideje alatt. Mikor odaérnek, hogy Nézz az égre, akkor felfelé kell néznie. Ha nem hunyorog, angyalt, ha hunyorog, ördögöt énekelnek a végén.

A gyűjtő nem mellékelte sem ritmust, sem kottát. A karon hintáztatás kapus játék zárórészeként is előfordul (ugyancsak Kishegyes, 475. sz.). Az „angyal-ördög” játékokat lásd: 131, 304, 468, 475, 482, 489, 493. sz.

„Sótörés”

300.

♩ = 126

- Mit látsz? - Gó - lyát.

- Mit ë - szik? - Bé - kát!

(*kiabálva*)

- Hagysz - e ö - reg - a - pád - nak?* - Ha - gyok!

[Ha „nem”, akkó irgalmatlanú mēgrázta. Ha nagyon megrázta: – Adsz-ë öregapádnak, vagy öreganyádnak? – Adok! Adok!]

VÖLGYES, asszonyok.

Bodor A., 1995.

Ketten egymásnak háttal állva összekulcsolják a karjukat. Az egyik előrehajol, és a másikat a hátára emeli. Közben kérdez, a másik felel. „Rossz válasz” esetén a kérdező le is rázhatja a hátán lévőket a földre. Felnőttek is játszhatják kis gyermekekkel.

- Mit látsz? – Gólyát.
- Mit észik? – Békát.
- Hányat? – Ötöt.

[Annyiszor rázta meg a hátán, ahányat mondott. Háttal karolják egymást, az egyik görbül.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körömczi Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

- Mit látsz? – Gólyát.
- Mit csinál? – Eszik.
- Mit eszik? – Békát.
- Miből eszik? – Cintányérből.
- Azután mit csinál? – Mosakszik.
- Miben mosakszik? – Hús patak vizében.
- Azután mit csinál? – Törülközik.
- Mibe törülközik? – A virágos rétbe.

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

- Mit látsz? – Békát.
- Mit csinál? – Eszik.
- Mit eszik? – Kását.
- Miből eszik? – Aranytányérból.
- Mivel eszik? – Aranykanállal.

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

$\text{♩} = 144$

Ör - dög vagy - é?
An - gyal vagy - é?
Ha an - gyal vagy,
nézz az ég - re,
ha ör - dög vagy,
köpj a föld - re!

Rázd mēg a far - kad, mu - tasd ki a fo - gad!

[Oszttakkó léereszti. Főveszi a hátára, rázza, és megkérdezi: Ördög vagy-e...
– Minek hívták a játékot? – Jáccunk ördögösset!]

VÖLGYES, Losonc Józsefné Pósa Anna (56).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

„Sótörés”-szerű játék. Játékmódja nem egészen világos, azaz mikor kell leengedni vagy tovább rázni a háton lévőket.

Ugyanezt a szöveget más játékokban l. 299, 468, 475, 482, 489, 493. sz.

- Adj, király, katonát!
- Nem adok!
- Ha nem adsz, szakítok!
- Szakíts, ha bírsz!*

[Mégindút az az éggy, oszt ahányat e' bírt, fogta, oszt' vitte.]

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

- * – Szakíts, ha mersz!
- Szakítok is!

[Akkor ment az egész sor. Ha körösztil bírta szakajtani, övé lett az a része a fiúknak. Ha nem bírta körösztilszakajtani, tovább maradtak abba a felébe.]

[Összeszorítottuk a kezünket, egy beleszaladt, ahol e'szakította, az e' vitte. Ez ugyanaz, mint az El-törtétek hidunk lábát, csak nem névleg szólították.]

[Sorba álltunk, összefogódkodtunk. Egy kiállt, és az mondta, mi meg válaszoltunk. Ha elszakította a láncot, vihetett egy katonát. Addig tartott, amíg egy maradt.]

PÉTERRÉVE–TOPOLYA, Palotás Gáborné Harmat Mária (61).

Lázár K., 1995.

Két sorfalat alkotnak. Az egyik kiáll, megpróbál szakítani a másik csoportból. Ha sikerül, egy gyereket magával visz. Ha nem, ő is ott marad a másik csoportban. Addig tart a játék, míg az egyik csoport tagjai el nem fognak.

Olyan változat is van, hogy az ellenfél csapatából a legerősebb szakít, mégpedig több gyereket, azaz az elszakított lánc kisebbik felét ejti foglyul.

- Adj, király, katonát!
- Nem adok!
- Ha nem adod, szakítok!
- Szakítsd, ha tudod!
- Eredj, Pista, szakítsd!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

- Király, király, nagykatona!
- Magam vagyok, egykatona!
- Jó lesző te magad is!

CSÓKA, Vrábel János (73).

Vrábel J., 1995.

Két csapat fiú sorban szemben állt egymással. Egyik elkiáltotta magát. A párbeszéd után odaszaladt, és megpróbált szakítani. Ha sikerült, egyet vitt magával a csapatába. Ha nem, maga is a másik csapatba állt. Ezután a másik csapat kezdett.

- Király, király, adj katonát!
- Magamat, vagy rongyos bakát?

[Ha nem bírta e'szakítani, akkó ottmaradt.]

MOHOL, Vlasity Károly (55).

Burány B., 1979.

- Adj, király, katonát!
- Nem adok!
- Ha nem adsz, szakítok!
- Szakajts, ha bírsz! Kit kívánsz?*
- Azt a híres Dukai Lukácsot!

[Akkó az szaladt, oszt ahogy fogták a kezüket, e' köllött szakajtani. Ha e' bírta, akkó éggyet e' vitt űhozzájuk. Két sor, két király egymásnak kiabál. E' köllött hogy foggyon az egyik katonája. A királyt nem vitték. Ha győztek, fővettek egy kisebbet a vállukra, mēntek harcóni. Ha lē bírták rántani, e' vesztette az országot.]

VÖLGYES, Losonc Józsefné Pósa Anna (56).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

* Válassz! [Mongya névrű, hogy kit választ.]

- Hiss, gágária, kit vársz?
- Azt a gircsēs-görcsös Pista nyakát!

HORGOS, Zabos Imréné Geleta Piroska (62).

Burány B., 1972.

♩ = 72

- Ten - ge - rics - kék! - Kit a - kar - tok?

(vagy: Tengericske!)

Beszélve:

- Azt a híres, híres Szúnyog Vëronkát!

[Akkor át kellett menni a másik csapathoz. Át kellett vágja a láncot két kézzel. Szorosán fogták a kezüket. Ha átvágta, béállt a két gyerek közé, ha nem, vissza kellett menjën, ahonnan jött. A végén a vezetők megfogták szembe egymás kezét, a többiek még húzták. Az veszített, aki elengedte hamarabb. Két csapatra osztódtunk. Igazságosan vót elosztva, kiszámolás vót. Igëncsak volt vezető, ki kihëz tart. Këzën fogva álltunk szembe.]

SZÉKELYKEVE, Dani Istvánné Szunyog Veronika (56).

Bodor A., 1998.

♩ = 96

- El - tör - té - tek hi - dunk lá - bát, föl nem csi - nál - tá - tok!

- Föl - csi - nál - juk, föl - csi - nál - juk,

(tovább beszélve, hanglejtéssel) diófábul kifaragjuk, ingyen aranyozzuk!

- Hol veszitek azt a sok ingyen aranyat?
- Föl-fölmegyünk Boldogasszony oltárára,
ki-kikérjük az Isten áldását!
- Elgárijom!
- Bulgárijom!
- Kit vársz?
- Azt a híres Rózsa Étát!

[Akit szólított, annak e' köllött menni a másik csapatba. Két sorba átunk, akkó szaladtunk, köröszütörték a hidat.]

MAGYARKANIZSA-OROMHEGYES, Ágoston Béláné Rózsa Etelka (64), Meggyesi Miklósné Cseh Rózsa (70), Milutinovics Antalné Radics Magdolna (69).

Bodor A., 1994.

- Eltörtétek hidunk lábát, föl nem csináljátok!
- Fölcsináljuk, fölcsináljuk, diófából kifaragjuk, ingyen aranyozzuk!
- Hol veszitek azt a sok ingyen aranyt?
- Fel-felmegyünk a Boldogságos Szűz oltárához, kikérjük Isten áldását!
- Pongrác!
- Szervác!
- Kit vársz?
- Azt a híres Takács Katát!

[Két sorba átak, kijabátak egymásnak. Át köllött vágni, mind az Adj, király, katonát.]

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Érdekes találkozása a hidas- és a láncszakító játékoknak. A szöveghasonlóságot megerősíti még az a tény is, hogy a hidas játékok zárójátékeként láncszakító is előfordul. (Lánykérő sorjátékokat is játszanak hasonló szövegre, pl. MNT I: 763. sz.)

Mindkét játék (312–313. sz.) nagyon közeli szöveg – változatát közli Kanizsáról Batta Péter a *Kalanga* 1933. évi 7. számában.

Burány Béla közöl egy olyan láncszakító változatot, amikor a szöveg még közelebb áll a hidasjátékhoz (*Hej, széna*: 187. lap):

- Eresszeték át a Jordán vizén!
 - Nem eresztünk, mer' nem tudjuk, ki népei vagytok!
 - Lengyelország királya!
 - Ajis a mi ellensígyünk!
 - Miféle ellensígték?
 - Hidunk lábát e'törtéték, soha mëg nem csinátatok!
 - Ácsok vagyunk, ácsorogunk. Hónap dére visszajövünk,
Fenyőfából kifaragott aranyalmát kocogtatunk!
 - Hunnan vészíték az innen való aranyalmát?
 - Kérve kérünk, ha nem adtok, úgyis lopunk!
- Vagy:* – Fölmegyünk a boldogságos Szűz Máriához, onnan kérünk.
Ha nem annak, csak úgy lopunk!

ZENTA, Thurzó Lajos Elemi Iskola diákjai.

Burány B., 1970-es évek eleje.

Nagyon hasonló szövege van a 490. számú zentai hidasjátékunknak is.

Guggolós körjátékok

314.

♩ = 96

Gyer - tek, lá - nyok, játsz - szunk!
U - gyan mit is játsz - szunk?

Ná - don vac - kot, vad - ba - rac - kot,
bu - bo - ré - kot, hat ma - la - cot!

[Itt néha hosszabban is mondtuk.]

Gug - gol - junk lë, lá - nyok!

[Evvél hívtuk a lányokat.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Játékba hívó. Néhány lány kézen fogva lépdél a dal ütemére. Aki csatlakozik hozzájuk, a sor végére áll be. Addig játsszák, míg elegendő játékos össze nem gyűlik. A dal végén mindenkinek egyszerre, ütemre kell leguggolni. A guggolós játékok egyik célja a bő szoknya elhagyásával ma már elsikkadt. „Akinek a gyors perdüléstől feldudorodó szoknyája a legnagyobb rózsát adja, az a győztes” (MNT I: 714. lap). Rokonait l. Kiss Áron 24–25. oldal.

♩ = 96

Mit játsz - szunk, lá - nyok?
Azt játsz - szuk, lá - nyok:

csics - ki - ri - két*, bugy - bo - ré - kot,
há - rom puly - kát**, hat ma - la - cot***.

[Mikor mi jutott eszünkbe.]

Gu - gú - junk lë, lá - nyok!

[Mindënki léguggót. Aztán fölátak, és megint mëntek.]

Vagy:

* csicsóréket, kicskirikét

** csévét, vackot

*** barackot

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A., 1995.

♩ = 104

Mit játs - szunk, lá - nyok?
 Azt játs - szunk, lá - nyok:

csi - csē - rí - két, bugy - bo - ré - kot,
 há - rom lán - cot, hat ba - rac - kot!

Csü - csűj - jünk lē, lá - nyok!

[Körbe jártak, a végin lécsücsütek.]

VÖLGYES, Pósa Vilmosné Kovács Magdolna (62).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 104

Mit játs - szunk, lá - nyok?
Pi - ros tu - li - pán - tot,
csics - ke - ri - ket, bugy - bo - ré - kot,
ná - don vac - kot, hat ba - rac - kot!
Csü - csűj - jünk le, lá - nyok!

[Körbe fogtuk a kezünket, a végén leguggótunk. Ha sokan vótunk, amekkora kört csinát a szoknya.]

MOHOL, Vlasity Károlyné Zéltity Klára (36, 51).

Király E., 1965, Burány Béla, 1979.

$\text{♩} = 112$

Mit játsz - szunk, lá - nyok?
Fe - hér tu - li - pán - tot.

Csies - ki - ries - ki, bugy - bu - ries - ki,

esü - esü - jünk le, lá - nyok!

PADÉ, Vignalik Istvánné Csóti Rozália (32).

Burány B., 1972.

$\text{♩} = 100$

Mit játsz - szunk, lá - nyok?
 Fe - hér tu - li - pán - tot,
 gim - bet - gom - bot, hat ba - rac - kot,
 csü - csü - jünk lë, lá - nyok!

VÖLGYES, Tobak Istvánné Tóth Ilona (77).

Burány B., 1977.

♩ = 108

Mit játsz - szunk, lá - nyok?
 Fe - hér tu - li - pán - tot,
 ör - dög a - dott nagy ba - rac - kot.
 Csü - csü - jünk lë, lá - nyok!

HORGOS, Magócsi Andrásné Varga Etelka (59).

Burány B., 1972.

Kisoroszi változata:

Mit játszunk, lányok,
Földiboszorkányok?
Rackot, rackot, nagy barackot!
Csücsüljünk le, lányok!

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

♩ = 120

Sé - tá - ni, sé - tá - ni,
 egy kis dom - bon le - csü - csül - ni,
 csüccs!

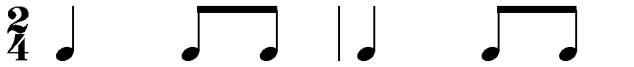
The musical score is written on three staves in 2/4 time. The tempo is marked as ♩ = 120. The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics are: 'Sé - tá - ni, sé - tá - ni, egy kis dom - bon le - csü - csül - ni, csüccs!'.

KIRÁLYHALOM, Bagi Illésné Hirsman Piroska (47).

Kiss L., 1972.

A „csüccs”-nél mindenki leguggol. Aki feldől, és a földre ül, kiesik a játékból. Láncban kezét fognak, a vezető után mennek az ének ütemére lépkedve. A hirtelen leguggolásnál azon igyekeznek, hogy a szoknya feldudorodjék (Kiss Á.: 25/IV.).

♩ = 126

Sé - tá - ni, sé - tá - ni,

egy kis domb - ra lè - csü - csü - ni,

csücs!

OROMHEGYES, Kávai Jánosné Dávid Szabina (65), Törtelyi Mátyásné Dávid Viktória (63).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 96

Sé - tá - lunk, sé - tá - lunk,

egy kis domb - ra le - csü - csü - lünk!

Hopp, Sá - ri, csüccs!

SZÉKELYKEVE, Dani Istvánné Szunyog Veronika (56).

Bodor A., 1998.

Ég a gyer - tya, ég,
el ne a - lud - jék!

A - ki lán - got a - kar lát - ni,
mind le - gug - gol - jék!

PACSÉR, Királyné Györi Erzsébet (65).

Király E., 1960.

Körben forognak felváltva, hol jobbra, hol balra egy-egy dallamsorra. A végén leguggolnak. Aki kidől, az kifordul, és úgy folytatja a játékot.

Egy zalai változata szoknyafogó-kiolvasóként szolgál bújócska előtt (MNT I: 416. sz.).

♩ = 100

Ég a gyer - tya, ég, ég, el ne a - lud - jék!

A - ki lán - got a - kar ven - ni*, na - gyot u - gor - jék!

[Ugrójáték. Egymás kezét fogva, körbe mènnek. Végére érnek, nagyot ugnak.]

* Eredetileg, tévesen: vetni. (Valójában a láng vásárlásáról van szó, hogy avval tüzet gyújthassanak.)

TORONTÁLVÁSÁRHELY, Csáki Ferenc (74).

Király E., 1960.

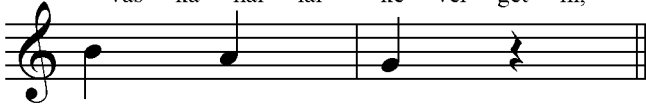
♩ = 108

Gye - rünk az er - dő - be
tő - ke tü - zet rak - ni,

ó - lom - gyön - gyöt fő - ző - get - ni,
vas - ka - nál - lal ke - ver - get - ni,

gug - gucs - ka!

[A kislányok összefogódkodtak, a „guggucska” szóra léguggoltak.]

ZOMBOR, Fontányi Margit (56).

Székely M., 1970-es évek.

Rokon szövegét vö. Kiss Á.197/1. Ott nevetéstilalomhoz kapcsolódó zálogos játék.

♩ = 92

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a há - ta,
 e - züs - tös a tol - la.

Cstüecs lë, kis - lány!

[Karikába. Fölfogtuk egymás kezit. Lëguggótunk.]

HÓDEGYHÁZA, Piri Pálné Sós Rozália (62).

Burány B., 1972.

A Kiskácsa fürdik szokatlan kezdet a guggolós körjátékokban, annál gyakoribb, mint kifordulós körjáték vagy párválasztó játékfüzér.

♩ = 108

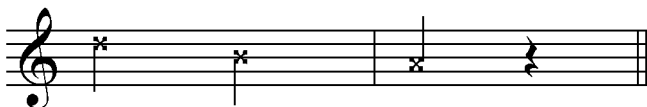
Für - dik a ká - csa
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hó kí - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

Két pár csiz - mát el - szag - gat - tam,

min - den - fe - lé föl - haj - tot - tam.

Kács, kács, kács!

[Kör, a kácsa még fürdik a körbe.]

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Bizonytalan játékelmondás. Valószínűleg guggolós körjáték, esetleg szerepjátszó?

Turán (Pest megye) hasonló dalocskával, a Kács, haza, kács-csal hessegetik haza a kacsákat, libákat a legelőről.

Kifordulós körjátékok

329.

♩ = 108

Kis - ka - csa für - dik
fe - ke - te tó - ba,
any - já - hoz ké - szül
Len - gyel - or - szág - ba.

Ej - nye, ej - nye, de jó vol - na,
ha egy kis - lány ki - for - dul - na!
(ha Ju - lis - ka)

For - dulj ki egy szó - ra!

[Egy kifordult. Lépésbe jártunk.]

BÁCSFEKETEHEGY, Varga Istvánné Orvos Kis Zsófia (42).

Burány B., 1973.

Körbe járnak arccal befelé fordulva, kézen fogva. Akinek a nevét mondják, az megfordul, és arccal kifelé fordulva folytatja a körbejárást. A játék addig tart, míg mindenki kifordul. Folytathatják úgy is, hogy egyenként visszafordulnak befelé.

♩ = 88

Kis - ká - csa fűr - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Fé - nyes a tol - la,

a - ra - nyos a szár - nya.

For - dújj ki, for - dújj ki,

szép a - rany - al - ma!

KEVI, asszonyok.

Bodor A., 1995.

♩ = 116

Fe - ke - te ká - csa
für - dik a tó - ba.

A - ra - nyos a há - ta,
e - züs - tös a tal - pa.

For - dujj mēg, for - dujj mēg,

a - ra - nyos Ka - ti - ca!

GOMBOS, nagylányok.

Kiss L., 1941.

♩ = 120

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hon ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a szár - nya,
 e - züs - tös a há - ta.

For - dúj ki, for - dúj ki,

a - ra - nyos Ma - ris - ka!

OROSZLÁMOS, Borka Ferencné Dobróka Ilona (57).

Bodor A., 1997.

♩ = 96

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a tol - la,
 e - züs - tös a há - ta.*

1)

For - dulj ki, for - dulj ki,

a - ra - nyos kis - ká - csa!**

1)

ossia

Magyarokizsai és királyhalmi változatokban:

* Aranyos a háta, ezüstös a szárnya (tolla).

** Mariska, vagy akit mondanak.

RÁBÉ, Dobróka Györgyné Pópitay Teréz (84).

Bodor A., 1997.

♩ = 104

Kis - ká - esa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a há - ta,
 e - züs - tös a far - ka.

For - dúj ki, for - dúj ki,

a - ra - nyos Ka - ti - ca!

TÖRÖKKANIZSA, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (59).

Burány B. – Gubás J., 1977.

♩ = 96

Kis - ká - esa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a há - ta,
 e - züs - tös a tol - la,

for - dúj ki, for - dúj ki,

a - ra - nyos Ma - ris - ka!

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ban,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a há - ta,
 e - züs - tös a tal - pa.

For - dulj ki, for - dulj ki,

a - ra - nyos Ma - ris - ka!

Kis - ka - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.

E - züs - tös a há - ta,
 a - ra - nyos a szár - nya.

For - dulj ki, for - dulj ki,

a - ra - nyos Ju - lis - ka!

[Körbeálltunk, akinek a nevit mondtuk, az kifordult. Addig játszottuk, míg mindenki kifordult. Aztán újra kezdtük, vagy valami mást játszottunk.]

KISHEGYES-TOPOLYA, Szakmány Lajosné Izsák Piroska (66).

Lázár K., 1995.

♩ = 116

Kis - ká - csa für - dik
 fe - ke - te tó - ba,
 any - já - hoz ké - szül
 Len - gyel - or - szág - ba.
 Haj - lott a meggy - fá,
 ter - mett az á - ga.

For - dúj ki, for - dúj ki,

a - ra - nyos Ma - ris - ka!

ZENTA, Fajka Károlyné Surányi Magdolna (74).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Kis - ká - esa fű - dik fe - ke - te tó - ba,
any - já - hoz ké - szül Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a há - ta, e - züs - tös a tol - la.

For - dúj ki (for - dúj be), a - ra - nyos Ma - ris - ka!

PACSÉR, Királyné Győri Erzsébet (65).

Király E., 1960.

Kézen fogva körbe járnak. Akinek a nevét mondják, arccal kifelé fordul. A játék befelé fordulással folytatódik.

Az ének ütempárok helyett műzenei periódusokat igyekszik formálni.

Haj, szé - ná - rú szé - ná - ra, szé - na - ka - za - ló - ra!

Ben - ne ke - rek asz - tal, raj - ta pi - ros al - ma.

For - dulj ki, for - dulj ki, a - ra - nyos kis - ba - ba!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

Szokatlan szövegkombináció. Az „aranyos kisbaba” szintén idegen ebben a közegben.

♩ = 116

Haj, szé - ná - ja, szé - ná - ja, szé - na - sza - ka - dé - ka!
 Kőr - be van a Ka - ti - ca, a - ra - nyos kis - lány - ka.

Lánc, lánc, kecs - ke - lánc, kecs - ke - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jön ki Ma - ri - ka, Ma - ri - ka,

Ma - ri - ká - nak lán - ca!

SZENTTAMÁS, Tojzánne Hacska Cecília (75).

Bodor A. – Barsi T., 1999.

Kétféle játék kontaminációjának tűnik, de az énekes kétszer is ugyanígy énekelt.

♩ = 108

Lánc, lánc, esz - te - lánc, esz - te - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dú - jon ki I - lon - ka*, I - lon - ká - nak lán - ca!

ossia

* Mariska

KIRÁLYHALOM, Bognár Jánosné Földi Erzsébet (60).
 HORGOS, Magócsi Andrásné Varga Etel (59).

Kiss L., 1972.

♩ = 136

Lán - c, lán - c, lán - c, lán - c, esz - ter - lán - c, esz - ter - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, mind - járt ki - for - dul - na.

Pénz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ka - ti - ca, Ka - ti - ca,

an - nak is a lán - ca!

KIRÁLYHALOM, Bagi Illésné Hirsman Piroska (47).

Kiss L., 1972.

♩ = 108

Lánc, lánc, esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na!

1)

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

PéNZ vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

2)

for - dul - jon ki Zsol - ti - ka,* Zsol - ti - ká - nak lán - ca!

[Körbe forogtunk. Akinek a nevit mondtuk,
az kifordút. Aztán ugyanúgy visszafelé.]

ossia

ossia

[Körbe forogtunk. Akinek a nevit mondtuk, az kifordút. Aztán ugyanúgy visszafelé.]

MOHOL, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1979.

Kétszer énekelte a jelölt dallameltérésekkel.

* Zsoltika az énekes unokája.

♩ = 112

Lánc, lánc, es - te - lánc, es - te - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Pé - n z vol - na, ka - ri - ka, Pi - ros - ká - nak lán - ca!
for - dul - jon ki Pi - ros - ka,

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

♩ = 108

Lánc, lánc, esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, szé - pen sod - ród - na!

Pénz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon meg Ma - ris - ka, Ma - ris - ká - nak lán - ca!

[Akinek a nevét mondják, az fordul meg.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körnöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 132

Lánc, lánc, esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ma - ri - ka, Ma - ri - ka,

Ma - ri - ká - nak lán - ca!

OSTORKA-ZENTA, Sóti Mihályné Beszédes Etelka (46).

Burány B., 1972.

Lánc, lánc, esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - nék, se - lyem vol - nék, még - is ki - for - dul - nék!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ma - ri - ka, Ma - ri - ka,

Ma - ri - ká - nak lán - ca!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

Lánc, lánc, cér - na - lánc, cér - na - lánc!

Cér - na vol - nék, se - lyem vol - nék, még - is csak lánc vol - nék!

Péncz, péncz, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

hej, ba - rá - tom, Ma - ris - ka, for - dulj an - gyal mód - ra!

KÚLA.

Kiss Áron, 1891: 145/5.

A gyermekek kört alkotnak arccal befelé, és körben mozogva énekelnek.

Lánc, lánc, esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ju - lis - ka, Ju - lis - ká - nak lán - ca!

[Körbe játszottuk, míg mindenki ki nem fordút visszájára. Fiúk is, ha vót kedvük lányos játékba bekapcsolódni. Aki lehangosabban mondta valakinek a nevét, annak köllött kifordúni.]

GUNARAS-TOPOLYA, Csaba Ferencné Bulyovcsics Etelka (56).

Lázár K., 1995.

♩ = 88

Lánc, lánc, ész - tər - lánc, ész - tər - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ma - ris - ka, Ma - ris - ká - nak lán - ca!

[Karikába. Csak megfordúttak.]

OROMHEGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 104

Lánc, lánc, esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, ka - ri - ka vol - na, gu - rul - na!

For - dul - jon ki Ma - ris - ka, esz - ter - lán - c - nak lán - ca!

[Körbe vannak. Akinek mondják a nevit, az kifordul. Mikó mind kifordút, akkó vége van.]

VÖLGYES, Losonc Józsefné Pósa Anna (56).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

♩ = 92

Lánc, lánc, ész - tər - lánc, ész - tər - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ma - ris - ka, Ma - ris - ká - nak lán - ca!

Lánc, lánc, ész - tər - lánc, ész - tər - lán - ci cér - na!

Cér - na vó - na, se - lyem vó - na, még - is ki - for - dú - na!

Péz vó - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon bē Ma - ri - ka, Mar - csi - ká - nak lán - ca!

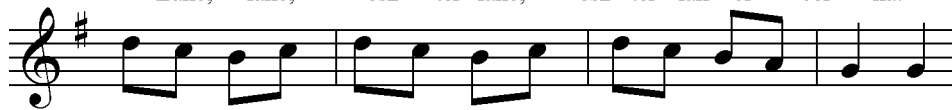
VÖLGYES, asszonyok.

Bodor A., 1995.

♩ = 100–104

Lánc, lánc, esz - ter - lánc, esz - ter - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - nék, se - lyem vol - nék, még - is ki - for - dul - nék!

Pé - n - z vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,
for - dú - jon ki Ma - ris - ka, Ma - ris - ka,

Ma - ris - ká - nak lán - ca!

♩ = 108–112

Tú - rú - t et - tem, el - ej - tet - tem, azt se tu - dom, ho - vá tet - tem!

Pé - n - z vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dú - jon ki Pi - ros - ka, Pi - ros - ka,

Pi - ros - ká - nak lán - ca!

♩ = 112

Lánc, lánc, ész - tər - lánc, ész - tər - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na*, se - lyēm vol - na*, még - is ki - for - dul - na*!

Pénz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ma - ris - ka, Ma - ris - ká - nak lán - ca!
Ma - ris - ka,

[Akkó tovább, hogy:]

Lánc, lánc, ész - tər - lánc, ész - tər - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyēm vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Pénz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ka - ti - ca, Ka - ti - cá - nak lán - ca!

[Akkó kifordút. Mondani köllött a nevit.]

* volnék; kifordulnék

DOBRADÓ, Fekete Sándorné Hajnal Mária (55), Koller Mihályné Német Julianna (56).

Bodor A. – Németh I. – Németh P., 2002.

♩ = 112

Lánc, lánc, esz - tər - lánc, esz - tər - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyém vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dúj - jon még Ma - ris - ka, Ma - ris - ka,

Ma - ris - ká - nak lán - ca!

GOMBOS, lányok.

Kiss L., 1941.

Lánc, lánc, esz - ter - lánc,
esz - ter - lán - ci cér - na!
Cér - na vol - nék, se - lyem vol - nék,
pénz vol - nék, pen - dül - nék,
ka - ri - ka vol - nék, gu - rul - nék!
Láng - gal ég az os - tya.
Sze - der - sze - mű szép I - lon - ka,
for - dulj an - gyal mód - ra!

♩ = 84

Lánc, lán - c, ész - tər - lán - c,

ész - tər - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na,

pénz vol - na, pən - ge - ne,

ka - ri - ka vol - na gu - rul - na*!

Láng - gal ég az os - tya.

Szē - dər - szē - mű kis** Ma - ris - ka,

for - dulj an - gyal mód - ra!

* perdülne

** szép

♩ = 104

Lánc, lánc, esz - te - lánc, esz - te - lán - ci cér - na!

Cér - na vol - na, se - lyem vol - na, még - is ki - for - dul - na!

Péncz vol - na, pen - ge - ne, gu - ri - ga vol - na, gu - rul - na!

Láng - gal ég az os - tya.

Sze - der - sze - mű szép Ma - ris - ka, for - dulj an - gyal mód - ra!

OROSZLÁMOS, Kovács Istvánné Ágoston Erzsébet (68).

Bodor A. – Nagy A. Á., 1996.

♩ = 112

Is - pi - láng, is - pi - láng, is - pi - lán - gi ró - zsa!

Bim - bó vol - nék, ki - nyí - la - nék, se - lyem vol - nék, fény - le - nék,
ró - zsa vol - nék, pi - ros vol - nék, sza - lag vol - nék, leb - ben - nék,*

ka - ri - ka vol - nék, per - dül - nék, pénz vol - nék, pen - ge - nék!

- Mi a sza - lag á - ra?
- Hat ga - ras az á - ra!
Láng - gal ég az os - tya.

A - rany - ha - jú kis Ju - lis - ka, for - dulj an - gyal mód - ra!

[*Mondtuk hosszabban is: bársony volnék, puha volnék, meg amit kiadott az eszünk.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Vö. Tóth K.: Kalangya 1943/10, 470. oldal. Mikszáth kimondottan kisleányok játékának említi.

Is - pi - láng, is - pi - láng, is - pi - lán - gi ró - zsa!

Ró - zsa vó - nék, pi - ros vó - nék, péz vó - nék, pen - dú - nék,

ka - ri - ka vó - nék, gu - rú - nék! Láng - gal ég az os - tya.

Szö - dör - szö - mű Ben - ci - ke*, for - dulj an - gyal mód - ra!

CSÓKA, Gligor Jánosné Zsifkó Magdolna (68).

Kónya S., 1978.

* Az unokája neve.

♩ = 92

Is - pil - lán - gi ró - zsa!

1) 1)

Ró - zsa vol - nék, pi - ros vol - nék, lán - gol - nék!

Láng - gal ég az os - tya.

Szē - dēr - szē - mű* szent Pi - ros - ka,

fōr - dúj an - gyal mód - ra!

1)

ossia

* Eredetileg: Szederszínű – torzultan.

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (62).

Burány B., 1972.

Kétszer is énekelte, egyik alkalommal a 363. sz. kezdő dallammotivikájával.

♩ = 88

Is - pil - lán - g, is - pil - lán - g, is - pil - lán - gi ró - zsa!

Ró - zsa vol - nék, pi - ros vol - nék, pénz vol - nék, pen - ge - nék,

ka - ri - ka vol - nék, per - dül - nék*! Lán - gal ég az os - tyá.

Sze - der - sze - mű** szép Ma - ris - ka, for - dulj an - gyal mód - ra!

1) ossia 2) ossia

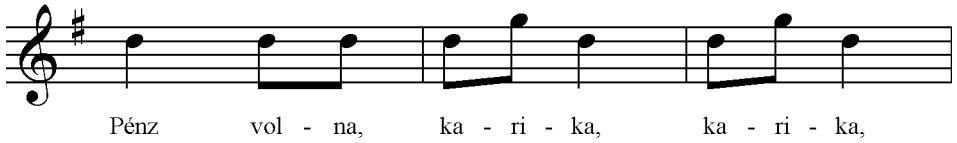
* serdülnek

** Eredetileg: Szederszínű – torzultan.

ZENTA, Kelemen András (95).

Bodor A., 1990.

Két felvétel is van, az eltérések ebből adódnak.

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány B. Burány Julianna (43).

Burány B., 1952.

Is - pi - lán g, is - pi - lán g, is - pi - lán - gi ró - zsa!

Ró - zsa vol - nék, pi - ros vol - nék, még - is ki - for - dul - nék!

Pénz vol - na, ka - ri - ka, ka - ri - ka,

for - dul - jon ki Ka - ti - ka, Ka - ti - ka,

Ka - ti - ká - nak lán - ca!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

♩ = 92–100

Is - pi - lán - g, is - pi - lán - g, is - pi - lán - gi ró - zsa!

Ró - zsa vol - nék, pi - ros vol - nék, még - is ki - for - dul - nék!

Kör - be - kör - be, ka - ri - ka, for - dulj an - gyal mód - ra!
kö - kén - sze - mű Ma - ris - ka,

TÖRÖKKANIZSA, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (77).

Bodor A., 1995.

Mások beleszólnak: Lánc, lánc, eszterlánc.

Padéi játékváltozat: Körben haladnak énekelve. „Kifordulna” – mind kifelé fordul. „Angyal módra” – visszafordulnak, befelé.

Is - pi - lán - gi, is - pi - lán - gi, is - pi - lán - gi ró - zsa!

Ró - zsa vol - nék, pi - ros vol - nék, pénz vol - nék, csö - rög - nék!

Pé - n - z csör - ge - tő - je, fo - rint for - ga - tó - ja.

Kö - kény - sze - mű kis Ma - ris - ka, for - dujj an - gyal mód - ra!

PACSÉR, Királyné Györi Erzsébet (65).

Király E., 1960.

Kézen fogva körbe járnak. Akinek a nevét mondják, arccal kifelé fordul. A játék befelé fordulással folytatódik.

♩ = 108 (92)

Is - pi - láng, is, is - pi - lán - gi ró - zsa!

Ró - zsa vol - nék, pi - ros vol - nék, csön - ge - nék - bön - ge - nék,

hat ga - ras á - rát, hét se - lém ros - tát.

GOMBOS, Nemes Gáspárné Vince Katalin (60).

Kiss L., 1940.

A második ütemben az „is”-nél a játszóknak leguggolnak, aminek kitűnő zenei illusztrációja a *d*-ről lefelé eső portamentó – jegyzi meg Kiss Lajos a Kalangya 1941. évi áprilisi számában.

El - men - tem Bécs - be,
 Né - met - or - szág - ba,
 lo - va - kat lop - ni,
 nye - reg - be fog - ni.
 Csi - kos a lá - ba,
 a - rany a tal - pa.

For - dulj meg, for - dulj, te a - rany - al - ma!

ÓBECSE.

Fárbás J. (Kiss Áron, 1891: 298/8.)

Körbe fogódzva éneklik. A „fordulj”-nál egy kifordul.

♩ = 84

El - mën - tem Béc - be, nye - rëg - be fog - ni.
 Né - met - or - szág - ba,
 lo - va - kat lop - ni,

A - rany a lá - ba, esi - kó ja tal - pa.

For - dúj ki, for - dúj ki, a - ra-nyos [...mit tudom én...] Ró - zsi - ka!

MARADÉK, Berta Géza (62).

Bodor A. – Bodor G., 1998.

Strofikus szerkezetnek is tekinthető, de a dallam mégis inkább ütempáros motívumokat ismétel. Az ún. *volta*- dallammal van rokonságban. Vö. 412, 413. sz.

Utánzóók

372.

♩ = 108

Á - dám - nak volt két fi - a.

Se nem ét - tek, se nem it - tak,

még - és csak úgy tét - tek:

lá - ba - im - val: döm - döm - döm,
ke - ze - im - vel: esatt, esatt, esatt,
u - ja - im - val: zum, zum, zum.

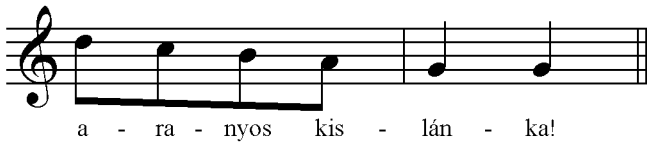
Vad - ká - csa fűr - dik
fe - ke - te tó - ba,
any - já - hoz ké - szül
Len - gyel - or - szág - ba.

A - ra - nyos a tol - la,
e - züs - tös a lá - ba.

For - dulj ki, for - dulj ki,

HERTELENDYFALVA, Nagy Erzsébet (8), Balog Mária (11), Nagy Mária (10).

Kiss L., 1941.

Egy közében áll, a többiek körben sétálnak, és megjátsszák a szöveget: lábukkal dobognak, kezükkel tapsolnak, ujjukkal szúrást utánoznak. A közében álló a dal végén valakivel helyet cserél. Párválasztóval kombinált változat. A toldalékdal szövege szerint kifordulás körjáték, eleje utánzójáték.

♩ = 100

Á - dám - nak volt két fi - ja.

Se nem öt - tek, se nem it - tak,

min - dig úgy tét - tek, mind én.

Fe - je - jik - kel: bűz, bűz, bűz,

lá - ba - jik - kal: duz, duz, duz,

te - nye - rük - kel: csat, csat, csat.

[A körbe nem volt sënki se. Mind énekeltünk. „Bűz”, akkor irtóan lógattuk a fejünket. „Duz”, akkor vágtuk a lábunkot a földhöz, mikor megint a tenyerünkre jött a sor, akkor azt ugyancsak megcsattogtattuk.]

HERTELENDYFALVA, Eröss Istvánné Kovács Teréz (57).

Kiss L., 1969.

Magyarszentmihályi játékát Jákobnak volt hét fia kezdetül a Volt egyszer egy kemence kezdetű közkeletű mű-gyermekdallamra éneklik. A játékot ott egy irányította a kör közepéről. [Aki a körbe át, az mutatta, akkó mindannyian kalapácsótak, vagy léfeküdtek, vagy hempörögtek, vagy ugráltak, gugútak. Nagyon szerettük játszani.]

374.

♩ = 100

Er - re, ka - kas, er - re, tyúk,
er - re van a gya - log - út!

Hopp, Sá - ri, sa - rok - ba!

Rúgd a Jan - csit ó - dal - ba!

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány Béliáné Bodor Julianna (63).

Burány B., 1972.

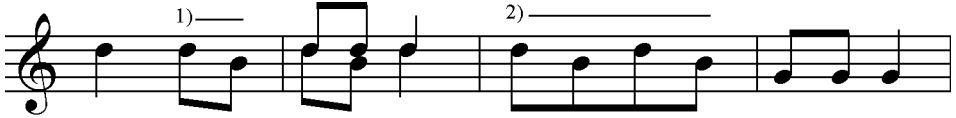
Párban összekapaszkodnak hátul vagy elől összefogott kezekkel (jobbal a jobbat, ballal a balt) szökdelnek a negyedekre váltott lábakkal előre, vagy néha kiringva jobbra meg balra. A dal végén megfordulnak, de kezüket nem engedik el, majd ellenkező irányba szökdelnek. A haladás iránya mindig tetszés szerinti. Az ellenkező irányba fordulás előtt le is guggolhatnak, de a guggolás el is maradhat.

♩ = 120

E' - re, ka - kas, e' - re, tyúk, e' - re van a gya - log - út!

Hopp, Sá - ri, sa - rok - ra, rúgd a Jan - csit ó - dal - ba!

Ö - reg - a - nyád kín - ja ki - gu - rult az út - ra,

a' - ra mēnt egy ka - to - na, jó mēg - ku - pa - kó - ta.

E' - re, ka - kas, e' - re, tyúk, e' - re van a gya - log - út!

Hopp, Sá - ri, sa - rok - ra, rúgd a Jan - csit ó - dal - ba!

ossia

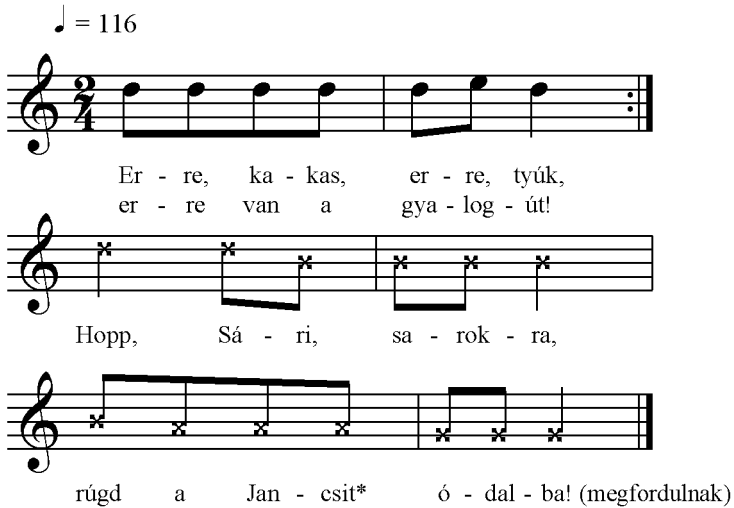
ossia

VÖLGYES, Tóth Gézané Mélykúti Anna (71), Pósa Vilmosné Kovács Magdolna (64).

Bodor A. – Németh I., 1997.

Három felvétel is készült az előadásról. A változatok mindahányszor azonosak.

♩ = 116

Er - re, ka - kas, er - re, tyúk,
er - re van a gya - log - út!

Hopp, Sá - ri, sa - rok - ra,
rúgd a Jan - csit* ó - dal - ba! (megfordulnak)

[Akkó megrántotta. Még kollött fordúni.]

* Moholon: macskát

VÖLGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

El is játsszák ének közben.

Ketten elől, vagy hátul keresztezett kézfogással ugrálnak. A végén egymás felé megfordulnak, de a kezüket nem engedik el.

♩ = 126

E' - re, ka - kas, e' - re, tyúk, e' - re van a gya - log - út!

Hopp, Sá - ri, ma - rok - ba, rúgd a Jan - csit ó - dal - ba!

Pi - tyi Pal - kó, mi' csi - nász? Éj - jel - nap - pal szun - gyi - kász!

Mít játsz - szunk, lá - nyok? Fe - hér tu - li - pán - tot.

Lac - kot - vac - kot egy - be - rak - juk, csü - csül - jünk le, lá - nyok! Csüccs!

[Ketten összekapaszkodtunk, és még mondtuk, addig ugrádoztunk, és a végén lécsücsültünk.]

KIRÁLYHALOM, Bagi Illésné Hirsman Piroska (47).

Kiss L., 1972.

Szövegrokonság: 390. sz.

Er - re, ka - kas, er - re, tyúk,
 er - re van a gya - log - út!
 Hipp - hopp, Sá - ri, sa - rok - ra,
 rúgd a Jan - csit ó - dal - ba!

TOPOLYA, Töröcsik Józsefné Palásthy Ilona (60).

Lázár K., 1995.

Keresztbe font kézzel ugráltak, a végén megfordultak ellenkező irányba.

Er - re, ka - kas, er - re, tyúk, Sí - ron - sá - ron, sutty!
 er - re van a gya - log - út!

GUNARAS-TOPOLYA, Csaba Ferencné Bulyovcsics Etelka (56).

Lázár K., 1995.

Ketten a kezüket elől keresztbe fonták: jobbal a jobbot, ballal a balt. A negyedekre szökdeltek, a végén leguggoltak.

♩ = 96

E' - re, ka - kas, e' - re, tyúk,
e' - re van a gya - log - út!

Ta - réj - ja, ta - réj - ja,

né - ma nis - ta,* hopp!

[Kettesive' ugrátunk.]

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

*„néma nista” = szerbül annyit jelent, mint semmi sincs. A kiskunsági Kecelen ugyanez a rész így hangzik: „Né, Mariska”! Lásd a 225. számúnál mondottakat is.

♩ = 126

E' - re, ka - kas, e' - re, tyúk,
e' - re van a gya - log - út!

Inc - pinc, te - ke - rints!

Të vagy o - da - kint!

DOROSZLÓ, Tallósi Jánosné Kordélyos Mária (86).

Bodor A. – Németh I. – Wilhelm J., 2000.

Játékára már nem emlékszik.

$\text{♩} = 108$

Hej, po - lë - na, po - lë - na,
ke - re - ke - si cër - na!

Fagy - gyú - gyër - tya.

A zsi - zsi - ke lán - got ve - tett,
a ke - men - ce tán - cot ve - tett.

Gug - gus - ka!
Pam - pus - ka!

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány Béliáné Bodor Julianna (63), Burány Ferencné Kaszás Klára (70).

Burány B., 1972.

Körben forognak sebesen. „Gugguska” – ugrásból leguggolnak, majd hirtelen felugranak; „Pampuska” – újra leguggolnak.

A „páros forgó” csoportos formája.

Szajáni változata:

[Kerekbe állanak, s forogva dalolják:]

Haj, kerepesi, kerepesi,
Kerepesi cérna!
Faggyús gyértya.
Lángot vetött a zsizsike,
Táncba ugrott a kemönce,
Búvocska!

[Leguggolnak.]

SZAJÁN.

Kálmány L., 1882.

A leírás alapján guggolós körjáték.

♩ = 116

Hej, po - lè - na, po - lè - na,

ke - re - ke - si cér - na!

Fagy - gyú - gyer - tya.

A Zsu - zsi - ka lán - got ve - tett,

két kis ka - kas ősz - sze - ve - szett. Gugg!

[Körbe jáccottuk, és olyankó lëguksótunk.]

HORGOS, Magócsi Andrásné Varga Etelka (59).

Burány B., 1972.

A „páros szökdelő” csoportos formája, a végén leguggoltak.

♩ = 116

Hej, po - lë - na, po - lë - na,
ke - re - ke - si cér - na!
Fagy - gyú - gyër - tyá.
A Zsu - zsi - ka tán - cot ve - tett,
a ke - men - ce lán - got ve - tett.
Csü - csü - jünk lë, lá - nyok!

[Minél nagyobb a kör, annál érdekesebb.]

MOHOL, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1978.

Körben ugráltak. A leguggolásnál a szoknyák szétterültek. Egyik padéi változata csaknem azonos. Ott is körben ugráltak.

A „páros szökdelő” csoportos formája.

♩ = 112

Hej, po - lë - na, po - lë - na, ke - re - ke - si cër - na!

Fagy - gyú - gyër - tyá szét van szór - va.

Gyer - tek, lá - nyok, Csü - csü - jünk le, lá - nyok!
 szed - jük ösz - sze
 ko - szo - rú - ba!

[Körbe ugrátunk, léguggótunk.]

PADÉ, Vignalik Istvánné Csóti Rozália (32).

Burány B., 1972.

A „páros szökdelő” csoportos formája.

Gom - bo - lyag cér - na,
 fagy - gyú - gyer - tya.
 Lán - got ve - tett a ke - men - ce,
 tán - cot jár a kis ger - li - ce. Guss!

PACSÉR, Királyné Győri Erzsébet (65).

Király E., 1960.

Guggolós körjáték. Kézen fogva körbe járnak, a „guss”-ra mind leguggolnak. Szinte teljesen megegyezik egy Jász-Nagykun-Szolnok megyei dalocskával (MNT I: 280). Szövege azonos, dallama is hasonló.

♩ = 100

Új a csiz - mám, most vöt - ték, most fé - nyes a sar - ka.
A - zért vöt - ték azt ne - köm, hogy u - gor - jak raj - ta.

Raj - ta! Tes - sék k^é - rem meg - be - csül - ni, Gugg!
Visz - sza! és a föld - re le - csü - csül - ni!
Visz - sza!

TORONTÁLVÁSÁRHELY, Csáki Mária (54).

Király E., 1960.

A Dombon török a diót kezdetű, ismeretlen, nem népi eredetű (tandal) játék változata. Igen népszerű, gyűjteményünkben összesen 6 változata fordul elő. A változatok alig különböznek egymástól szövegben és dallamban, aminek az óvodai-iskolai használat a magyarázata. A gombosi alakját mellékeljük. Dallama szinte azonos a torontálvásárhelyivel.

Dombon török a diót, a diót,
hëgyën mëg a mogyorót, mogyorót.
Rajta! Vissza!
Tessék, kërëm, mëgbëcsülni,
és a földre lëcsücsülni! Csüccs!

GOMBOS, lányok.

Kiss L., 1941.

A kör lépked, a „vissza” résznél visszafordulnak ellenkező irányba, a végén leguggolnak.

♩ = 100

Án - tán - té - ni - jom,
 bok - ros li - li - jom.

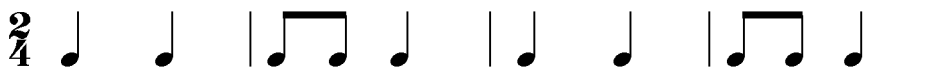

A - kár er - re, a - kár ar - ra, hopp!

TORONTÁLVÁSÁRHELY, gyerekek.

Király E., 1960.

♩ = 100

Án - tán - ti - ti - jom, bok - ros li - li - om.

A - kár er - re, a - kár ar - ra, se - je, ha - ja, hopp!

OROMHEGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Elöl keresztezett kézfogással szökdelnek. A végén egymás felé fordulnak úgy, hogy a kezüket nem engedik el. Az indítósort az *an-tan-ténusz* kiolvasóval rokonítják a kutatók. Ez utóbbi az indoeurópai számsor elejének fonetikailag torzított alakja lenne.

♩ = 116

– I - ci pol - ka, mi - csi - nász? Ripsz - ropsz, csa - va - rodj!
 Al - szol - e, vagy szun - di - kász?
 – Nem al - szok én, ug - rá - lok, [Itt még köllött fordúni,
 éj - jel - nap - pal tán - co - lok. visszafelé ugrátak.]
 Az al - föl - di kú - dú - sok*
 nem jól jár - ják a tán - cot.

* bohócok, táncosok

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Kőrmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Szövegrokonság: 377. sz.

Bú - zát vi - szek a ma - lom - ba, Rízs - ká - sa,
 asz' hit - tem, hogy ku - ko - ri - ca. gyöngy - ká - sa!

ZENTA, diákok.

Burány B., 1972.

Párosával, elől keresztbe fogott kézzel ugrálnak váltott lábon előre. A két utolsó sorra megállnak, kezükkel fűrészelő mozdulatokat végeznek a szöveg ütemére, majd újrakezdek. Nem guggolnak le.

♩ = 120

Ka - li - vór, ka - li - vór, ka - li - vá - ri vít - to - lá - ri,

zaj - ló, za - vaj - ló, trücs ki, prücs ki az aj - tón! Csücs le!

[Hátú köröszte összefogtuk a kezünket. Ugrátunk éccörre, hun e're, hun ama'ra. A végén léguggótunk.]

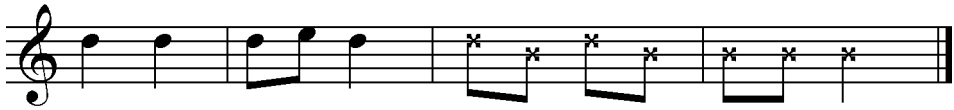
CSÓKA, Banka Mihályné Hecskó Erzsébet (57).

Burány B., 1972.

♩ = 96

Ka - ri - ló, ka - ri - ló, lá - ri - fá - ri vi - to - lá - ri,

zaj - ló, za - vaj - ló, tücs ki, bűcs ki az aj - tón!

KEVI, asszonyok.

Bodor A., 1995.

Keresztbe font kézzel húzogatták egymás karját. Csak álltak, nem ugráltak.

♩ = 116

Ka - vil - ló, ka - vil - ló, ka - vil - lá - ri, vi - tol - lá - ri,

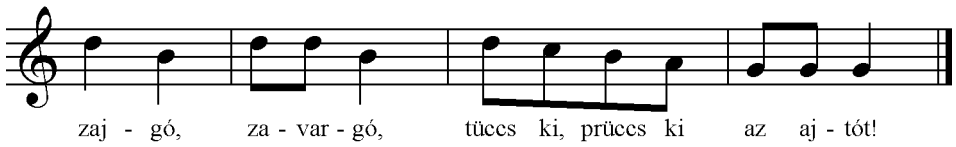
zű - röm, za - va - rom, tüccs ki, búccs ki az aj - tón!

TÓTHFALU, Törtelyi Mátyásné Bicskei Erzsébet (63).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Először párban szökdelnek, majd megfordulnak. A játékot be is mutatják.

Másik játékmód: ketten szemben egymással himbálják összefogott kezüket, a végén átfordulnak alatta.

ZENTA, gyerekek.

Burány B.

Páros forgók

396.

Mo - só - mo - só tá - nyér - ka,
tá - nyé - ri - ca Ka - ti - ca*.

Szél fűj - ja pánt - li - ká - ját,

kapd el, kis - lány, a szok - nya - ját!**

Kap', szok - nya!

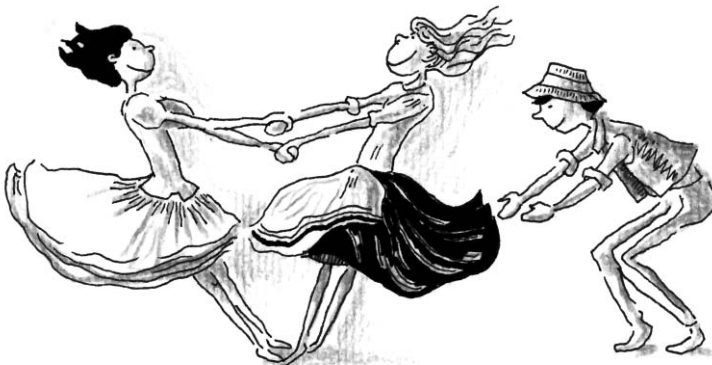
* Ruzsica

** Harmat éri a szoknyáját.

FELSŐHEGY-ZENTA, Burány Béláné Bodor Julianna (63).

Burány B., 1972.

Szoknyafogó. Hárman játsszák. Kettő forog keresztezett karokkal („mosókázik”), a végén leguggolnak. A harmadik oldalt áll, és ha leguggolás előtt sikerül valamelyik szoknyáját elkapni, ő áll be párnak, a másiktól fogó lesz.

♩ = 108

Mo - só - mo - só tá - nyér - ka,
tar - ka ku - ko - ri - ca.

Szél fűj - ja pánt - li - ká - mat,
har - ma - tos kis pa - pues - ká - mat.

Kap szok - nyát, asz - szon - kám!

Tú - rút et - tem, el - ej - tet - tem,
az á - rok - ba hem - pőr - get - tem.

Kap' szok - nyát, asz - szon - kám!

[Összefogtuk ketten a kezünket, egy vót a fogócska. Akkó e'kapta a szoknyáját. Ha még bírta fogni, akkó mégátak, ha nem, cserétek.]

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (80).

Bodor A. – Németh I., 1990.

Szoknyafogó.

Mo - só - mo - só tá - nyér - ka, tar - ka ku - ko - ri - ca.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, Zsuppsz!
har - mat é - ri a szok - nyá - ját.

ZENTA, Sóti Eszter (18).

Burány B., 1972.

A forgás végén leguggolnak.

♩ = 84

Mo - só - mo - só tá - nyér - ka, tá - nyé - ri - ca ba - bi - ca.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - mat é - ri a szok - nyá - ját.

Kap' szok - nya!

KEVI, asszonyok.

Bodor A., 1995.

Tornyosi változata majdnem azonos. Ketten játszották, összefogódzva. Körbe-körbe ugráltak, és közben énekelték. A dal végén egymás szoknyáját emelgették. Szoknyafogó.

♩ = 126

Tá - nyé - ri - ca ba - bi - ca, tar - ka ku - ko - ri - ca.
 Szöbb az én tá - nyé - rom,
 mer' min - dön - nap mo - som!

Fe - le víz, fe - le bor, if - jú ko - má - asz - szony!

[Forgottunk. Fogtuk a két kezünket.]

CSÓKA, Banka Mihályné Hecskó Erzsébet (57).

Burány B., 1972.

Sima páros forgó. Nem guggoltak le, csak forogtak.

♩ = 104

Tá - nyé - ri - ca, ba - bi - ca, az én lá - nyom Ka - ti - ca.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - mat ve - ri a szok - nyá - ját. Gyupsz!

Tú - rú - t et - tem, el - ej - tet - tem, as - se tud - tam, ho - vá tet - tem.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - mat ve - ri a szok - nyá - ját. Gyupsz!

HORGOS, Zabos Imréné Geleta Piroska (62).

Burány B., 1972.

Elöl összefogott kézzel szökdelnek. A „Gyupsz”-ra leguggolnak, majd visszafelé szökdelnek.
Páros szökdelő.

♩ = 104

Tá - nyé - ri - ca, ba - bi - ca, az én lá - nyom Ka - ti - ca.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - ma - tos a pa - pucs - csa,
pa - pucs - csa.

Szi - ta, szi - ta pén - tők, szo - mo - rú csü - tör - tők,

bab szēr - da!

DOROSZLÓ, asszonyok.

Bodor A. – Németh I. – Wilhelm J., 2000.

Sima páros forgó.

♩ = 116

Tá - nyé - ri - ca, ba - bi - ca, az én lá - nyom Ka - ti - ca.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, kapd el, Pis - ta a szok - nyá - ját!
(Jós - ka)

[Én csak így tudom. Hogy játszották? Valamit köllött csinálni... vagy akkó szaladgátunk?]

DOROSZLÓ, Tallósi Jánosné Kordélyos Mária (86).

Bodor A. – Németh I. – Wilhelm J., 2000.

Valószínűleg szoknyafogó. Itt lány helyett a dalszövegben fiú szerepel mint szoknyafogó.

♩ = 126

Szé - dűj, szé - dűj, ba - bi - ca! Az én lá - nyom Ka - ti - ca.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - mat le - pi pa - pucs - ká - ját.

1) —————
 Án - gyom, án - gyom, adj ęggy - rűt, Kap' föl szok - nyád, asz - szony!
 a - kár ké - ket, a - kár ző - det!
 Tú - rőt ęt - tem, el - ej - tēt - tem,
 as - sē tu - dom, ho - vá tēt - tem!

[Körbe. Egy a közepén... forgott-e?
 Mégfogták a szoknya szélit, oszt
 léguggótak.]

1)
ossia

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Köröczi Borbála (66).

Bodor A., 1995.

A játékmód nem világos. Talán a közepén álló próbálta megfogni valamelyik körbenálló szoknyáját? A dalszövegből ítélve esetleg „szédibaba” is lehet. Ezt azonban egyedül játsszák: saját tengely körül addig forognak széttárt karokkal, míg el nem szédülnek, és elesnek a pázsiton.

Kétszer énekelte dallameltéréssel (l. a kottaeltérést).

Tú - rú t öt - tem,
 el - ej - töt - tem,
 as - sè tud - tam,
 ho - va töt - tem.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - mat, kapd el, ör - dög, a ru - há - mat!

CSÓKA, Gligor Jánosné Zsifkó Magdolna (67).

Kónya S., 1977.

Körben állva, éneklés közben „lebögtetni köllött a kötöt”. Akiét a körben sétáló elkapta, az állt be a körbe.

Szoknyafogó változata.

Re - ce - ru - ca po - gá - csa,
tú - rós - asz - szony csi - ná - ta.

Szél fűj - ja pánt - li - ká - mat,

a - rany lá - bocs - ká - mat.
Kapt el a szok - nyá - mat!

ZENTA, diákok.

Burány B., 1972.

Szoknyafogó.

♩ = 108

Húzd, húzd ma - ga - dat, én is hú - zom ma - ga - mat!

Szél fűj - ja pánt - li - ká - ját, har - mat le - pi a szok - nyá - ját, gugg!

OROMHEGYES, Bognár Istvánné Horvát Ida (64).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Páros forgó guggolással.

♩ = 116

Fo - rog, fo - rog Pis - ti - ka, sze - ged - vá - ri Ma - ris - ka.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - mat mos - sa pa - pucs - ká - ját.

Gug - gú - junk lë, lá - nyok!

PADÉ, Vignalik Istvánné Csóti Rozália (32).

Burány B., 1972.

Páros forgó guggolással.

Rokon szövegét Kálmány Lajos is gyűjtötte:

[A gyerekek összefogódkonnak ketten, oszt a lábukat összevetik, sörgenek, oszt akkó monygyák.]

Haj, pöröm, pöröm, Pestike!
Szögedi mönyecske.

SZAJÁN.

Kálmány L., 1882.

♩ = 120

Fo - rom, fo - rom, Pis - ti - ka, szë - ge - di Ma - ris - ka.

Szél fűj - ja pánt - li - ká - ját, Csü - csü - jünk lë, lá - nyok!
 har - mat é - ri pa - pucs - ká - ját.

[Sédërégtünk ketten.]

MOHOL, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1979.

Páros forgó guggolással.

♩ = 116

Csi - cse - ri bor - só, kis kor - só,
fe - ke - te kan - ca, fe - hér ló.

Szél fúj - ja pánt - li - ká - ját, har - mat le - pi a szok - nyá - ját.

Ku - ku - rí - - kú!

[Ekkó lő kő guggóni. Körbeátunk, forogtunk, osztakkó csüccs!]

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Közeli szövegváltozatát Komárom megyéből közli a Magyar Népzene Tára I. kötete (622. sz.). Ennek játékleírása: Leánykák körben állnak, forognak és dalolnak. A dal végén mind egyszerre leguggolnak.

Egy Pest megyei változatában a leguggolásnál a szoknyának nagyon szét kellett szállni, azaz karikára elterülni a földön. A „kukurkú” közben feltartották a fejüket, mint a kakas.

Páros forgó guggolással vagy guggolós körjáték. A páros forgó csoportos formája is lehet.

Kukoricapattogtatáskor is mondogattak hasonlót:

Csicsiri borsó, kis korsó,
Macska segge koporsó!

[Ezt köllött mondani, hogy pattogjon a kukorica.]

VÖLGYES, Engi Imréné Komjáti Erzsébet (54).

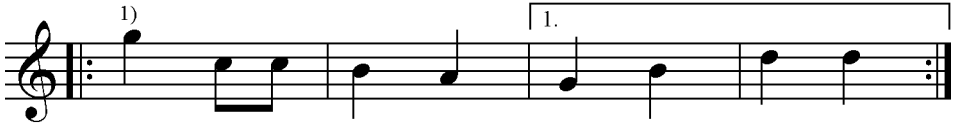
Bodor A., 1995.

Páratlan számú játékos (Özvegy kácsa)

411.

1. Ká - csa, ká - csa, öz - vegy ká - csa.

Hej, ki a pár - ját nem ta - lál - ja!
Hej, ki a pár - ját

nem ta - lál - ja!

ossia

2. Ha keresi,
megtalálja.
Heje huja, hej, haj, megtalálja!
Heje huja, hej, haj, megtalálja!

TORONTÁL MEGYE.

Kiss Á., 1891 (290/36).

Mixolíd dudanóta, háromsoros, laza szerkezetű strofikus dallam.

Körjáték. Középre egyet kiválasztanak. A dal végén mindenki fog magának párt. Egynek nem fog jutni, mivel páratlan a játékosok létszáma. A következő menetben ő megy a középre.

♩. = 72

1. Kis - ká - csa fű - dik fe - ke - te tó - ba,
 2. Kelj föl, én pá - rom, Szé - ge - di Já - nos,
 3. Hej, ká - csa, ká - csa, te öz - vegy ká - csa,

any - já - hoz ké - szül Len - gyel - or - szág - ba.
 fűj - jad a sí - pot, jár - jad a tán - cot!
 ki - nek nincs pár - ja, ke - res - se sár - ba!

MARADÉK–SATRINCA, Pricker Andrásné Szabó Veronika (80).

Bodor A. – Bodor G., 1998.

Középkori volta dallamra énekelt, ismeretlen játék, valószínűleg páratlan számú játékosal. Énekese nem emlékezett rá, hogyan játszották. Első alkalommal a teljes szöveg sem jutott eszébe. A maradéki gyűjtés másnapján felkeresett, és boldogan hozta az eszébe jutott utolsó részt is. A dallamot vö. 371. sz. Az elmondástörödékekből ítélve a 2. vsz. után derült ki, kinek nem jutott pár, mert a 3. vsz.-ban már párban forogva énekelték ki az „özvegy kácsát”.

♩. = 72

Kis - ká - csa fűr - dik fe - ke - te tó - ba,

any - já - hoz ké - szül Len - gyel - or - szág - ba.

Kelj föl, én u - ram, Szé - ge - di Já - nos,

fúj - jad a sí - pot, jár - jad a tán - cot!

[– Tovább nincs? – Nem tudok többet.]

DOBRADÓ, Terebesi Józsefné Oszvald Julianna (82).

Burány B., 1978.

Az előző dallam négysoros változata. Vö. 371. sz. is.

A szerémségi Satrincán és Dobradóban még többen tudták a szöveget, de a dallam már a felismerhetetlenségig eltorzult hangnemileg, ritmusa pedig a hármas lüktetésből páros üteműre, szinkópásra változott. Összesen öt torzult dallamváltozat.

Kiskácsa fürdik fekete tóba, annyáhol készül Lengyelországba.
 Hoz' ki, én uram*, Szëgedi János, fűjjad a sípot, járjad a táncot!
 Ej, kácsa, kácsa, kinek nincs párja, elesett sárba, szëgény özvegy kácsa!

[Körbe. „Járjad a táncot” – akkó megfogódkodtunk, oszt táncótunk. Forogtunk, ketten-ketten. Akkó montuk: „Ej, kácsa” – akinek nem jutott párja.]

* Ugyë, të fjam

DOBRADÓ, Majorcsik Péterné Répási Mária (73), Fekete Sándorné Hajnal Mária (55), Márkovity Jánosné Birinyi Ilona (58).

Bodor A. – Paksa K., 2002.

414.

Beszélve:

- Hogy a kakas?
- Három garas!
- Hát a tyúk?
- Az is úgy!
- Hát a jérce?
- Fizess érte!

♩ = 112

Én a tyú - kom nem a - dom,
in - kább kö - rű - sza - la - dom!

[Párba átunk, ketten, oszt úgy körbe. Például elő vót a lány, hátú a fiú. Akkó a vevő kérdéz, amaz felel. Körbeszaladtak. Amellik hamarébb odaért, azé lett a tyúk.]

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (62).

Burány B., 1972.

A párok kettesével dupla körben állnak. A vevő kívül jár, egyik párnál megáll, majd alkudnak. Az alku végén ketten ellenkező irányban szaladják körül a kört. Aki hamarabb odaér, beáll a szabadon maradt tyúk mögé.

- Hogy a kakas?
- Három garas!
- Hát a tyúk?
- Az is úgy!
- Hát a jérce?
- Szaladj érte!
- (Vagy: – Hát a jérce?
- Itt az ára, fuss el véle!)

TOPOLYA, Bábi Ferencné Sós Etelka (67).

Lázár K., 1995.

Körben álltak, egy a körön kívül. Egyik körbenállóhoz odament, kezét fogtak, és megindult az alku. A „szaladj érte” résznél elengedték a kezüket, és futottak. Be kellett állni a körbe, az volt a cél. Amelyik később ért oda, az maradt a körön kívül, és kezdték előlről a játékot. Ölbeli gyermekkel is játsszák. A párbeszéd közben verik a kezükkel az asztalt.

416.

Ne nézz hát - ra, csak fi - gyelj,
mert a pu - fi jár kö - zel!

[Hátratettük a kezünket, nagyon szoros körben álltunk. Egy kívül járt a „kancsukával” – a zsebken-dőre csomót kötöttünk. Egynek óvatosan a kezébe nyomta, hogy a mellette lévő ne vegye észre, és akkor valamelyik szomszédját elkezdte ütni, az meg futott körül, míg valahová be nem állt. Kellett neki helyet csinálni, mert míg be nem állt, addig ütötték. Néha kavicsot is tettek ám bele! Akire ha-ragudtak, az tovább szaladt.]

FELSŐHEGY–ZENTA, Burány Ferencné Kaszás Klára (70).

Burány B., 1972.

Másik játékváltozatban a kendőt észrevétlen ejtik el valaki háta mögött. Ez felkapja, és kergeti az elejtőt a kör körül, és iparkodik beállni az üres helyre.

Tű - zet vi - szek, ne lás - sa - tok,
ha lás - sa - tok, se mond - já - tok!

Ég a ro - ko - lyá - tok!
Nő mēnj á - ra, mó - kus,
mer' jár a cim - bó - kus!

ZENTA, diákok.

Burány B., 1972.

Körben lépdelenek. A körön belül ketten vagy többen széttárt karokkal forognak saját tengelyük körül. „Cimbókus” – irányt váltanak. Erdélyből származott tanító nénitől tanulták.

Furcsa játékmód erre a szövegre. Nem kizárt, hogy utólagosan „húzták rá” a szédibaba játékát (talán a pedagógus révén, akitől tanulták).

A Tűzet viszek szöveg eredete egykori tilalomhoz kapcsolódik. A tűzgerjesztés hajdanán körülményes dolog volt. A háztartások évente csak egyszer szítottak új tüzet. A paraszat hamu alatt tárolgatták egész éven át. A tűz kölcsönkérését a hatóság tiltotta, minthogy a szomszédolás szenesbőgrével tűzveszélyt jelentett. A játékszöveg és rokonainak tartalma erre a tilalomra utal (MNT I: 717. lap).

♩ = 116

Ne nézz hát - ra, jön a far - kas, tű - zet visz a mar - ká - ba!

[Égy mént körbe egy kis zsebkendővel, leejtette valaki mögé. Ha az észrevette, félkapta a zsebkendőt, és kergette emezt. Ha nem, megkerülte a kört, és az ő helyére lekuorodott.]

SZÉKELYKEVE, Dani Istvánné Szunyog Veronika (56).

Bodor A., 1998.

A hertelendyfalviak változata:

Megy a róka, ne nézz hátra!
Tüzet viszén a markába.
Még ne fordúj, szépén állj,
mert a korbács közel jár!

HERTELENDYFALVA, gyerekek.

Király E., 1960.

A kör guggol. A róka csomóra kötött zsebkendővel jár a körön kívül. Aki mögött leejti a kendőt, az felkapja, és kergeti a rókát. Mindketten igyekeznek elfoglalni az üresen maradt helyet. Amelyiknek nem sikerül, az lesz a róka.

Róka, róka köztetek,
nehogy hátranézzetek!
Mert, ha hátranéztetek,
záptojások lesztek!

SZENTTAMÁS, Szabados Etelka (48).

Szabados-Fodor B., 1995.

A játékosok körben guggolnak, a „róka” körön kívül jár, kendővel a kezében. Valaki mögé észrevétlen leejti a kendőt. Ha az a valaki észreveszi, kergetni kezdi a „rókát”. Ha utoléri, beguggolhat a saját üres helyére, ha nem, ő lesz a „róka”. Hátranézni tilos a körből. Ha valaki mégis hátranéz, be kell ülnie a kör közepére záptojásnak, és nem játszhat egy darabig. Játékvezetőt választottak megbeszéléssel.

A szöveget énekelték, de a gyűjtő sem ritmust, sem dallamot nem közöl.

Ró - ka, ró - ka köz - te - tek,
ne - hogy hát - ra - néz - ze - tek!

Sza - lad a ró - ka, fut a ró - ka!

GUNARAS–TOPOLYA, Csaba Ferencné Bulyovcsics Etelka (56).

Lázár K., 1995.

Abbahagyja az éneket, csak a játékmódot mondja tovább.

A „róka”, miközben körbejár, énekel, és észrevétlen leejti valaki háta mögé a zsebkendőt. Ha visszaér oda, ahol elejtette a zsebkendőt, anélkül, hogy a másik észrevette volna, beállhat a körbe, és a másik lesz a „róka”. Ha a kendőt észreveszi, aki mögé leejtette, akkor az felkapja, és addig zavarja a „rókát”, míg rá nem üt a kendővel. Ha rávág, a régi róka marad a fogó, ha nem, ő maga lesz az új fogó.

Jön a far - kas, ne nézz hát - ra!*

Pa - ra - zsat tesz a mar - ká - ba!

ossia

* Ne nézz hátra, jön a farkas!

KISHEGYES–TOPOLYA, Szakmány Lajosné Izsák Piroska (66),
KISHEGYES, Péter Antalné Kovács Mária (50).

Lázár K., 1995.

Mindkét változatban két hang fordul elő csupán: *szó-mi* kis terc, vagy *mi-re* nagy szekund.

♩ = 112

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, még - ver a - nyám ér - te,

egy szép kis - lán még - ta - lá - ta, csó - kot kí - ván ér - te.

Sza - bad pén - tük, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

sza - bad az én ga - lam - bom - nak pá - ros csó - kot ad - ni!

[Körbeátunk. Egy vitte a zsebkendőt. Mikó odaért egyhő, lédobta, hogy nē vegyék észre. Ha észrevették, én bēátam a csapatba, ű még mēnt körű-körű. Újra lédobta. Szaladtunk. Főkapta, és szaladt körű-körű.]

[Páros csókot? – Kapott ám! A zsebkendőt mellette lédobták. Aki fővette, csókot kapott.

– Úgy, mint a párnatáncban? – Párnatánc Maradékon vót. Enné létérde' tek a kispárnára, mégcsókóták egymást.]

DOBRADÓ, Majorcsik Péterné Répási Mária (73).

Bodor A. – Paksa K., 2002.

Két felvétel is van. A hajdani vánkostáncból és a kendős játékokból létrejött ötvözet: kimaradt a vánkos és a vánkosra térdelés, megmaradt a csók, de a játék a továbbiakban hasonult kendős játékok kergetőzéseihez.

A szövegek többnyire azonosak. A szerémségi Maradékon a párnatánc hagyománya még félig-meddig élő. Főként a lakodalmakban szórakozott az ifjúság párnatáncsal.

♩ = 100-104

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, még - ver a - nyám ér - te,
Sza - bad pén - tők, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

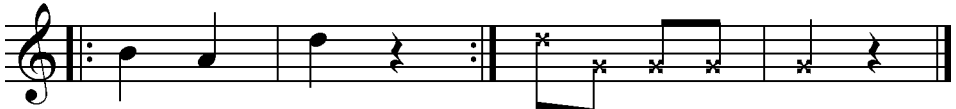
kis - an - gya - lom még - ta - ná - ta, csó - kot kí - ván ér - te.
sza - bad az én ga - lam - bom - nak egy pár csó - kot ad - ni!

Zöld pa - ra - di - csom, li - li - jom, li - li - jom,
e' - lop - tad*, ró - zsám, jól tu - dom, jól tu - dom.

Vagy é - le - tēm, vagy ha - lá - lom, tő - led, ró - zsám, el köll vál - nom.

É - dē - sēm, krump - li - le - ve - sēm!
ked - ve - sēm,

* hallottam

DOBRADÓ, Márkovity Jánosné Birinyi Ilona (58).

Bodor A. – Németh I. – Németh P., 2002.

Két alkalommal énekelte kisebb eltérésekkel, a Zöld paradicsom kezdetű részt önálló dalként is (l. 563. sz.).

♩ = 120

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, szi - dott a - nyám ér - te,
Sza - bad pénz - ték, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

még - ta - lál - ta egy szép kis - lány, csó - kot a - dott ér - te.
sza - bad az én ga - lam - bom - nak egy pár csó - kot ad - ni!

[Égy mégy, viszi a zsebkendőt, lőejti, éggy a körbül fölkapja. Amikor hozzáér, megcsókolja, és az megy körül a zsebkendővel.]

GOMBOS, lányok.

Kiss L., 1941.

♩ = 92

El-vesz-tét - tem zseb-ken - dő - met, még - ver a - nyám ér - te,

a - ki ne - kém visz-sza - ad - ja, még - csó - ko - lom ér - te.

Sza-bad pin-ték, sza - bad szom-bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,
Sza-bad pin-ték, sza - bad szom-bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

sza - bad ezt a kis - lánt száz - szor még - csó - kol - ni!

sza - bad ezt a bar - na kis - lánt száz - szor még - csó - kó - ni!

[Körbe vótak léguggúva. Egy vitte kívú a zsebkendőt, leejtette, hogy nē végyék észre. Ha fölvette az a valaki... Mikó odamēnt, és az nem vette föl, akkó kapta a puszt az a valaki, akinek a háta mēgett vót. Mēgpuszíta, tuggya...]

DOROSZLÓ, asszonyok.

Bodor A. – Németh I. – Wilhelm J., 2000.

♩ = 120

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, meg - ver a - nyám ér - te,
Sza - bad pén - tük, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

a - ki az - tat mēg - ta - ná - ja*, csó - kot a - dok ér - te.
sza - bad az én ga - lam - bom - nak

pá - ros** csó - kot ad - ni!

* Aki nékem visszaadja; Annak, aki visszaadja.

** egy pár

VÖLGYES, Tóth Gézáne Bálint Erzsébet (62).

Bodor A., 1995.

Hasonlóan éneklék Tóthfaluban és Oromhegyesen is.

♩ = 104

El - vesz - tet - tem zseb - ken - dő - met, szi - dott a - nyám ér - te,
 meg - ta - lál - ta egy szép kis - lány, csó - kot kí - ván ér - te.

Sza - bad pén - tek, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - noz - ni,

sza - bad az én ga - lam - bom - nak egy pár csó - kot ad - ni!

[Körbe átak. Egy elejtette a zsebkendőjét annál, aki tetszett neki. Az fővette, és még köllött csókóni. Nagyobbak is lehettek, 14 évesektől fölfelé.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Dallama az ún. „olajos” dallam, a Dél-Alföldön legtovább fennmaradt ugrós-tánc dallama.

♩ = 69

El - vesz - tét - tem kesz - ke - nyő - mēt, még - ver a - nyám ér - te,
 bar - na kis - lán még - ta - lál - ta, csó - kot kí - ván ér - te.

Sza - bad pén - tők, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,
 sza - bad az én ga - lam - bom - nak

2. egy pár csó - kot ad - ni!

HERTELENDYFALVA, kislányok.

Kiss L., 1941.

♩ = 96

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, mēg - ver a - nyám ér - te,
 Sza - bad pin - tők, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,
 Lá - nyok, lá - nyok, szé - pek vat - tok, pi - ros az or - cá - tok!

egy szép le - gín mēg - ta - ná - ta, csó - kot kí - ván ér - te.
 sza - bad az én ga - lam - bom - nak egy pár csó - kot ad - ni!
 Fi - úk, fi - úk, csu - nyák vat - tok, hal - vány az or - cá - tok!

KEVI, Gulyás Istvánné Csorba Franciska (60).

Bodor A., 1995.

A dallamban a kis és nagy terc felváltva fordul elő. A hangnemi mutáció jelenségét lásd még 148, 598. sz. és az 50. sz. dallameltérése.

Topolyai változatát tétova dallamon, bizonytalan intonációban énekelték:

Elvesztettem zsebkendőmet, megver anyám érte,
Egy szép kislány megtalálta, csókot kíván érte.
Szabad péntek, szabad szombat, szabad szappanozni,
Szabad az én galambomnak egy pár csókot adni.
Lányok, lányok, szépek vagytok, piros az orcátok,
Kertbe jártam, rózsát láttam, hasonlít hozzátok.
Fiúk, fiúk, csúnyák vagytok, sápadt az orcátok,
Kertbe jártam, pórét láttam, hasonlít hozzátok!

TOPOLYA.

Lázár K., 1995.

♩ = 100

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, még - ver a - nyám ér - te,
 egy szép kis - lán még - ta - lá - ta, csó - kot kí - ván ér - te.

De jaz a - nyám azt mond - ta, hogy nē ad - jak ér - te.

Sza - bad pén - tők, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

sza - bad az én ró - zám - nak egy pár csó - kot ad - ni!

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (80).

Bodor A., 1990.

Közeli zentai változatát I. Hej, széna: 78. sz. A Szabad péntek-nél lehet felkapni az elejtett zsebken-dőt. Ha sikerül utolérni az elejtőt, mielőtt az beugorna az üresen maradt helyre, csókváltással vissza-adja a kendőt. Ha nem éri utol, ő jár körbe, és ejti el majd valaki mögött a kendőt.

♩ = 112

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, még - ver a - nyám ér - te,
még - ta - ná - ta bar - na le - gény, csó - kot ké - ván ér - te.

Ha i - dad - ja, úgy is jó lösz, ha nem ad - ja, úgy is jó lösz.

Sza - bad pén - ték, sza - bad szom - bat, sza - bad szap - pa - nyoz - ni,

sza - bad az én ga - lam - bom - nak egy pár csó - kot ad - ni!

ossia

HÓDEGYHÁZA, Urbán Péterné Sipos Márcel (83).

Burány B., 1972.

Szajáni változata bizonytalan dallamú:

Elvesztöttem fehér kendőm, mögver anyám érte.
 Mőgtalálta egy szép legény, csókot kíván érte.
 De asz monta édősanyám, hogy nē adjak érte.
 Ha idaggya, úgy is jó lősz, ha nem adja, úgy még jobb lősz!

[Ja, még az is van:]

Szabad péntök, szabad szombat, szabad szappanozni,
 Szabad az én galambomnak egy pár csókot anni!

[Nem tom tovább. *Valaki a jelenlevők közül*: Há nincs is!]

SZAJÁN, Bazsó Ilona (67).

Palatinus I., 1997.

♩ = 112

El - vesz - tét - tem zseb - ken - dő - met, még - ver a - nyám ér - te,
 egy kis le - gény még - ta - ná - ta, csó - kot kí - ván ér - te.

De én csó - kot nem a - dok, há - rom - szor vagy négy - szőr!
 in - kább kö - rű - sza - la - dok

1)

ossia

[Körbe átunk, egy mönt kívü. Mink énekőtünk, az még vitte a zsebkendő. Lédob-
 ta valaki mögé. Ha észrevette, szaladt utána, verte a zsebkendővel. Amaz béát a
 helyire. Ha nem, mönt még éccé körü. Hátra tettük a kezünket.]

MOHOL, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1979.

Két alkalommal is énekelte eltérés nélkül. A szöveg már ugyancsak csonkult – valószínűleg óvodai használatban rövidült.

Fogócskák

Sima fogócskák, árokcsica (macskabosszantók)

433.

Ke - ve - rem a ká - sát,
sü - tüm a po - gá - csát!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

Árokcsica. Árok mellett játsszák. A fogó (macska) az árokban áll, és megpróbálja elfogni valamelyik játékos (egeret). Ezek ide-oda ugrálják át az árkot, és kiabálva bosszantják a macskát. Akit elkap a macska, az áll be az árokba fogónak. Két párhuzamos vonalat is rajzolhatnak a földre, úgy jelölik ki a terepet, ha éppen nincs árok.

♩ = 96

Ka - va - rom a ká - sát,
sü - tőm a po - gá - csát!

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (70).

Burány B., 1980.

Kisoroszon „gödörmacskához” mondogatták.

Süs - sünk, süs - sünk va - la - mit!
Ezt is mäg - mon - dom, hogy mit!

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (70).

Burány B., 1980.

♩ = 126

Es - te - li má - lé,
rög - ge - li ká - vé!

MOHOL, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1979.

Fogócska.

Más változatokban a játszóhelyről hazamenet evvel a mondókával ütik hátba a másikat. Jeladás, hogy vége a játéknak.

♩ = 132

Ha én macs - ka vó - nák,
 e - ge - ret is fog - nák!

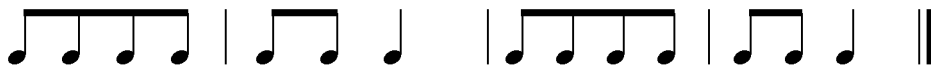
MOHOL, Vlasity Károlyné Zéltity Klára (51).

Burány B., 1979.

♩ = 108

Ha én ci - ca vol - nék, e - ge - ret is fog - nék!

De én ci - ca nem va - gyok, e - ge - ret sē fog - ha - tok.

BÁCSKERTES, Nagyfejű Istvánné Balog Erzsébet (79).

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000.

♩ = 104

Á - rok - ci - ca vó - nák, e - ge - ret is fog - nák!

De én macs - ka nem va - gyok, e - ge - ret se nem fo - gok.

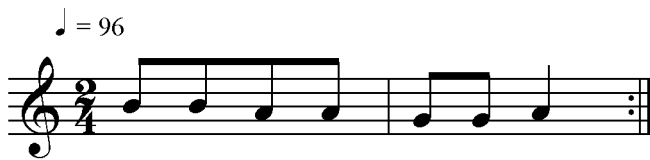
[Vót egy árok előttünk, a macska benne vót az árokba, a többi mēg ugráta át, szaladozott. Akit mēgfogott, az lētt a macska.]

OROMHEGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Szembekötőcske

440.

E' - re csö - rög a di - ó,
e' - re még a mo - gyo - ró!

[Égynek bekötöttük a szémit. Énekőtünk, az még megfogott valakit, oszt tapogatta. Ha kitanáta, amaz lett a humó. Lassan cserétünk helyet, hogy ne tudja, ki hun van. Körbe átunk.]

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70), Törtelyi Mátyásné Bicskei Erzsébet (63).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Zöldy Pál gyűjtötte topolyai változata azonos.

♩ = 120

E' - re csö - rög a di - ó, e' - re még a mo - gyo - ró!

Hopp, Sá - ri, sa - rok - ra! Rúgd a Jan - csit ó - dal - ba!

VÖLGYES, Tóth Gézáne Mélykúti Anna (69).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Játékát az énekes határozottan macskaboszontónak állította, bár maga is meghagyta, hogy akár páros szökdelő is lehetne.

♩ = 116

E' - re csö - rög a di - ó,
e' - re még a mo - gyo - ró!

Gye - re, paj - tás, fogj még én - gém,
itt ál - lok az al - só* szé - len!

* ajtószélen

VÖLGYES, Csipak Jánosné Törtelyi Erzsébet (67), Tóth Gézáne Bálint Erzsébet (62).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

443.

- Anyám, anyám, éhös vagyok!
- Gyere elő!*
- Nem merék!
- Mitű fész?
- Fias farkas az erdőbe!
- Mit észik?
- Kosfejet!
- Mibe mosdik?
- Arancsészébe.
- Mibe türőközik?
- Anyám kötőjibe**.

[Szaladtak. Améket elkapta a farkas, azt elvitte. Gyűjtötte, majdnem úgy, mint az Adj, király, katonát.]

* Kezdik így is: Biri, biri, gyerték haza!

** Búbások farkába.

TÓTHFALU, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Nem ének, csak hanglejtés. Az anyával szemben álltak a ludak, oldalt pedig a farkas.

- Anyám, anyám, éhös vagyok!
- Gyere bē!
- Félék!
- Mitű?
- Fias farkas az erdőbe!
- Mit észik?
- Kosfejet.
- Mibe mosdik?
- Arancsészébe.
- Mibe türüközik?
- Búbások farkába*.
- Biri, biri, biri, biri!*

[A farkas mēg, amit birt, e'kapott.]

* Szaros pelenkába.

OROMHEGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

- Anyám, anyám, éhös vagyok!
- Gyere haza!
- Nem merök!
- Mitű fész?
- Fias farkas az erdőbe!
- Mit öszik?
- Kosfejet!
- Mibe mosdik?*
- Aranycsészikébe!
- Mibe türüközik?
- Búbások farkába!
- Gyere haza ekkorára-mekkorára: Szent Pétör kúccsára!
- Nem merök!
- Gyere haza egy szép új ruhára!** [akkó aszongya a kislány, hogy:]
- Merök!

[Akkó szaladtunk, húztuk... Másik asszony: Fogtuk így egymás kezét, akik a másik ódalon vótunk, és... Másik: Így fogtuk e! És akkó át köllött hogy szakítsa, aki erősebb vót... Azon a vonalon, akit áthúzott, csak az lött az erősebb. ***]

* vagy: – Mibül iszik?

** vagy: aranycipőre, aranybabára [vagy bármi löhet].

*** Az elmondottak szerint láncszakító. Tévesen emlékeznek a játékmódra? De lehet zárójáték is a láncszakító. Az ígéreteket a gazdasszony valószínűleg itt is fokozta, és itt is titkos megbeszélés előzhette meg, melyik ígérethez kezdene a libák szaladni.

Hódi Jenóné így emlékszik a játékezésre:

- Gyertök haza, ludaim!
- Nem mögyünk!
- Miért?
- Félünk a farkastól!

Talpai Péter játékleírása: [A fogoly, ha bírják, elfogják, akkor másik mögy az erdőbe a haramiákhoz. Így mögy, míg az otthoniak el nem fogynak, mög nem fogják őket, aztán helyet cserélnek, ők lösznek a foglyok.

Anya, libák, farkas – hátrébb vót. Addig játszották, még e' nem fogy a liba.]

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Cirok Józsefné Fehér Anna (54), Hódi Jenóné Szilágyi Ilona (46).

Bodor A., 2000.

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Talpai Péter (70).

Bodor A., 2006.

- Gyertek haza, ludaim!
- Nem merünk!
- Mitől féltek?
- Fias farkas az erdőben!
- Mit eszik?
- Kosfejet!
- Miben mosdik?
- Aranycsészikébe!*
- Miben törülközik?
- Búbások farkába!
- Buri, buri, buri, buri!

* Cintányérba!

PADÉ, Kovács Jánosné Szimon Franciska (69).

Kovács Violetta, 1995.

- Gyertek haza, ludaim!
- Nem merünk!
- Miért?
- Félünk!
- Mitől?
- Farkastól!
- Hol van?
- Bokorban!
- Mit csinál?
- Mosdik!
- Mibe törülközik?
- Kiscica farkába!
- Gyertek haza aranykukoricára!

PÉTERRÉVE, Mester Imréné Boldizsár Ilona (70).

Horváth Dénes, 1995.

Két farkas van és egy aranylúd. Az „aranykukoricára” a kislibák a ház felé futnak, a farkasok megpróbálnak minél többet elfogni. Akit megfognak, kiesik a játékból.

- Gyertek haza, libuskáim!
 - Nem bírunk!
 - Miért nem bírtok?
 - Mert a nádban farkas van!
 - Mit csinál a farkas?
 - Kosfejet eszik!
 - Hát azután mit csinál?
 - Mosdik.
 - Mibe mosdik?
 - Cintányérban.
 - Mibe törülközik?
 - Sáros pelenkába.
 - Gyertek haza, libuskáim!
- [Erre a pásztor is tereli őket:]
- Haza, liba, haza!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

- Ludaimat hajtsd haza!
 - Nem meröm!
 - Mitű fész?
 - Éhös* farkas az erdőbe!
 - Mit öszik?
 - Kosfejet.
 - Mibe mosdik?
 - Cintányérba.
 - Mibe tüűrüközik?
 - Kiscica farkába**!
 - Hajts haza arankukoricára!
- [A pásztor kijabája:]
- Biri, biri, ludaim!

[Ludak a mezőn, gazdasszony odahaza. A gazdasszony és a pásztor kiabál egymásnak. A libák elkezdnek hazafelé szaladni, a farkas meg ellop közülük egyet. Lehet két farkas is, vagy több, de nem lehet több, mint liba. Addig tart a játék, míg a libák el nem fogynak.]

* Fias

** Szaros pëlénkába!

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körmöci Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

- Szógállóm, szógállóm, hajtsd haza a libákat! Vettem neked a vásárban gyémántos függőt a füledbe!
 - Nem hajthatok haza, mert a nádban van a farkas!
 - Szógállóm, szógállóm, hajtsd haza a libákat! Vettem neked a vásárban aransujtásos papucsot!
 - Nem mehetek, mert a nádban van a farkas!
 - Szógállóm, szógállóm, hajtsd haza a libákat! Vettem neked a vásárban aranypízt a nyakadba!
 - Nem hajthatok, mert a nádban van a farkas!
 - Szógállóm, szógállóm, hajtsd haza a libákat! Vettem neked a vásárban aranyzinóros piros csizmát!
 - Nem hajthatok, mert a nádban van a farkas!
 - Szógállóm, szógállóm, hajtsd haza a libákat! Vettem neked a vásárban suhogó selem ruhát!
 - Nem hajthatok, mert a nádban van a farkas!
 - Szógállóm, szógállóm, hajtsd haza a libákat! Vettem neked a vásárban gyémántköves aranygyűrűt!
 - Nem hajthatok, mert a nádban van a farkas!
 - Szógállóm, szógállóm, hajtsd haza a libákat! Vettem neked a vásárban aranycsipkés kötőt!
- [Ha ez volt a megbeszélte ígélet, akkor a pásztor elkiáltja magát:]
- Haza, liba, haza, liba!
- [A libák a gazdasszonyhoz futnak. Akit a farkas közben elfog, a nádasba viszi magával. A gazdasszony csak 2-3 ígéletet tesz.]

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

Tyúkozás

451.

- Mit szödögetsz, kánya?
- Tűzrevalót!
- Minek az a tűzrevaló?
- Vízet melegíteni!
- Minek az a víz?
- Csirkét kopasztani!
- Hunnan vöszöd a csirkét?
- Tétülled!
- De bizon én nem adok!
- Én mög akkó szakítok!

[A csirkék erősen fogták a kezüket. A kánya nekikszaladt, ha szakított, e' vitte a csirkét.]

TÖRÖKKANIZSA, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (79).

Bodor A., 1997.

- Mit szedegetsz, kánya?
- Gallyat szedek.
- Minek neked a tűzrevaló?
- Vízet akarok forralni.
- Minek neked forró víz?
- Csirkét kopasztani!
- Hol veszed a csirkét?
- A tiedből! Neked sok van!

TOPOLYA.

Zöldy P., 1957–1978.

Egy nagyobb gyerek a tyúkanyó, egy másik a kánya. A többi mind csirke, és kapaszkodnak a tyúkanyó szoknyájába. A párbeszéd után a kánya elindul csirkét rabolni, de azok a tyúkanyó mögé bújnak mind. Minden menetben el kellene rabolnia egyet-egyét. A játékot előlről kezdik, mikor a csirkék elfogynak.

- Mit szedegetsz, kánya?
 - Tűzrevalót!
 - Minek az a tűzrevaló?
 - Csirkét kopasztani!
 - Honnan veszed a csirkét?
 - Tetőd lopom!
 - Anya vagyok, nem hagyom!
 - Kánya vagyok, ellopom!
- Többiek:*
- Kánya, nem eszõ húst máma!*

* vagy a kotlós így felel: – No, kánya, abból nem eszöl!

TORNYOS, Fleiszné Kadvány Julianna (65).

Krizsán Endre, 1995.

- Mit kereső az én kiskertembe?
 - Virágot szédék!
 - Hát ha én bémék?
 - Vagy kimék, vagy hátat fordítok!
- [Akkó kibújok.]

ZENTA, Gyetvai Simonné Mura Erzsébet (62).

Burány B., 1972.

Körbefogódnak, ez a kert, egy bemegy a kertbe, ez a tolvaj, egy pedig kívül van a körön, kerten, ez a gazda, kinek befonyt kendő van a kezében.

A gazda és a tolvaj beszélget:

- Mit kereső kis kertömbe?
- Szőlőt önnék, ha vóna!
- Lusta vótá, nem ütetté! Ha jén bemék?!
- Én mög kimék!

A gazda kergeti a tolvajt, s ha reá bír ütni a kendővel, reáüt; a tolvaj párszor megkerüli a kört, s valakit kiránt a körből, s ez lesz a gazda, aki pedig a gazda volt, tolvaj lesz, a volt tolvaj körbe fogódnak.

PADÉ.

Kálmány L., 1882.

♩ = 132–136

Kecs - ke mēnt a kis - ker - be,
 a ká - posz - tát mēg - ət - te.
 Si - jess, kecs - ke, u - gorj ki!

Jön a gaz - da, jön a gaz - da mēg - fog - ni!

Szóval:

- Kecske, mit csinász a kiskerbe?
- Észem a káposztát.
- Nem és kapálad!
- Most és kapálom! [Akkor a lábával vágja a földet.]
- Nem és öntözted!
- Most és öntözöm! [Akkor mēgköpködi.]
- Hát ha én bémények?*
- Itt és luk, ott és luk, egy hejt kiugrok**. [Akkó mutati.]

* – Hát ha én mēgfoglak? – Mēgájj, me' mēgfoglak!

** – Itt és lik, ott és luk, s minnyá kiszaladok!; – Itt is luk, ott is luk: valahol csak kiugrok!

HERTELENDYFALVA, Lőcsei Lajosné Bréti Erzsébet (56).

Kiss L., 1969.

Négy változatban is gyűjtötték különböző időkben. A dallam mindig azonos, csak a szövegben fordulnak elő kisebb eltérések. Dallama műdallam, vagy abból alakult AAAB dallamstrófiává.

Padén is azonos alakban jegyezték le, de az énekelt részhez kottát nem mellékeltek. Az egymástól távol eső Hertelendyfalván és Padén felbukkanó azonos változatokból óvodai-iskolai használatra lehet következtetni.

457.

♩ = 116

Cik - kën - cak - kon, fló - rën cak - kon,
 céng* cë - në pá - vo,
 drá - ga men - ti smëkk,
 hor - vá - ti cu - kor - in - da,
 cu - kor - in - da smëkk.

[Égy lány a körbe térdel, a kötőjét a többiek felfogják, és egy kívül körbe megy, a többiek éneklük. A „smëkk”-re sorba égynek-égynek a kezét leüti. Amikor már égy sëm fogja, a térdelőnek a fejire borítják a szoknyáját, és kérdik:]

- Mi van ebbe a szép szobába?
- Császár-királynak a lánya?
- Nem bánta a kend kutyája?

[Erre égyik ráüt a fejire, és széjjelszalannak; akit elfog, az fog térdelni.]

* cikk

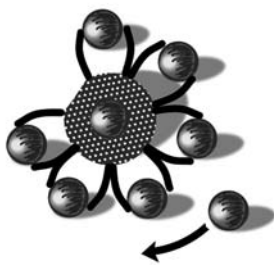
GOMBOS, lányok.

Kiss L., 1941.

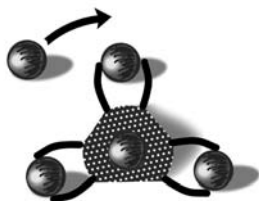
Szoknyafogós kiolvasó és fogócska. A körben térdelő szoknyáját körös-körül tartják. A kívüljáró sorra érinti a szoknyafogó kezeit. Akire az utolsó szótag jut, elengedi a szoknyát. Mikor már mindenki elengedte, következik a fogócska. A fejre borított szoknya a szembekötős fogócska egy fajtája. Lásd még az 547. számú lánykérő és fogócska kombinációt is.

1.

2.

3.

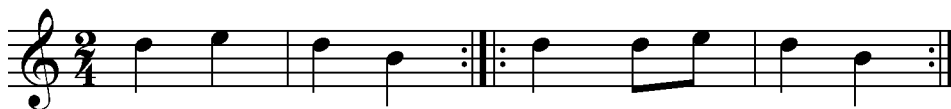

4.

Értelmetlen szavakból álló (talán szláv- és németutánzó halandzsa) rokona a baranyai Ormányságból (MNT I: 219. sz.):

Cikomcákom, kronenfaknaj,
Szikszárdi páváj, páváj, régi oce sneftáj,
Horváti fatingeri cukor ide frec.
Diamás, tutu tu, szlopekás tebleku,
Napolecse szindzsel-mandzsel, mindzsel-mandzsel tebleku.
Kislányok körben állva énekelnek, közben a kezüket rázzák.

♩ = 100

Cim - cim - drá - lom, trál - lá - szom trál - lom,
trom - bi - tá - lom, ned - ve zu - zá - lom.

Á - lom - bá - lom, pët - ru - zsá - lom. Happ, csul - di ka - lá - csom!

[Égynek a ruháját fêlhúztuk egészen a fejire. És egy męgfogta, s tartotta, hogy az ne lászson. De mindęyiknek męg kęllött fogja annak a ruhának ęgy darabját. ęgy męnt kęrbe. S mikor azt mondtuk, hogy „Happ, csuldi kalácsol”, akkor ráítött ęgynek a kezire, s azt vitte magával a kęrbe. Mikor mindęyik elfogyott, hogy vitte kęrbe, akkor, aki tartotta kęzépenn azt a halottat – vagy mi vót – hát odaállott, azt mondja, hogy:]

- Ki hótt męg?
- A papné lęánya.
- Hány órákor temetik?
- Tízkor.

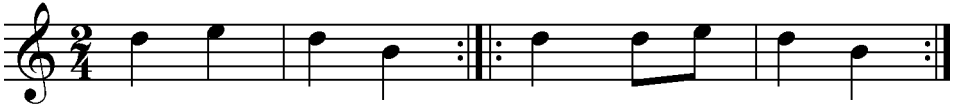
[S akkor elkezdett vele irtózatosan harangozni, addig, míg az elszédült, s mikor elszédült, elborította, s akkor a többiek elfutottak a szélrózsa mindęn irányába. Az a halottra való fêlkelt, s amejjiket męg tudta fogni, az vót azután újra a kęrbe.]

HERTELENDYFALVA, Eröss Istvánné Kovács Teréz (57).

Kiss L., 1969.

Kötényfogó kiolvasó, alakoskodás és fogócska. Hasonló játékleírása van egy ormánysági temetési alakoskodásnak is (MNT I: 457. sz.), ennek szövege azonban teljesen eltérő (Zöld paradicsom, lásd 562. számunk). A szöveg variánsait Kodály 1914-ben gyűjtötte Bukovinában (MNT I: 217, 218. sz.), játékuat azonban nem ismerjük. További érdekessége a halandzsaszerű szövegnek, hogy Torontál megyéből is van két változata, mindkettő az 1800-as évek végéről (l. a 460–461. számainkat). Az egyik kifordulás körjáték, a másik játéka ismeretlen, Kálmánynál a Gyermekdalok és versikék című fejezetben szerepel.

♩ = 84

Cim - cim - drá - lom, trá - la - szum trá - lom,
trom - bi - tá - lom, med - ve zu - zá - lom.

Á - lom - bá - lom, pet - ru - zsá - lom, hopp csul - di ka - lá - csom!

Beszéd:

- Ki halt még?
- A pap leánya!
- Mikor temetik?
- Holnap délután két órákor!

Harangutánzás:

Bim - bam, bim - bam, bim - bam!

Kergetőzés zsvaja:

- Mégvan!

HERTELENDYFALVA, gyerekek.

Király E., 1960.

A kör közepén álló kislánynak az ének és párbeszéd után a feje fölött összefogják a szoknyáját és lóbálják, „harangoznak” vele. Végül fellökik és szertefutnak. Akkor a kislány felugrik, és akit sikerül megfognia, az áll a kör közepére.

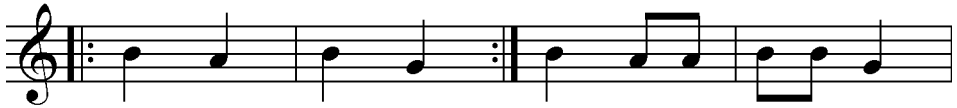
Cini dárom, cimbó rárom,
Tráj asszon, fráj! Medve Zsuzsánna.
Álom, álom, pestve zálom,
Hap súri, halá rics!

PADÉ.

Kálmány L., 1882.

Cin - ci - dá - lom cim - bo - rá - lom. Fráj asz - szony frá - ja,
Med - ve Zsu - zsá - la.

Áj - lom - báj - lom, Hab su - ri ka - lá - suty!
Pest - re zá - rom.

Pénz vol - nék, pen - ge - nék, ka - ri - ka vol - nék, pör - dül - nék!

Hej, os - tya, os - tya, láng - gal é - gett os - tya!

Sze - der - sze - mű kis Ma - ris - ka, for - dulj an - gyal mód - ra!

TORONTÁL.

Kiss Á., 1891 (148/13).

Kifordulós körjáték.

A szöveg zárórészét vö. 357–359; 361–363. sz.

„A felnőttek világának határán” emlegetik a vonulásokat. Ezek sokfélesége bámulatos. Sajnos, a mi változatainkban elég kevés a játékokra vonatkozó leírás, így a gyakorlati lehetőségek gazdagságára legtöbbször csak következtethetünk. A különböző térformák gazdagsága elkápráztat. A vonulások közé sorolhatók a kanyargós-járás három gyermek körül (462–463. és 542. sz.), a kezeken sétáltatás (ennek változata a 620. sz.), a sövényfonás (477j, 492, 530. sz.), a lánckészítés (465. sz.) és rétestekerés (464. sz.), továbbá a bújó-vonuló és kapus-hidas játékok (466–492. sz.). Főként nagylányok játékaik tartoznak ide, bár arra is van adat, hogy fiúk, illetve legények is részt vettek bennük (476, 484, 490. sz., a 492j fiúk játéka). Hajdanán, tavaszidőben ünnep- és vasárnapokon végigmentek a falun, a legkülönbélebb térformákban vonultak vagy szaladtak. A láncszerűen haladó kígyózó vonulásokat labirintus-tánc néven emlegeti a kutatás, és a szertartásos táncok legjellemzőbb típusainak tartja, melyekben az ősi hitvilág elemei élnek tovább.

A **bújó-vonuló** játék a vonulások kötöttebb formája. Kézfogással hosszú sort alakítanak, a sor két vége között folyik a párbeszéd, azaz engedélyt kérnek az átvonulásra a kapu alatt. Az átvonulás után kapucserre történik: azokból lesznek kaputartók, akik eddig a bújást vezették. A kapu ily módon előre halad, akár az egész falut is megkerülhetik (479, 490. sz.). A „faluhossza” elnevezés is innen ered. A játék a szertartásos pogány tavaszi falukerülés emlékét őrzi, mellyel a növények megújulását igyekeznek biztosítani, a jégverést, fagykárt és más rontást elhárítani. Az énekelt „Bújj, bújj, zöld ág” szöveg is termékenységvarázsoló szerepre utal. A rítus a kereszténységben húsvéti határjárásként maradt fenn.

A **kapus-hidas** játék a bújó-vonuló játékok egy fajtája, csak itt nincs folyamatos haladás, hanem a dal végén lecsukják a kaput. A játékok dalai és az előforduló párbeszéddek is jobbára ugyanazok: „Bújj, bújj, zöld ág” (kivételek a „Kié ez a szép híd” és a „Gyihí, gyihígya” kezdetűek). Akiket elfognak, cserélnek a híd tartókkal, félreállnak, vagy maguk is a hidasok mellé (után) állnak. Ez esetben a híd szaporodik, a bújók száma fogy. Az eltérő játékmód mellett még járulékos (befejező) játékaik révén is különböznek a bújó-vonuló változatoktól.

A mi változataink játékmódjára sokszor semmilyen adat sem utal, vagy ha igen, a leírások szűkszavúak, zavarosak. A bújó-vonuló és kapus-hidas játékokat így nem lehetett játékmód szerint csoportosítani. Hidas játékok a 467–468, 471–473, 475–477, 480, 482–483, 485, 489, 492 és 575j sz. A többi bújó-vonuló játék vagy feltehetőleg az, de a szükséges adatok hiányában biztosan nem tudhatunk. Régebben valószínűleg sokkal gazdagabb, sokszínűbb változatokban fordultak elő ezek a játékok, mint azt gyűjtéseink ma igazolni képesek.

A vonulással kialakított térformák és a kapu viszonya igen sokféle. A kapu állhat külön (pl. 467, 467j, 476, 479, 489. sz.), vagy kapcsolódhat a sor végéhez (pl. 465j, 467jb). A sor lehet kígyózó lánc (pl. 489, 530. sz.), félkör alakú, de teljes kör is (a 491. számú játékmód elmondása talán a teljes körre vonatkozik). A vonulás történhet egyes sorban (többnyire) vagy párosan (pl. 476. sz.). Az átvonulók a kaput hol egyik, hol másik oldalról, olykor nyolcas alakban kerülnek meg (476, 477. sz.). A páros vonulás történhet kapucserével (467. sz.), de látványosabb fajtája a kapuk sorából kialakított

lugas. Ez hidas játékok esetén a játék folyamán alakul ki növekvő kapusorban (valószínűleg a 467ja), a bújó-vonuló játékokban előrehaladó lugas formájában nyilvánul meg (l. az alábbi ábrát). A páros vonulás egyik formája a kezeken sétáltatás. Itt két szemben álló sor kézfogással utat képez, amelyen egy kisebb lány kétoldalt segítő lány vezetésével végigmegy. Az oszlop végén állók állandóan előreszaladnak, és újra összefogják a kezüket, hogy az út hosszának folyamatosságát biztosítsák. Változataink között sem a lugas formának, sem a kezeken sétáltatásnak nincs konkrét példája, ezért mindkét bújó-vonuló játék ábráját itt mellékeljük: A kezeken sétáltatás változatának tekinthető a 620. számú lánykérő játékunk.

Egyes játékformákban a híd maga is sor. A sorban álló játékosok hidat formálnak kezeikből, ezek alatt kígyózik át sövényfonásszerűen a vonulók serege (492. sz.). A hidas játék egyik további változata, amikor a kapu mozog. Körbenállók vagy guggolók fölött összefogott kézzel halad két kapus. Ahová a dal végén érnek, lecsapják a kezüket, és az ott állókkal cserélnek: a levágottak lesznek az új kapusok (l. 477j). A levágott játékosok vagy kaput cserélnek (467, 477, 485. sz.), vagy egyszerűen csak félreállnak (471, 480, 483. sz.), többnyire azonban maguk is a kapusokhoz csatlakoznak (467j, 472, 473, 476, 482, 489. sz.), esetleg a kapusok mellett maguk is további kapusort alkotnak. Ezeket is átbújja a sor, de foglyot csak az első kapu ejtethet (489. sz.). A kapusok neveket választanak maguknak. Ezek általában titkosak, és csak a foglyulejtetteknek derül ki, amikor választanak, melyik kapus mellé állnak. A nem titkos nevek az angyal és ördög fedőnevei. Csak akkor árulják el a kapusok, hogy ki az angyal és ki az ördög, mikor már a bújók mind elfogytak (482. sz.). A titkos neveknél a játék végén a kapusok állapítják meg a játékosokról, „angyalok-e vagy ördögök”, oly módon, hogy egyenként próbát kell kiállniuk (468, 475, 489, 493. sz.). A hidas játékok zárójátékai a vesszőfutás (489. sz.), a húzás (467j, 472. sz.), a láncszakító (valószínűleg 472j) és egyéb tűzpróbák (493. sz.). Ezek a játékok megerősítik a megelőző „angyal-ördög” ítéleteket. A vonulásokban előforduló párbeszédnek igen közeli rokonait megtaláljuk a láncszakító játékokban is (312–313. sz. és jegyzet). „Lengyelország jó királyunk” a „Lengyel László király” torzulása (313. jegyzet és 490. sz.). Emlégetése valószínűleg a lengyel–magyar történelmi kapcsolatokat idézi. A „Jordán vize” (313. jegyzet) talán II. Endre szentföldi útja után került a szövegekbe.

A hidas játékok egész Európában elterjedtek. Már a középkorban is kedveltek. Sok bennük az archaikus elem, ezek Európán kívüli népeknél is felbukkannak. Ősi mitikus hagyományok pl. a lelkek mennyországba, illetve pokolba jutása. Samanisztikus varázslás emlékét őrzi a „Szita, szita péntek, szerelem csüörtök, dob szerda” szövegmotívum. (A változatokban előforduló „zab” vagy „bab” a „dob” helyett – torzulás.) A sámánkodás kellékei a dob és szita. Visszafelé sorolni (jelen esetben a napokat) varázslások alkalmával szokásos. Szerda és péntek a szerelem és a tűzhely körüli tenni-valók napjai. „A hidasjátékok nagy részének összefüggését a középkori misztériumjátékokkal (az elhunytak lelkeinek felvonulása az ítéletre, az »angyalok« és »ördögök« szétválasztása) erősítik a hozzájuk kapcsolódó zárójátékok. Ezek részben egy másik ítéletre (»utolsó ítélet«) utalnak, részben talán az istenítéletek (ordaliák) gyermekjátékká vált emlékét őrzik” (MNT I: 757. lap).

A magyar játékok lakodalmi szokáselemekben is bővelkednek. A „Ki népei vagytok?” akkor hangzik el, mielőtt a völgegy násznapját a menyasszonyos házba beengedik (pl. 313j és 492. sz.). Szent Erzsébet a házasság elősegítője (pl. 492. sz.). (Leánykérő játékokban gyakrabban szerepel: 591–601. sz.)

A főszevegben és jegyzetben közölt vonulások zömmel bújó-vonuló és kapus-hidas játékok (44 változat). Ezek „Bújj, bújj, zöld ág” kezdetű szövegei meglehetősen egységesek szövegben is, hangkészletben is. A feltűnő egységesség (részben egyformaság) kopásnak, elszegényedésnek is felfogható, melyet az óvodai-iskolai használat is elősegített. A szöveg lehet hosszabb vagy rövidebb, és jól elválasztható részekre oszlik. **Kezdő rész** (*Bújj, bújj... Nyitva van...*). Csak a kezdő rész 8 üteméből áll a 466. számú. Ugyanez a rész olykor felbukkan befejező motívumként is (470, 488. sz.). **Második rész** (*Rajta, rajta... Benn maradt...*) (467–469, 477–478. sz.). Vannak változatok, melyek a második

részrel be is fejeződnek (467–468. sz.), ezeket terjeszti az óvoda és iskola is. Néhány változatban azonban folytatódik az ének harmadik részrel (469, 476–478. sz.). Ezek játékmódja két részre oszlik, mert két kapuzárás van bennük. A második és harmadik rész sorrendje fel is cserélődhet (476. sz.). Ez utóbbi esetben a *Rajta, rajta* részt csak akkor énekelték, mikor már néhányszor megkerülte a lánca a kapukat, és valakit le akartak fogni. Ez a rész a változatok többségéből ki is marad. Olykor részleteiben bukkan csak fel (486, 490. sz.). **Harmadik rész** (*Nyisd ki... Szita, szita...*) (469, 471–489. sz.). Az esetek többségében jelen van, ráadásul a sámán-varázslás emlékét idéző jellemző *Szita, szita péntek, szerelem csütörtök, dob szerda* szövegrésszel. Ez a rész befejezésként is szolgálhat (469–475. sz.), esetleg rövid záró motívum követi (484. sz.), de jelentkezik más szövegekben is, pl. párválasztóban, mint befejezés (575. sz.). Ritkán van példa arra is, hogy a harmadik szövegrész részben vagy egészben kimarad, és helyette új motívum jelentkezik (491, 575j sz.). A többi szövegrész már tetszőleges **toldalék**. Leggyakoribb a *Sárga cukor, vörösbor* (477–483, 489. sz.), a *Pécsivári rongyos zsidó* (485–487. sz.), *Új a csizmám, most vették* (488. sz.) és talán a *Sírjunk-ríjjunk* (465. sz.). Szinte valamennyit megtaláljuk önálló formában is, az énekesek „külön dal”-ként emlegetik, esetleg más közegben bukkannak fel.

A **kanyargós járás három** gyermek körül szövegtípusai: *Kökényfa* (462, 463. sz.), *Zibit-zabot* (542. sz. – a párválasztók fejezetében).

A **rétestekerés** szövegtípusai: *Haj gica, galagica* (464. sz.).

A **lánckészítés** szövegtípusai: *Sírjunk-ríjjunk* (465. sz.).

A **sővényfonás** szövegtípusai: *Bújj, bújj, zöld ág* (477j), *Kié ez a szép híd* (492. sz.), *Fürdik a kácsa* (530. sz. – a párválasztók fejezetében).

A **kezeken sétáltatás** szövegtípusai: *Most viszik, most viszik* (620. sz. – a párválasztók fejezetében).

A **bújó-vonuló** és **kapus-hidas** játékok szövegtípusai: *Bújj, bújj, zöld ág* (*Bújj, bújj, kecske*) (467–469, 471–491. sz. és 575j – a párválasztók fejezetében), *Nyitva van az aranykapu* (470. sz.), *Kié ez a szép híd* (492. sz.), *Gyih, gyih, gya* (492j).

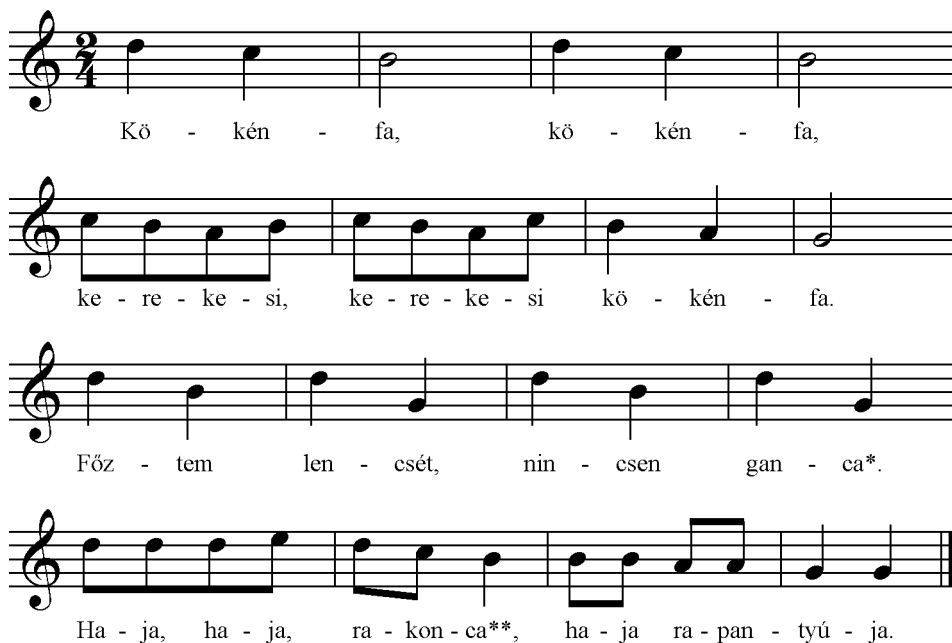
A vonulások **jámulékos** játéka: *Ipitlika pántlika* (493. sz.).

A vonulások dallamaira a nagyobb hangterjedelem jellemző hexachordtól felfelé. Közülük a 489. számú a felső oktávval is kibővül, anélkül, hogy a szeptimet érintené („Petri gulyás” idézet), a 481. számú pedig egyik változatában oktáv terjedelmű dúr hangsort jár be. Strófaföldi szerkezet a mixolíd dudánótá (490. sz.). (76 változatból 65-öt közlünk főszövegben és jegyzetben, 35-öt kottával.)

Kanyargós járás

462.

♩ = 120 (84)

Kö - kén - fa, kö - kén - fa,
ke - re - ke - si, ke - re - ke - si kö - kén - fa.
Föz - tem len - csét, nin - csen gan - ca*.
Ha - ja, ha - ja, ra - kon - ca**, ha - ja ra - pan - tyú - ja.

GOMBOS, Bacskó Antalné Dinnyési Anna (60).

Kiss L., 1940.

* ganca = árpaliszt-galuska

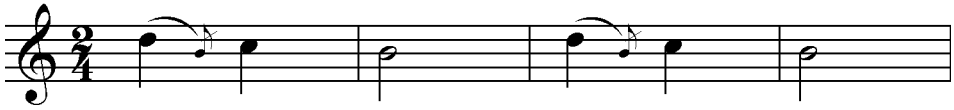
** rakonca = szekérrész, a szekér oldalát támasztó rúd

Játékára vonatkozólag csupán a Kalangya 1941. évi 4. számában találunk szűkszavú leírást Kiss Lajostól: „...három gyerek leül egymástól elég távol, míg a többiek a fenti dallamra áttáncolnak közöttük.” A leírás mögött a labirintus-táncok egyik fajtáját, a kanyargós járást sejthetjük.

Három gyerek egymástól pár lépésnyire szöveget alkotva, arccal befelé fordulva leül a földre (esetleg áll). A többi láncban összefogódzva a szélsőket előlről, a középsőt hátulról kerüli meg. Miközben a dalt éneklik, kifli alakban kanyarognak. Lásd a 463. és az 542. számú játékot is.

♩ = 120

Kö - kény - fa, kö - kény - fa,

ke - re - ke - si, ke - re - ke - si kö - kény - fa.

Főz - tem len - csét, nem volt gan - ca.

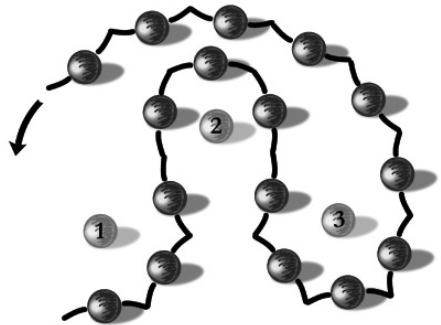
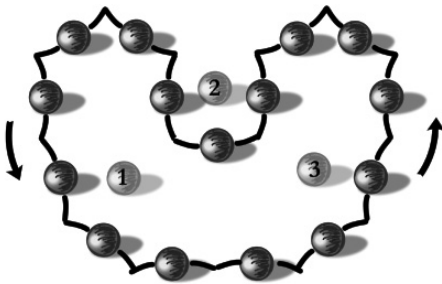

Ha - ja, ha - ja, ra - kon - ca, Zsu - zsa ra - kon - cá - ja.

GOMBOS, Nemes Pálné Bacskó Rozália (51), Görög Ferencné Szobonya Apollónia (77), Schmidt Józsefné Nemes Katalin (42).

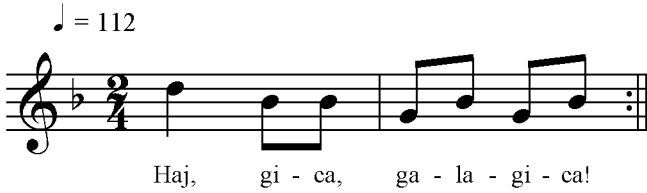
Kiss L., 1961.

A kanyargós járás kifli alakját fordított alakban is ki lehet kanyarogni.

Rétestekerés

464.

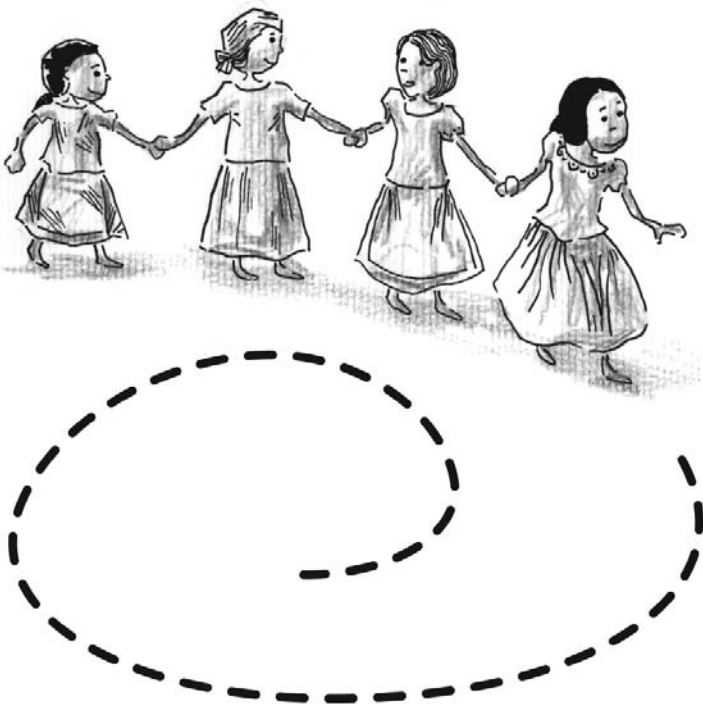

[Összefogódzva, hosszába. Az egyik vége tekerődik be, de táncóva, így. Mikó má odaér, hogy mosmá nincs több, akkó amaz kifelé tekerődik, akkó szétmönnek.]

MAGYARSZENTMIHÁLY, Fülöp Ágnes (75).

Király E., 1966.

Szintén labirintus-táncfajta. Kezeket összefogva láncot alkotnak és énekelnek. Az első egyre szűkülő csigavonalban tekeredve húzza maga után a többieket, és betekeri a láncot. Ha a lánc már olyan szoros, hogy tovább nem csavarható, kicsavarhatjuk, vagy magától felbomlik. A kicsavarás ellenkező irányú mozgással történik.

♩ = 112

Sír - junk - rí - junk, el - fo - gyott a zsí - runk!

Sár - ga csi - kó, vö - rös - bor, mind - já' rám ke - rül a sor!

[Akkó vágtak éggyet.]

[Hosszába mēntünk. Egy kiát – sokan vótunk, húszan is – az első rávágott erre, az kimēnt. A végin csak a hátsó maradt, mēg az első. Az iskolába mēntünk körbe-körbe.]

[Ez a Bújj, bújj, zöld ág-ba vót, gondolom.]

VÖLGYES, Csipak Jánosné Törtelyi Erzsébet (69).

Bodor A. – Németh I., 1997.

A játékleírás elég zavaros. Mintha hidas játékra vonatkozna. Szinte azonos szöveg található lánckészítő játék leírásával együtt Kiss Áronnál (187/2) Szabolcs megyéből. Lehet járulékos játék is, pl. a hidas játékban (Kiss Á: 232/9).

Tóthfaluban a Bújj, bújj, zöld ág Sárga cukor, vörösbor részének kérdésére jutott az énekes eszébe, de mint önálló játék. [Méntünk körbe-körbe. Forogtunk-é?]

TÓTHFALU, Dér Vilmosné Takács Katalin (70).

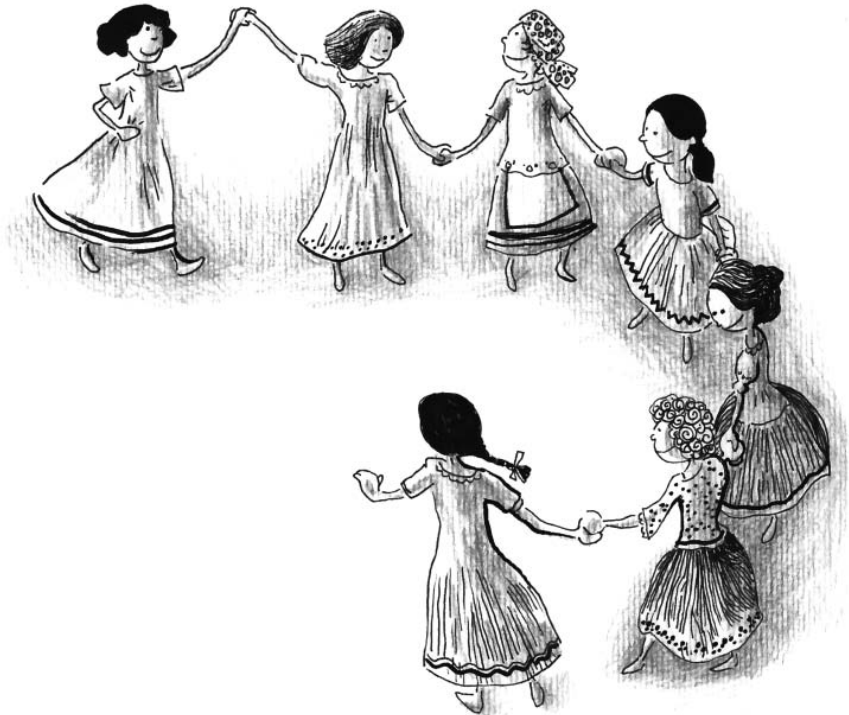
Bodor A. – Lázár K., 1995.

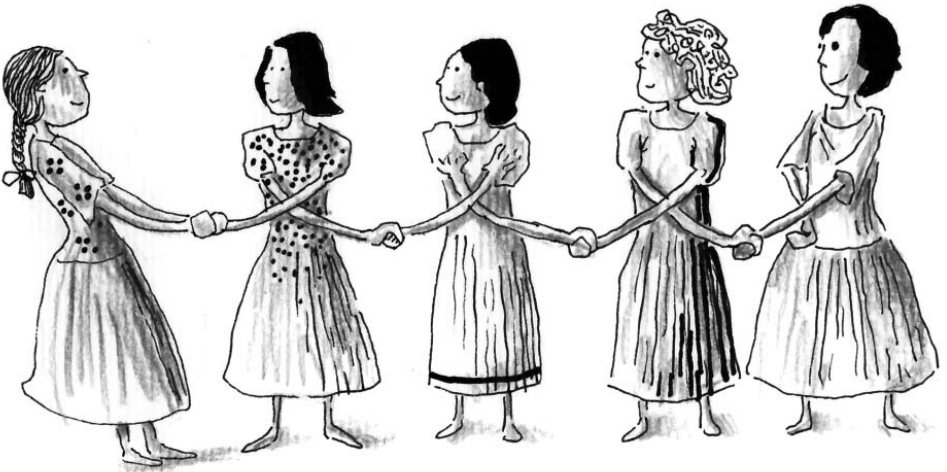
Batta Péter *Leánykánk játékdalai* (Kalangya, 1933. július) szerint kedvenc játék volt a kanizsai polgári iskolában. Ott is lánckészítés.

A lánckészítésnél a sor egyik vége kaput tart, a másik vége pedig átbújik alatta. A kapusok közül a második fordul egy felet, arccal ellenkező irányba, úgy, hogy két karja maga előtt keresztbeződik. A bújás mindig a következő kapun folytatódik, míg végül mindenki keresztezett karral, arccal ellenkező irányba nem fordul, a lánc pedig kiegyenesedik. (Közben éneklük a dalt mindig előlről.) Ekkor kiáll a sorvégi első kapus, és meg akarja venni a láncot a lánc másik végén állótól ilyesféle párbeszéddel:

- Mennyiért adod ezt a láncot? (Cigány, hogy adod a láncot?)
- Száz dinárért. (Egy darab kenyérért, asszonyom!)
- Ez nagyon sok! Majd kipróbálom, hogy jó-e?

Ekkor mindketten egyszerre (vagy csak a vevő egyedül) ránt egyet a láncon, mire az elszakad. A vezetőt mindannyian megcsipkedik, mert rosszul kötötte meg a láncot.

♩ = 108

Bújj, bújj, kecs - ke, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van a' za - ran - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

ossia

Vagy:

Bujj, bujj, zöld ág, zöld levelecske!

Nyitva van az arankapu, csak bujjatok rajta!

NAGYBIKÁCS (KARÁCSONFALVA), Pégli Lajosné Urbán Anna (69).

RÁBÉ, Dobróka Györgyné Pópity Teréz (84).

Burány B., 1978.

Bodor A., 1997.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Raj - ta, taj - ta! Le - sza - kadt a paj - ta,

bent ma - radt a macs - ka!

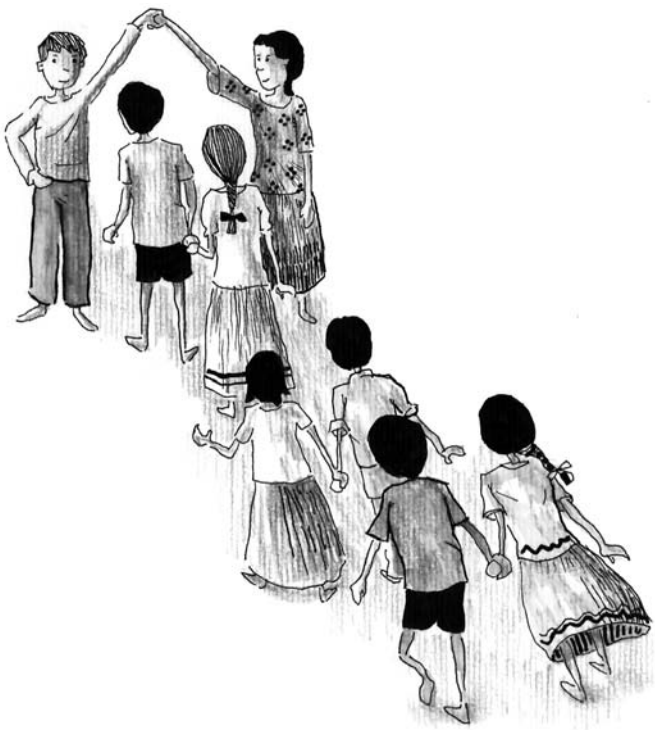
ossia ossia

[Páros sorba álltunk, kettő állt elől. Azt a párt, aki odaért akkorra, hogy „Bent maradt”, bennfógták azok, akik tartották a koszorút elől. Akkor azok álltak megint koszorúba, és folytatódott a játék tovább.]

GUNARAS–TOPOLYA, Csaba Ferencné Bulyovcsics Etelka (56).

Lázár K., 1995.

Hidas játék páros vonulással és kapuscserével.

Másik, szinte azonos változatának játékleírása:

[Kettesével sorba álltunk. A hátulsó pár bújtt előre. Az első sor szembeállt. „Benn maradt a macska”, leeresztették a kezüket, akkor egy pár bent maradt, aki éppen ott volt. Azok lettek elől. A hátulja jött előre mindig. Akik csak átbújtak, azok körül mentek, mindaddig, míg az ének oda nem ért, hogy „leszakadt a pajta”, az a pár, akire ráesett, az ment előre. Akkor tovább énekeltek, és ment tovább a kör, folyamatosan.]

PÉTERRÉVE–TOPOLYA, Palotás Gáborné Harmat Mária (61).

Lázár K., 1995.

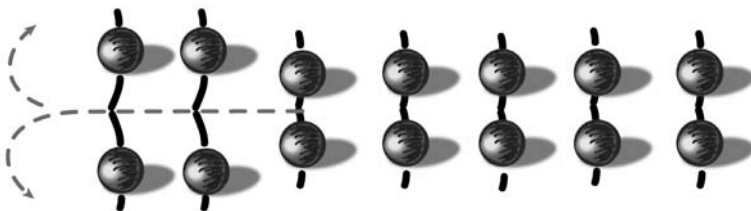
Hidas játék páros vonulással, valószínűleg gyarapodó kapusor (növekvő lugas) formában.

Tóthfalusi játékváltozata:

Láncba köll menni, nem körbe. Ahol levájják, az cserél az egyik kapussal, a következő alkalommal a másik kapussal cserélnek.

TÓTHFALU, Törtelyi Mátyásné Bicskei Erzsébet (63).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Kapucserés változat, kézen fogva, lánc alakban vonulnak, nem párosan. Változatát, az ún. „faluhozsza”-t lásd: 479. és 490. sz.

Kisoroszi játékváltozata:

Kettő fogta a kaput, a többiek mentek alatta. Átjöttek előre, azok fogták a kaput. Akkó lecsapták a kezüket. Utána valami nevet súgtak. A végén mindenki kapott egy nevet. Azok féreáttak, leűtek a fal tövibe... Jaj, nem! Mögkérdozték, melyikhön mén. Az mögé á't. Aztán húzták egymást. Amelyik erősebb vót.

Szita-szita, péntek nem volt benne? – Énekőni énekótték, de nem erre.

„Szita, szita péntek, Szomorú csütörtök, zab szerda!” – Talpai Péter (70) úgy emlékezett erre a részre, mint külön játékra. Játékát már nem tudta felidézni.

Székelykevéen „körbe játszották” a Szita, szita pénteket, de közelebbit ott sem tudtak már mondani.

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ), Cirok Józsefné Fehér Anna (54), Hódi Jenőné Szilágyi Ilona (46).

Bodor A., 2000.

A tétovázó emlékezet ellenére is biztos, hogy a hidas játék gyarapodó kapusor formájáról van szó (a lefogott vonulók választhattak, ki mögé állnak). (A játék ábráját lásd 489. sz.) Zárójátékként húzás volt: amelyik csapat áthúzta a másikat a kirajzolt vonalon, az győzött. (Lásd 472. számút is.)

Kapus-hidas játékok. Négy változat, majdnem teljesen azonos szöveggel és dallammal, de különböző játékmódokkal.

♩ = 104

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Raj - ta, raj - ta, lē - sza - kadt a paj - ta,

benn ma - radt a macs - ka!

[Kérdézték: aranyalma vagy-é, vagy aranykörte?
Akkó mēnt a háta mögé. A végén megkérdézték:]An - gyal vagy - é, ör - dög vagy - é?
Nézz az ég - re, köpj a föld - re!

Mu - tasd még a fo - ga - dat, rázd még a fa - ro - dat!

Tisz - ta szí - vű an - gyal (vagy ördög)!

(Ezután ismét a „Bújj, bújj, zöld ág”-at éneklük.)

DOROSZLÓ, asszonyok.

Bodor A. – Németh I. – Wilhelm J., 2000.

Zavaros játékleírás, de annyi kiderül belőle, hogy a bújó sor elfogyta után a kapusok egyenként állapították meg a játékosokról, ki az angyal, ki az ördög. (Aki nevet, ördögnek, aki komoly marad, angyalnak minősül.)

Az énekesek állítása szerint a Bújj, bújj, zöld ág az Angyal-ördög után következik. Az „angyal-ördög” játékokat lásd: 131, 299, 304, 475, 482, 489, 493. sz.

Kapus-hidas játék.

♩ = 126

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az á - rány - ká - pu, csak búj - já - tok raj - ta!

Raj - ta, raj - ta, le - sza - kadt a paj - ta,

benn ma - radt a macs - ka!

[– Nyisd ki, rózsám, kapudat? – Dehogynem! Benne vót ez is:]

Nyisd ki, ró - zsám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rül - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pén - tek, zab szer - da!
sze - re - lem csü - tör - tők,

BÁCSKERTES, Guzsvány Imréné Urbán Verona (61).

Bodor A. – Németh I. – Csizmadia A., 2000.

Oroszlámosi változatának énekeese szintén kifejejtette a Nyisd ki, rózsám, kapudat részt. Rákérdezésre ezt is elénekelte. [Szerinte Evve' kezdődik! Mink valamikő ezt montuk! – Sárga cukor? – Azt nem tudom.]

A játékmódokra vonatkozó adatok hiányoznak.

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, a - nyám, ka - pu - dat, hagy ke - rű - jem vá - ro - dat!

Búj, búj, ződ ág, ződ le - ve - lecs - ke,

nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

BÁCSGYULAFALVA, Báló Ferencné Tóth Ágnes (83).

Székely M., 1973.

A forráskiadványban ezzel a kezdettel szerepel. A rendhagyó kezdés oka valószínűleg az, hogy a felvételtől lemaradt az eleje, esetleg az énekesnek így, csonkán jutott eszébe a gyűjtés alkalmával. Az sem kizárt, hogy csupán töredéke hangzott el a hajdan élő változatnak. A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

♩ = 116

Bujj, bujj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rűj - jem vá - ra - dat, vá - ra - dat!Szi - ta, szi - ta pin - tők, zab szēr - da!
sze - re - lem csü - tör - tők,

[Akkó, mikó odaért, akkó azt lőkapta.]

TEMERIN, Szalainé Horváth Rozália (67).

Burány B., 1972.

Kapus-hidas játék szűkszavú adatokkal.

♩ = 108

Bújj, bújj, zöd ág, zöd le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pén - tők, dob szer - da!
sze - re - lém csü - tör - tők,

[Előbb titkos nevet kitanátak, ki hova áll. Akit lőfognak, az mögé át. Végin vonalat húztak a gyerekek, fogták egymás dörékát, aki a másikat áthúzta a vonalon, az lett az erősebb.]

MOHOL, Vlasity Károlyné Zélicity Klára (51).

Burány B., 1979.

Székelykevei játékváltozata:

[Akkó lecsukta az a kettő. Kihöz akar menni, annak a hátához ment. Súgva kérdezték. A végén „húzócska” volt, egymás csapatát szakítottuk el.]

SZÉKELYKEVE, Dani Istvánné Szunyog Veronika (56).

Bodor A., 1998.

A „húzócska” lehetséges, hogy a moholi változat húzására vonatkozik, de az is lehet, hogy láncszakításra.

Kapus-hidas játékok.

♩ = 104

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pén - tők, dob* szér - da!
sze - re - lem csü - tör - tők,

[Egyet megfogtak. A kapusok közül egyik volt az aranyalma, másik az aranykörte. Akit megfogtak, mondta, hogy melyikből mén, az mellé állt.]

* bab

KISPIAC, asszony.
VÖLGYES, asszonyok.

Bodor G., 1971.
Bodor A. – Lázár K., 1995.

Kapus-hidas játékok.

♩ = 120

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - vá ván az á - rany - ka - pu, csak bu - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsám, ká - pu - dát, ká - pu - dát,
hagy ke - rül - jem vá - ro - dot, vá - ro - dot!Szi - ta, szi - ta pén - tük, zab szer - da!
sze - re - lém csü - tör - tők,

[Nna!]

BÁCSKERTES, Nagyfejű Istvánné Balog Erzsébet (79).

Bodor A. – Németh I. – Silling I., 2000.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hadd ke - rül - jem vá - ra - dat, vá - ra - dat!

Szi - ta - kö - tő pén - tek, zab szer - da!
sze - re - lem csü - tör - tők,

[Itt leengedték a kezüket. Akit megfogtak, az félreállt. Mikor mindenki elfogyott, a kapusok hinta módra összetették a kezüket, a kislányok egyenként ráültek, a kapusok énekelték:]

Hin - ta - pa - lin - ta, ka - rá - eso - nyi Ma - ris - ka.

Ha an - gyal vagy, nézz az ég - re, ha ör - dög vagy, köpj a föld - re!

Rázd meg a far - kad!

[A hintázók a végére leugornak. Főleg lányok játszották.]

KISHEGYES, Drenyovszkiné Toldi Mária (69).

Brezovszki T., 1995.

A kapusok a levágottakról utólag állapítják meg, ki az angyal, ki az ördög (l. 468. sz. is).

„Hinta-palinta” részét l. a hintázatokban is: 46–47. sz. A kézen hintáztatást l. még 299. sz. Az „angyal-ördög” játékokat lásd: 131, 299, 304, 468, 482, 489, 493. sz.

Kapus-hidas játék.

♩ = 112

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsa - m, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pén - tek, zab szer - da!
sze - re - lem csü - tör - tők,[Nem mondják mindig, csak mikó mán nagyon akarnak
megfogni, mikó má valahányszó megkerülték.]

Raj - ta, raj - ta, le - sza - kadt a paj - ta,

bënt ma - radt a macs - ka!

[Akkor „leszakadt”. Aki odaesik, azt fogják le. Kérdezik: „Aranyalmáhon mész, vagy aranykörtéhön?” (Kisliba faráhon vagy szaros pëlénkáhon – ami eszünkbe jutott.) Akit választ, a háta mögé beáll, ott marad. A kapusoknak van titkos nevük. Kettő nagyobb két kézzel kaput tart, a többiek meg bújnak alatta. Hol az egyik „félát”, hol a másikat kerülik (nyolcas alakban). Böjtben legények á'ták a kaput. A „Rajta, rajta” résznél már nagyon sietnek, vagy azért, hogy le ne fogják, vagy éppen azért, hogy lefogassák magukat.]

MAGYARKANIZSA, Losonc Istvánné Körömcői Borbála (66).

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Kapus-hidas játék.

Búj, búj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!
 Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!
 Raj - ta, raj - ta, le - sza - kadt a paj - ta,
 bent ma - radt a macs - ka!

Másik része:

Nyisd ki, ró - zsa - m, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
 hagy ke - rül - jem vá - ra - dat, vá - ra - dat!
 Szi - ta, szi - ta pén - tek, dob szer - da!
 sze - re - lem csü - tör - tők,
 Sár - ga - ré - pa, vö - rös - bor,
 min - gyá' rá ke - rül a sor!
 Sza - ladj, paj - tás sza - ma - ra! Ha nem sza - ladsz, itt ma - radsz!

[Kaput csináltunk a kezünkből, mikor odaértünk, hogy Bent maradt a macska, akkor megfogtuk a macskát. Aki bent maradt, az énekelte, hogy Nyisd ki, rózsám, kapudat. Akkor kiengedtük. Újból fölemeltük a kezünket. A kaput megkerültük erről is meg amarról is. Amikor a legvégire értünk, Szaladj, pajtás, akkor fogtuk meg utoljára. Akkor az lett az új kapus. Kettőnek köllött bent maradni, mert kettő tartotta a kaput. Jó távolról úgy mentünk sorba, mint a kígyó, bújtunk a kezek alatt. Mikor az éneknek vége volt, a két új ott maradt.]

TOPOLYA.

Lázár K., 1995.

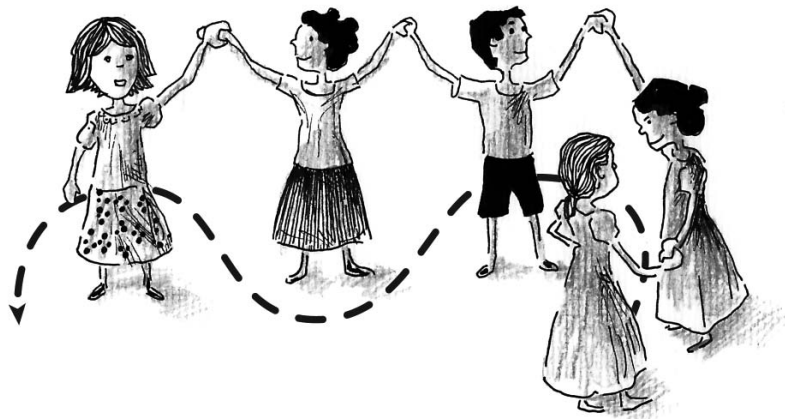
Ugyanennek a dalnak a másik topolyai játékváltozata:

[Kettes sorban bújta. Egy pár fogta a kaput, fogtuk egymás kezét, és akkor bújáltunk így körösztil a körbe, ki meg be, ki meg be. Sokan voltunk, két csoportba álltak a játékosok. Fele kört alakított, a másik fele meg bújta a kört. Aki körbe állt, mind föltartotta a kezét. Akik mentek, azok meg egymás kezét fogták. Bent maradt a macska – valaki bent maradt.]

Lázár Katalin magyarázata szerint két játékmód keveredik: a) Körben kapuzós – körben állnak, kettő a kör fölött kaput tart, s ahová a dallam végén érnek, ott lecsapják a kezüket, az ott állókkal cserélnek. A kapu minden esetben halad. A kör állhat is, foroghat is. Amennyiben forog, akkor a kapuval ellentétes irányban. b) Sövényfonás – mindenki föltartja a kezét, és a kapuk alatt bújka a lánc. Egyik kaputartót előlről, másikat hátulról kerülük. (A sövényfonást lásd még 492. és 530. sz.)

TOPOLYA.

Lázár K., 1995.

♩ = 96

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

Raj - ta, raj - ta, le - sza - kadt a paj - ta,

benn ma - radt a tar - ka macs - ka far - ka!*
1) —————Nyisd ki, ró - zsám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pén - tők, dob szēr - da!
sze - re - lém csü - tör - tők,Sár - ga cu - kor, vő - rös - bor, Sza - ladj te is, paj - tás!
mind - já rád ke - rül a sor!1)
ossia

* Benn maradt a macska!

KEVI, asszonyok.

Bodor A., 1995.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

Búj, búj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyt - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsa - m, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rül - jem vá - ra - dat, vá - ra - dat!

Szi - ta, szi - ta pén - tek, sze - re - lem csü - tör - tők,
zab szer - da!

Sár - ga - ré - pa, vö - rös - bor,
mind - jár' rád ke - rül a sor!

Sza - ladj, paj - tás, ha nem sza - ladsz, itt ma - radsz!

[Ketten egymással szemben állva kaput tartottak. A többiek bújtak alatta. A hátsó mindig előre állt. A sor arrébb ment. Mi úgy játszottuk Zentán.]

TOPOLYA, Bábi Ferencné Sós Etelka (67), Szakmány Lajosné Izsák Piroska (66).
A játékot elmondta Márkus Vilmosné Molnár Veronika (50).

Lázár K., 1995.

Bújó-vonuló játék, ún. „faluhossza” vonulással. A sor átbújik a kapun, és a legelső újabb kaput tartanak a régieket leváltva. Így a sor folyamatosan halad előre. Lásd a 490. számú játékot is.

♩ = 126

Búj, búj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pen - tek, dob szēr - da!
sze - re - lēm csü - tör - tők,Sár - ga cu - kor, vő - rös - bor,
mind - járt rád ke - rül a sor!

Sza - ladj, paj - tás, ha nem sza - ladsz, mind - járt fog - va ma - radsz!

[Mégfotuk egymás kezit, és akkó e'kezdték menni sorba, és bujkátak körü-körü, addig, míg vége nem lett a csapatnak.]

KIRÁLYHALOM, Bagi Illésné Hirsman Piroska (47).

Kiss L., 1972.

Kapus-hidas játék szűkszávú adatokkal.

♩ = 132

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

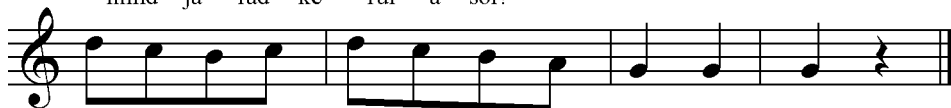
1) Nyisd ki, ró - zám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!

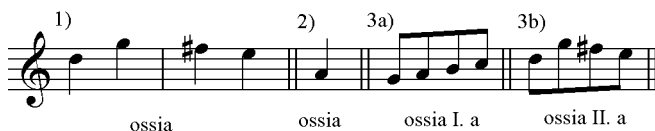
2) Szi - ta, szi - ta, pën - tők, dob szer - da!
sze - re - lëm csü - tör - tők,

3) Sár - ga cu - kor, vö - rös - bor,
mind - já rád ke - rül a sor!

Sza - ladj, paj - tás, ha nem sza - ladsz, itt ma - radsz!

1) ossia

2) ossia

3a) ossia I. a

3b) ossia II. a

OSTORKA-ZENTA, Sóti Mihályné Beszédes Etelka (46, 64).

Burány B., 1972, Bodor A. – Németh I., 1990.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

A két felvétel közül az egyik oktáv (dúr) terjedelemben hangzott el.

♩ = 100

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsa - m, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pën - tők, dob szēr - da!
sze - re - lëm csü - tör - tők,Sár - ga cu - kor, vö - rös - bor,
min - gyá rád ke - rül a sor!

Sza - ladj, paj - tás, ha - ma - rabb!

Ha nem sza - ladsz, fog - va vagy!

[Akkó lécsukták a kaput. Az égyik kapu az ördög, a másik még angyal. Mikó mindénki e'fo-gyott: „Ezék a szép ördögök – ezék a szép angyalok!” Oszt aztán az angyalok tarcsák a ke-züket, hogy:]

Csapd lë, ör - dög, ko - ro - nám!
Csapd lë, ör - dög, ko - ro - nám![Ha az ördög rá bír vágni a kezire,
akkó ajis ördög lësz.]

Három felvétele is van, kettő 1995-ből, egy 1997-ből. Először úgy emlékezett, hogy a játékot nem játszotta, csak tudja énekelni. Egyik alkalommal a befejező játékot így mondta: „Csapd le, ördög, koronámat!”

A kapusokról és táborukról csak a játék végén derül ki, ki az angyal, ki az ördög.

Az „angyal-ördög” játékokat lásd: 131, 299, 304, 468, 475, 489, 493. sz.

Kapus-hidas játék.

♩ = 80

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta,

csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsa - m, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rűj - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pén - ték, bab szer - da!
sze - rel - mes csü - tör - tők,

Sár - ga cu - kor, vö - rös - bor, ha nem sza - lacc, itt ma - racc!

[Akkor ott lőfogták. Léeresztették a kezüket. Kettő tartotta a kaput, utójára mink is bújtunk. Nem kérdztünk sémmit, csak féreállítottuk. Mikó mindénki e'fogyott, vége lét.]

DOBRADÓ, asszonyok.

Bodor A. – Paksa K., 2002.

Kapus-hidas játék.

♩ = 120 (69)

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsa - m, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hadd ke - rül - jem vá - ra - dat, vá - ra - dat!Szi - ta, szi - ta pén - tők, zab szer - da!
ál - do - zó - csü - tör - tők, Zom - bor - ba,
po - kol - ba!

GOMBOS, Nemes Gáspárné Vince Katalin (60).

Kiss L., 1940.

Lányok, legények „társasjátéka”, közülük is a legismertebb – jegyzi meg Kiss Lajos (Kalangya, 1940. évi 11. sz.). Még az első világháború előtt is „Szép esténként vasárnap és szabad időben hangos volt a rét a fiatalok játékától.” Ha beleuntak a táncba, ilyeneket játszottak.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

♩ = 92

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rű - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!Szi - ta, szi - ta pën - tők, dob szer - da!
sze - re - lëm csü - tör - tők,Pé - csi - vá - ri ron - gyos zsi - dó, van - ë ná - lad pi - ro - sí - tó?
Ha nincs ná - lad pi - ro - sí - tó, nem is vagy tē ron - gyos zsi - dó!

Új vár, új ki - rály, lesz - ë töb - bet jó vi - lág?

OROMHEGYES, asszonyok.

Bodor A. – Lázár K., 1995.

Ketten tartottak kaput. A „dob szerdánál” mindig levágtak valakit. Az volt az új kaputartó. Tóthfaluban mint külön játékra emlékeztek a Pécsivári rongyos zsidó-ra, de játékról csak annyit tudtak, hogy „alighanem körbe” mentek.

Kapus-hidas játék.

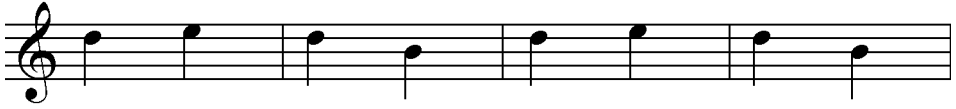
♩ = 126

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Raj - ta, raj - ta! Raj - ta, raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsa - m, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rül - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!

Szi - ta - kö - tő pén - tük, sze - re - lem esü - tör - tők,

zab szer - da!

Bé - csi - vá - ri ron - gyos zsi - dó, van - e ná - lad pi - ro - sí - tó?
Ha nincs ná - lad pi - ro - sí - tó, nem is vagy te ron - gyos zsi - dó!

Új vár, új ki - rály, lesz - e töb - bet jó vi - lág?

SZENTTAMÁS, Sztoján Mihályné Király Etelka (75).

Bodor A. – Barsi T., 1999.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

♩ = 116

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rűj - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!

Szi - ta - kö - tő pén - tők, sze - re - lem esü - tör - tők,

zab szer - da!

Bé - csi - vá - ri ron - gyos zsi - dó, van - ë ná - lad pi - ro - sí - tó?
Ha nincs ná - lad pi - ro - sí - tó, nem is vagy te ron - gyos zsi - dó!

Új vár, új ki - rály, lesz - ë töb - bet jó vi - lág?

SZENTTAMÁS, Tojzánne Hacska Cecília (75), Nagy Antalné Burai Rózsa (62). Bodor A. – Barsi T., 1999.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

♩ = 104

Bujj, bujj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsaám, ka - pu - dot, ka - pu - dot,
hogy ke - rűj - jem vá - ro - dot, vá - ro - dot!Szi - ta, szi - ta pén - tek, zab - szem, zab!
sze - re - lem csű - tör - tők,Új a csiz - mám, most vət - tək, mert fé - nyès a sar - ka.
A - zét vət - tək azt ne - këm, hogy ug - rál - jak raj - ta.

Bujj, bujj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

HERTELENDYFALVA, Nagy Erzsébet (8), Balog Mária (11), Nagy Mária (10), Papp Eszter (10), Györfi Lajosné Varga Erzsébet (27). Kiss L., 1941.

Nagyon közeli változatát Kolozs megyéből közli MNT I: 268. sz., ez kapus-hidas játék.

Új a csizmám részét vö. 387. sz. és Függelék: 624. sz.

A játékmódra vonatkozó adatok hiányoznak.

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Ha le - sza - kad, föl - szö - gez - zük,
a - ran - por - ral be - hin - tez - zük!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, ró - zsám, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hadd ke - rűj - jem vá - ro - dat, vá - ro - dat!

Szi - ta, szi - ta pén - ték, dob szer - da!
sze - re - lem csü - tör - tők,

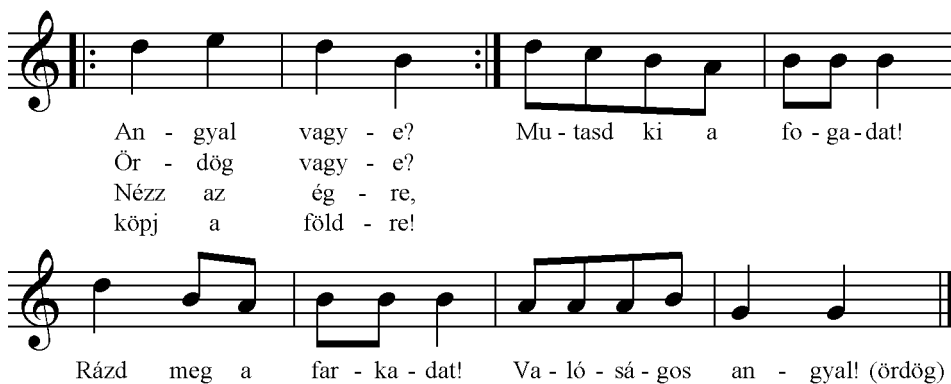

Sár - ga cu - kor, vö - rös - bor,
mind - jár rád ke - rül a sor!

Sza - ladj, paj - tás, ha nem sza - ladsz, itt ma - radsz!

Két kapus titkos nevet beszél meg: aranyalma–aranykörte stb. Kaput tartanak fent összefogott kézzel, a többiek kézen fogva, láncszerűen átbújnak alatta. „Itt maradsz” – lecsukják a kaput, aki benne marad, megkérdezik, aranyalmához, vagy aranykörtehez akar-e állni. Akit választ, annak a háta mögé áll, megfogja a vállát úgy, hogy a kígyózó sor az ő keze alatt is átbújhasson, de csak az „aranykapu” csukódhat le, az ejtett foglyot. Addig folyik a játék, míg a bújók el nem fogynak valamennyien. Ekkor a két kapus egyenként megállapítja a játékosokról, angyalok-e vagy ördögök, úgy, hogy összefogott kezük közé veszik, és himbálják jobbra-balra a dal ütemére:

An - gyal vagy - e? Mu - tasd ki a fo - ga - dat!
 Ör - dög vagy - e?
 Nézz az ég - re,
 köpj a föld - re!

Rázd meg a far - ka - dat! Va - ló - sá - gos an - gyal! (ördög)

Ha a játékos komoly marad és megteszi, amit mondanak neki: angyal, ha nem engedelmeskedik vagy nevet: ördög.

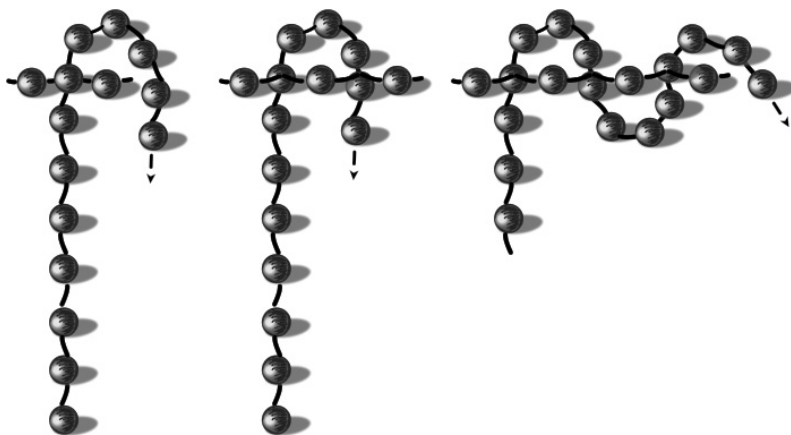
A végén „vesszőfutás” következnek: az angyalok párosan egymással szemben állva „motollálnak”, azaz nyitott tenyérrel apró vágó mozdulatokat végeznek, az ördögöknek pedig át kell a soron szaladni. A „megmotollált” ördögök ilyenkor visítanak.

ZENTA, diákok.

Burány B., 1972.

Az „angyal-ördög” játékokat lásd: 131, 299, 304, 468, 475, 482, 493. sz.

Kapus-hidas játék.

♩ = 108

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!
Raj - ta, raj - ta, raj - ta, raj - ta, csak búj - ja - tok raj - ta!

Ha le - tö - rik, föl - szö - gez - zük,
a - rany - por - ral be - hin - tez - zük.

Nyit - va van az a - rany - ka - pu, csak búj - ja - tok raj - ta!

eredetileg így szól az eltévedt zárósor

Párbeszéd:

- Áteresztenek-e az aranyhídon?
- Nem, me' nem tudjuk, hogy ki népei vattok!
- Lengyelország jó királyunk!
- Az is a mi ellenségünk!
- Mirű való ellenségéték?
- Hidunk lábát eltörtétek, soha még nem csinátatok!
- Ácsok vagyunk, ácsorogunk! Fenyőfábú (*dobog*) arany hídlábat csinálunk!
- Méhették!

Ének:

Bújj, bújj, zöld ág, zöld levelecske!
Nyitva van az arankapu, csak bújhatok rajta!
Rajta, rajta, rajta, rajta, csak bújhatok rajta!
Ha letörik, fölözögezzük, aranyporral behintezzük.
Nyitva van az aranykapu, csak bújhatok rajta!

[Bójtbe, 12-14 évesek vótunk. (Akkó má nem fagyott, nem méntünk házakhó „tokajozni”*)
A Janovácná vót a Kanászgödör, ott gyülekéztünk. E’ méntünk a Kertéktú a Tisza-partra, még az
Alvégét összejártuk. Néha 9-10 órákkó méntünk haza. Legényék, lányok. Vótunk néha ötvenenn is,
még tán többen is!]

* Tokajozás = Zentán így hívták a fiatalok téli összejöveteleit. A tokajozáson különböző könnyebb munkák
végzése közben szórakoztak.

ZENTA, Mangurás Ferencné Nagy Anna (68).

Burány B., 1972.

Bújj-vonuló játék, ún. „faluossza”, azaz haladó kapu. Amikor a sor átbújjik a kapun, az utolsókból
lett elsők lecsereilik a régi kaput. Így folyamatosan haladnak előre (l. 479. sz. játékát is). A nagyobbak
elől „bújj, bújj zöld ágastak”, a kisebbek hátrébb voltak. Másfél-két kilométert is bejártak egy este.
Az ének dallama furamód, plagális dallammá torzult azáltal, hogy zárósora az oktávra fejeződik be
(„csak bújjatok rajta” szövegrész). Voltaképpen dór hangsorú *dudanótáról* van szó, amit stílustörő
módon egy meglepő dúr funkciós fordulattal az oktávra kanyarítanak a zárlatban (l. a bejelölt dal-
lamváltozatot). A „modernizálásnak” valószínűleg az a magyarázata, hogy a tavaszi falukerülés az
ifjúság és a gyermekek idősebb korosztálya körében dívott, az ő mintaképpükül pedig már a felnőttek
és az iskolák műdalos ízlése, polgári hangzásideálja szolgálhatott, és ezt érvényre is juttatták – leg-
alább a dallam befejezésében. Zentáról öt ugyanilyen eltorzított képződményt ismerünk. A dallamok
utolsó sorától eltekintve, valamennyi értékes, hiteles változat, de a gyűjtött alakban *nem ajánlatos*
terjeszteni. A kottán közölt befejezés szerint viszont nyugodtan énekelhető. L. Kácsa, kácsa, özvegy
kácsa kezdetű rokon dallamát is (411. sz.).

♩ = 126

Bújj, bújj, zöld ág, zöld le - ve - lecs - ke!

Nyit - va van az a - ran - ka - pu, csak buj - ja - tok raj - ta!

Csak buj - ja - tok raj - ta!

Nyisd ki, asz - szony, ka - pu - dat, ka - pu - dat,
hagy ke - rűj - jük vá - ro - dat, vá - ro - dat!

Ha ja vá - rod il - la - csa,*

disz - nó seg - git biz - gas - sa.

[Tovább nincs? – Nincsen, ez a vége. Fogtuk egymás kezünket. Körbe mentünk, bujgátunk a kapu alatt. Az egész kör.]

* (1978-ban megáll, kuncog, majd prózában fejezi be.)

SATRINCA, Birinyi Andrásné Német Anna (68. 82).

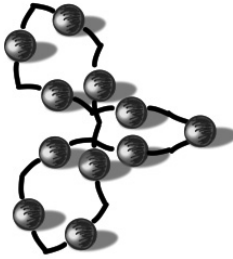
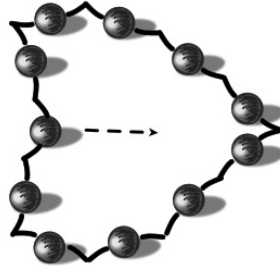
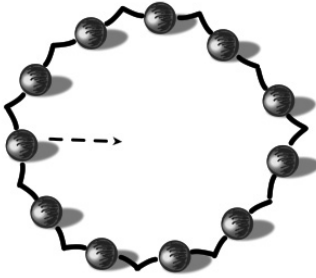
Burány B., 1978, Bodor A. – Szemerédi M., 1992.

A szükszavú játékleírásból talán körbe-vonulásra következtethetünk. Ének közben a körben egyik pár kaput tart, a többi átbújik alatta a szembenállók vezetésével, anélkül, hogy a kör felbomlana. Amikor az utolsó párhoz érnek, amelynek keze alatt átbújtak, azok kifordulnak, s most ők bújnak át az első pár keze alatt.

A dal 14 év múlva is azonos formában hangzott el, csak a végét kiénekelte dallammal. A csintalan befejezés valószínűleg ilyesféle szöveg tréfás kiferdítése:

„Nyisd meg, leány, kapudat,
hadd kerüljem váradat!
Rózsafának illatja
az én szívem bizgatja.”

(Kiss Áron: 211–212. lap, 8–9. Jász-Nagykun-Szolnok megyéből.)
De lásd az 575. számút és az 575. számú jegyzetét is.
Bújó-vonuló játék.

♩ = 100

- Kij - jé ez a szép híd? - Szent Ör - zse - be - té!

- Á - tal - mөн - nénk raj - ta! - Vá - mot vő - szünk raj - ta!

Mi - na - pá - ba itt mөн - te - tők, mög sem esi - nál - tá - tok!

hi - dunk lá - bát el - tör - té - tők,

- Á - csak va - gyunk, fát fa - ra - gunk.

Di - jó - fá - ból ki - fa - rag - juk, mög is a - ra - nyoz - zuk!

- Mit kí - ván - tok még?

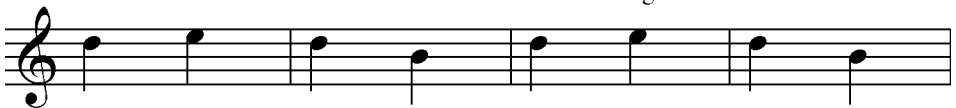
- Éggy a - kó jó bort, és egy bar - na szép lányt!

égy a - rany - al - mát

- A szől - lő - fa most bim - bó - dzik,

az al - ma - fa most vi - rág - zik.

Azt hij - já - ba kí - ván - já - tok,

de a szép lányt mög - kap - já - tok.

[Akkó átadnak egyet.]

[Sokat jáccottunk, tuggya. Hosszú cselédféle házak vótak a kertészházak. Mink a végibe laktunk. Sokan játszottuk. Nem vótak két egyforma csapatra osztva, csak körübelü fele-fele. Háromszó-néccé egymás után e'jáccottuk. Ráuntunk, oszt abbahattuk. Fogtuk egymás kezit, vót, hogy mögkarótuk egymást. Szóval: álltak sorba'. Jöttek az ácsok, kérdezték, hogy Kié ez a szép híd? Mikor mind lejátszották, és mondták, hogy: „De a szép lányt mögkapjátok”, akkor az ácsok adtak a csapatból egyet. Akkó kezdték újra. Akkor vót úgy, hogy aki azelőtt vót a házigazda, az lött a jövevény. Ilyen játék vót. E' felejtöttem mondani, hogy előbb a Hol jársz te itt, nagy Örzsébet asszony-t játszottuk, azután következött a Kié ez a szép híd?]

TÖRÖKKANIZSA, Sós Mihályné Törköly Erzsébet (79).

Bodor A. – Németh I., 1997.

A két csapat két külön sorban áll. Az ének párbeszédben, felelgetősen folyik. „A szőlőfa” résznél az ácsok elkezdenek kígyóvonalba bújni a hidások feltartott karjai alatt. Egyik hidast előlről, másik hidast hátulról kerülnek. De a szép lányt megkapjátok – a kezeket leengedik, és elvágnak egyet az ácsokból, az ott marad hidasnak. Mikor az ácsok már fogytán vannak, megcserélik a szerepeket.

A 490. és 492. számú játékok közeli szövegváltozatait a láncszakítóknak is megtaláljuk (312–313. sz. és jegyzet).

Kapus-hidas játék a sövényfonás, vonulás egy fajtájával (vö. 477j és 530. sz. is).

Egyszerűsített alakban Kisoroszon fiújáték-változatát is gyűjtötték. Itt a hídon csikókat kell átvezetni a csikósnak. Két gyermek egymással szemközt letérdel, ez a híd. Egy gyermek vezeti a lovakat. A híd és a csikós között a következő párbeszéd folyik:

Csikós – Gyihi, gyihi gya!

Híd – Szent Erzsébet hídja!

Csikós – Átalmegyünk rajta!

Híd – Nem bánom én, ezt a néhány szilaj csikót átereszttem rajta!

Ekkor a csikóssal az élükön a csikók sebesen átszaladnak a hídon, mialatt vám fejében igyekeznek őket elfogni. A hidat jelképező fiúknak tilos felállni, térden állva foghatják csak el a csikókat. Addig tart a játék, míg minden csikót el nem fognak.

TORONTÁLOROSZI (KISOROSZ).

Kiss Á., 1891 (219-220/3).

Kapus-hidas játék.

Zárójáték

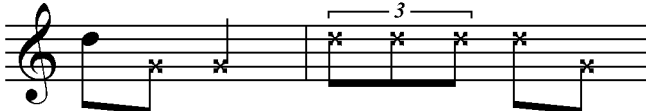
493.

♩ = 84

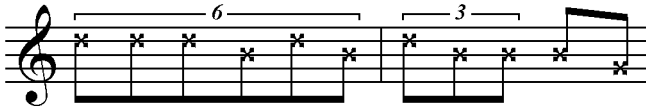
Egy énekel:

I - pit - li - ka, pánt - li - ka,

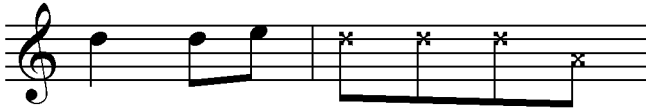

mit ét - tél? Ka - lá - csot ét - tél!

Sze - re - tőd - nek vi - zes - po - gá - csát süt - tél.

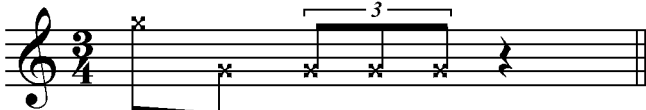
Mindenki énekel:

Gyér szi - ta, gya - kor szi - ta.

Nézz az ég - re, köpj a föld - re!

Durr bé, po - kol - bo!

Vagy:

Gyér szita, gyakor szita.

Nézz az égre, köpj a földre!

Durr bé, mēnyországbo!

Játékleírás nincs. Ez a változat is járulékos tűzpróba lehet, mint a hidas játékokban előforduló „angyal-ördög”, tisztítópróba, illetve zárójátékként jelentkező vesszőfutás, kötélhúzás stb. (Ezeket l. 131, 299, 304, 468, 475, 482, 489. sz.). Kiss Áronnál egy tóthszentmártoni tyúkozásnál és egy háromszéki nevetéstilalomnál fordul elő ugyanez a szöveg. A zsákmányul ejtett játékosok tűzpróbája a következőképp zajlik: „tűzet raknak”, azaz X alakba (vagy keresztbe) a földre fektetnek két fadarabot. A próbára tett játékost egyik felől az angyal, másik felől az ördög fogja, és a keresztbe tett fákon hol előre, hol hátra ugratja az ütem minden negyedére (*Gyér szita, gyakor szita*) vagy csak minden ütemre (ez utóbbinál csak a *gyér*-re és *gyakor*-ra ugranak, a *szitára* nem). Aki ugrálás közben elrúgja vagy elmozdítja a keresztet, ördög lesz, ha nem, angyal. Eszerint vetik hátra vagy előre, azaz pokolba vagy mennyországba (*Durr bé, pokolba*, illetve *Durr bé, mennyországba*).